REVERENDISSIMO PATRI, AC DOmino D. Petro Palmerio Vienn. Archiepiscopo, & Allobrogum totiusq; Galliæ primati maximo, IOANNES PERRELLVS, S. D.

FERVNT Socratem, Præsul dignißime, duo tempora posuisse loquendi: uel de quibus clare ipse noueris, uel de quibus dicere operæ precium sit. Sed alterum impræsentia arrogare, extremæ cuiusdã fuerit dementiæ, in ijs præsertim, quæ pertinẽt ad rerum cœlestium, & quæ supra nos sunt, cognitionem. alterum uero, etiã si uel ingenij uel linguæ uitio minus succedat, semper tamen, quia de rebus necessarijs est, ueniæ locum & fortasse gratiæ inuenerit. Nec hercle spero fore tibi iniucundum libellum in tua familia natum ante aliquot annos, & iam aliquoties tibi primoribus solũ labris, & uix lambendo degustatum:

de cuius edititione ſæpe mecũ hactenus egiſti, hac ratione puto, ut cum multis gauderes eius pleniore fructu. Diſtuli tamen. uel communi omnium ferè ingenio, ut cum uelis nolint, cum nolis uelint: uel maxime non irrationabili animo mecum ipſe reputans, quàm nihil ſit lautitiarum in noſtris hiſce interpretationum ineptijs, quod cuiuſquam palato ſatisfacere poßit: niſi id forte contingat & à rerum nouitate, & à non inſuaui libri huius materia. Nam & à balbutientibus pueris, & tantum non infantibus ſuos amamus uel bellulos nuncios: & non infrequenter quoq;, ſi qua peregrini & noſtri uerbi hoſpites, quantumuis digna auditu dicendo ineptiant, ab eorum tamen ore pendemus auidi atq; hiantes. Accipies igitur, uel ut à puero & infante, uel ut ab utriuſq; uerbi hoſpite, eoq; Gallo, & Græcis & Latinis barbaro, ea quæ diſertißime Gaza de Menſibus memoriæ mandauit. quæ quidem ſcio nunc in tanta doctißimorum hominum multitudine, à quouis alio melius & ſuauius tradi potuiſſe, uel quondã ab ipſo etiam Theodoro utriuſq; linguæ peritißimo: niſi forte ei uiſum fuißet hæc duntaxat ſcribere hominibus ſuis, ueræ germanæq; menſium cognitionis iampridem ignaris: aut ſi ſperaßet rerum græcarum notiti

am non

am non iam Latinorum modo, sed & barbarorum posteritati curæ futurã. Is uero, ut fuit illud seculũ, eousq; eruditionem græcã alijs gentibus despectam sensit: ut cum uir doctissimus, idemq; sacerdos, Romam dissimilium hominum plerunq; beatricem, peruenisset, diu illic tenuiterq; uersatus, à nemineq; susceptus, & demum ægestate coactus, in Apuliam commigrarit, ubi post duriter actam uitam, sapienter tamen, diem suum obiens, inter alia ingenij monumenta hoc etiam de mensibus reliquit. Quod tibi tam assidue, & quasi tuo iure postulanti, nec potui tandem, nec debui negare. Anni enim uniuersaq; solis & lunæ ratio, nedum mensium, iam olim uel ex ritu Fastorum uestra est, id est, Pontificum. Audi igitur bone Præsul Theodorũ hunc, ut minorem Pontificem tibi tanquam Regi sacrorum, & certe Galliarum, uel Christianiss. Principis suffragio facile primati, nouam lunam priscè, & priscam nouè renunciantem: ut tute has nonas & nundinas, quidue rei his totis mensib. agendũ sit, plebi calatæ indicas. Quòd sit forte uerna hic tuus latinus, tuis conuitijs demum è tenebris prodire coactus, explicatas suas nugas in promiscuo Græcorum & Latinorum conuentu bene nundinatus fuerit, hoc tibi acceptum referet: sin

male, hoc ipsum: quem infelicem & inuenustum prodideris isto indicio. Qualiscumq; uero alijs futurus sit, non puto fore ingratum Clarissimo D. Claudio Roberto auunculi tui filio, homini utroq; eloquio, quàm pro illo uitæ instituto peritiori, alijsq; compluribus: si qui sunt (ut certe sunt) qui tractent, & iam feliciter transferant in linguã nostram uernaculã Græcorum historias. Nostro enim munere hoc certe se arbitrabuntur adeptos, ut & tempora recte supputent, & in conferendis Latinorum traductionibus, interpretum mendas (si quæ sint) emaculent. Nam interdum inuenire est, qui de Thargelione mense nescio quem Thargalionem ducem fecerit, cuius ductu & auspicijs Ilium captum sit, ut in Latino Camillo Plutarchi. Non tamen id uitio dandum reor interpreti: cum ne multi quidem scriptores Græci hanc mensium rationem percalluerint. quibus fortasse minus ignoscendum, quod in propria palæstra labi turpissimum sit: ignoscendum tamen, cum nulla ferè Græciæ pars suis sibi priuatisq; mensibus non usa sit, multa immutarit usus, tempus obliterarit. Quo magis gratia ijs habenda est, quicunq; prisca illa, & propè obsoleta, multisq; seculis nõ intellecta recentiore ratiocinio, nostraq; ætate cognito subduxerunt,

runt: qua peritia hic autor imprimis censendus, & rari aliquot illustresq; nostra memori uiri. qui nullo alio nomine magis, quàm isto olim (puto) celebrabuntur. Cæterum hortatu doctissimi uiri Domini Tussani, tui meiq;, huic nostræ interpretationi nonnihil de ratione lunæ, tabulamq; anni intercalaris Attici, uelut pro appendice adiecimus: quæ omnia pro rudibus, ad faciliorem libelli cognitionem, rudius & planius explicauimus. Quòd si quid inter legendum notaueris, aut notatum audieris, non recusabo illud emendare, memor illius Menandri: Peccare in eodem bis, sapientis nõ esse: at nihil eum peccare, qui nihil quicquam uiderit, addo etiam fecerit, aut dixerit. Vale, & nostro semper (ut soles) faue labori. Lutecia, è tua domo, apud Palatium, pridie nonas Iunij.

M. D. XXXV.

INDEX RERVM IN HOC OPEPE MEMORABILIVM.

A

Abies quoties germinet. 14
abietis feminis maturitas 20
Acarnanum annus. 30
ætopum 41
acus piscis pariendi tempus 8
Aegidius Bourdinus. 90
Aegyptij cur tam multos annos uixisse credi 31
Aegyptij omnium primi annum ad solem deduxerunt 34
Aegyptij sacerdotes. 34
Aegyptiorum annus. 30
Aegyptiorum intercalatio 32
æquinoctiales mēses. 37
æquinoctium uernum esse Munychione 12
æquinoctium autumni quando 20
æquinoctia & solstitia XXIIII. die mensium Romanorum, tempore Galeni 41
Aeschinis locus 11. 14
Alcæus Atheniesium præfectus 10
alcyonis partus. 8.
Alcyonij dies eodem animalib. diuersitatem inesse ex locorū & regionū diuersitate 42
annus Atticus ad lunā, Romanus ad solem directus 27
annus CCCLXV. diebus & particula diei quadrāte minore. 49
annus Romanorū olim quot mensium 31
anni à Cæsar. ordinatio 33
anni apud diuersos uarietas 30
anni Attici principium æstiuū solstitiū 16
anni confusio apud antiquissimos 30

anni

anni correctio per Numam Pompilium 31
anni duplex consideratio 33
anni lunaris, itemq́ solaris, dies 76
anni principiũ Romanis maxime omnium secundum naturam 51. ab hyberno solstitio 16
anni quatuor tempestates ternis cõstare mẽsibus 11
anni Romani dies quot 29. itẽ quot Attici. 29
anni uaria apud uarios initia 17
annum ad solem agere cõmodius uideri prudentibus uiris 47
anno quomodo utendum 49
anni naturales qui, uulgo communes 71
annorũ intercalarium circuitus tabula 86
annos pro ratione epactarum à Martio incipere 80.81
ante nonas, idus, calendas 58
anthesteriõ. 37. ultimus Attici anni mensis. 23
anthesteriõis etymõ. 24
Antigenides tibicen. 14
aprilis 28
Arabum anni principium 17
arbutus quando floret 22
Arcadum annus 30
arcturi ortus 19.20
Aristophanis locus. 54
Aristoteles. 5 (67
Aristotelis locus. 6. 7. 10. 11. 13. 15. 19. 20. 29. 37
Asia 17
astrologiæ commentationes quotidie meliores 46
astrologiæ difficultas. 35
Atheniẽses intercalario mense cur usi 33
Athon montẽ accolentes theolog g 72
Attici menses, &c. uide Menses 2

aureus numerus 82
αὐθέντης 56
authentica 57
autor. 56, authētes, eod.

B

BAcchi mystici tralatio 28
Basilius 57
bibliopolarum quæstus studium 39
βυβλία 55
bisextus dies 50
bliti satus quando 12
bobus quando initium coitus 13.21
boëdromion 18.19.40
boëdromion simpliciter augustus 40
boëdromione mysteriorum tempus Athenis 28
bruma circa posideonem 23

C

CAesar anni ordinator apud Roman. 33
Cæsar Diuus cognomēto 46
calami tibialis cęsura. 14
calendæ. 32. unde dictæ 54.58 (16
capitões de genere mugilum 8
capitonum piscium partus 8
Cecus ridiculus Procli subsannator 18
ceronia siliqua quando floret 20
Cersobleptes dux 12
ceruroum coitus post arcturum 19
ceruis cornua quo tempore decidant 13
χαλκεύειν 55
Chares imperator 12
chartæ ex linteolis 56
χερνητεῖν 55
Christus qua parte noctis surrexerit 73.74
Christi natalis 52
Christo resurgenti festi dies 62
à Christo numerãda tēpora 75
clàm 58
coccymela quando floret

ret in Aegypto 23
cœlestium corporum in inferiora effectus. 43
comarus 22
Commodus Cæsar 3
contingentiũ nulla ratio ineunda 38
corpora inferiora à superioribus regi 43
coturnicũ discessus 20
crinita stella 37
cronicus mensis 18
cucumis satus quãdo. 12
cucurbitæ satus quando 12

D

Damascenorum anni principium 71
decaphthini menses 55
decembria auis, quæ & posideonis 9
Demosthẽis locus. 11. 16
Δημιτριῶν 55
dies bisextus 50
dies collectitius Aegyptiorum 34
dies dominicus 63.64
dies intercalaris, exemptilis 47.50.51
dies uetus & nouus. 54
diei apud Athenienses principium. 72. item apud Romanos eod.
dies inchoatiui solstitiales 69
dies pro annis à Gaza positi 79
dierum Atticorũ ad dies Romanos reductio 58
dierum septimanæ Romanæ nomina 63
digitorum aliquot nomina, ἀντίχειρ, λιχανός, μέσος 3
dionysia festa 13
Dionysij Halicarnassei locus 29.38
diuinæ res quàm possunt minimo contrahendæ 62

E

Eἰκάς 53
elaphebolion 37
elaphebolion Gamelionis comes, & hybernorũ mensiũ nouissimus. 9. & tertius. 10

elaphebolion munychi one prior 12.13
elaphebolionis præcipi tis quot dies 55
elapheboliοni quot di- es 50
enaphthini menſes. 55
epacta quid, & omnis eius ratio 77
epactæ.59.unde orian- tur 76
epactæ anni 1536. & alio rum ſequentium an- norum 81
epactæ quot eſſent Ga- za hæc ſcribente 60
epactarum figura. 82. in uentio 60.78
epactarū numerus quo uſq; procedat 77
epactis numerus men- ſium à martio, & nu- merus dierum men- ſis addendus ad lunæ inuentionem 83
ἐπάγειν 77
Ephori error 38.39
Ephori de Ilio capto ſen tentia 86
ἐπὶ δίκα 53.58
Eudoxi in Aegyptum peregrinatio 34
exemptilis dies 47.51

F

FEſti dies plethonis. 61. feſtorum multitudi- nem ignauiæ eſſe. 61. & ciuitati pernicioſā. 62

G

GAleni & æqualium ſententia, de qua drante diei à poſteris re cognita 46
Galeni locus 20.28.41
gallinæ partus 37
gamelion 6.7
gamelion & poſideon continui 5.7
gamelion qui Ianuari- us, anni principiū. 52
gamelionis elapheboli on comes 9
Gaza quo tempore hæc ſcripſerit 49
Aul. Gellius 72
Græci ab Aegyptijs res cœleſtes mutuati 34
Græci cur ſermonis pu- ritatem

ritatem in mensibus amiserint 25
gruum discessus 20

H

HAecatōbæō.8.40.18
hæcatombæon anni Attici principiū. 16. 51
hæcatombæon, cur Iunius interpretandus 26. 87.
hęcatombæō scyrophorioni proximus.14.18
hæcatombæon æstiuus solstitialis.15.16.20.37 38.41
Hellenes. 26 (55
hendecaphthini menses
ἔνη καὶ νέα 32
Herodotus 47
Herodoti locus 29.67
Hesiodi dies 18
ἱσάμενος μηνὸς 53.58
ἱσταμένου 55
hosanna 64
hyperboræus mensis apud Pergamenos. 28

I

IAcobus Tussanus 90
ianuarius anni principium Ronanis 51
ianuarius, qui et lēæçon 18
Iberia regio, non ciuitas 38
idus 58
Ilij expugnationis tempus 29.38
inchoatiui dies solstitiales 68.69
indictio 52
instans mensis 58
intercalandi quotocunque anno usus secundum Atticos 68
intercalādi uarietas. 48
intercalaris dies 47.50
intercalaris mēsis Græcorum 32.67
intercalaris tropicus. 36
intercalariū annorū circuitus, secundum Athenienses tabula 86
intercalatio Aegyptiorum 32
intercalatio antiquorū uaria 35
intercalatio cur inuenta 36

intercalatio Numæ Põpilij 31
interlunium. 32.58
interlunij nullus usus Romanis 58
intermenstruum 54
intermissionis iucunditas 62
Ioan.Chrysostomus.57
Iudæorum obseruandi sabbati superstitio.64
Iulianus imperator. 57
iulius Græcis metagitnion 28
iunius.29. qui Græcis hecatombæon 26.87
iunius mensis solstitialis 27

L

LAbeonum pisciũ partus 8
lenæon mensis, idẽ qui ianuarius 18
à locorũ & regionum diuersitate in animalibus etiam & plantis differentiæ 42
locustarum piscium coitus, et grauiditas. 15.19
partus eod.
Lucæ euangelistæ locus 73
lunæ ætas quomodo inuenienda 83
lunæ annus inordinatus & præter naturam 44
lunæ celeritas 28
lunæ cursus primo anno nullam esse epactam 81
lunæ dierum cognitionis ratio 59
lunæ effectus à sole 45
lunæ figuræ uariæ 43
lunæ magni effectus.43
lunæ primus dies quomodo intelligendus 86
lunæ species à solis distãtia 45
lunæ tempus quot dierum 65
lunam anno 1535 festo paschæ 25 dies habuisse 85.&c.
lunaris anni dies 76
lupi piscis pariendi tempus

pus 8.15

M

MAcrobius 67
Mæmacterion. 20. æquinoctialis. 22. proximus boëdromioni. 19
mæmacterioni pyanepsion contiguus 23
maius 28
martius anni Romuli initium 52
μιμαίκυλορ 23
mensis intercalarius 67
mensis intercalaris Græcorum 32
mensis dies quomodo numerandi 52
mensis iuxta Athenienses diuisio 53
mensis plenus. 65 cauus 66
mensis plethonis diuisio 52
mensis præcipitis dies nunc plures, nūc pauciores 54
mensis Romani distributio 53
mēses æquinoctiales & solstitiales 37
menses Attici ambigentes 40
menses Attici quot diebus constarent 65
menses Atticos Romanis nominibus reddere difficile 35
menses duplices, solis & lunæ 33
menses & digiti non ab ordine nominādi 2
menses hendecaphthini, decaphthini, octaphthini, enaphthini 55
menses lunæ & solis interdum simul incipere 40
menses olim quot dierum Romanis 31
menses quot dierū singuli 50
menses singuli quot septimanis constent. 61
menses pleni, &c. 29
mensium apud Romanos & Athenienses correctio 31. 32

mensium

mensium Atticorum cognitio necessaria, sed difficilis 1
mensium Atticorum nomina. 4. ordo. 5. series 25
mensium ignorationis causa 25
mensiũ interpretatio 26
mensiũ principia diuersa 17
mensium ratio apud autores quomodo interpretanda 36
mẽsium Romanorum certus ordo 26
mensium usus 42
metagitnion. 7. 18. 19. 40
metagitnion proximus post hecatõbæonẽ. 16 qui iulius latinis 28
muconum piscium partus 8
mugilis partus 7. 8. 15
musicæ ueteris simplicitas 14
mustellorum genus 21
munichion. 37. elaphebolioni continens. 11
munichion uernorum mensium primus. 15
munichione esse uernũ æquinoctium 12. 13
mysteria. 17. uel mysteriorum tempus Athenis 28
mysteriorũ mensis 41
mystici Bacchi tralatio 28

N

NEomenia 53. 58
νεομηνία 32
nonæ 58
nouilunium 32. 53
nouiluniũ, calendæ 57
Numa Pompilius ueteris anni corrector. 31
numerus aureus 82

O

Octaphthini mẽses. 59
olympiadũ numeratio 79
ordo interpretatiõis elementum 5
ordo maxime naturalis. 44

P

PApyrus iuncus 56
parasceue 64
partes toto genere priores

res esse 44
peregrina proprijs non admiscenda 4
philosophi de recti sermonis ratione officiũ
Philostrati locus 23 (4
Phocenses 11
φθίνειν 55
φθῖνον 53.58 (14
pinus quoties germinet
pisces quibus mensibus plurimi pariant 8. 11. 12. 21
plantarum differentiæ pro locorum diuersitate 42
Platonis in Aegyptum peregrinatio 34
plebiscitũ aduersus Ctesiphõtem productũ ab Aeschine 14
Plethõ, & eius de legũ institut. Commentarij 2 (53.71
Plethon notatur. 42.48
Plethonis festi dies. 61
Plinij locus 28.41
Plutarchus. 30.47 (38.57
Plutarchi locus. 22. 30.
Plutoni socer dies 66
Pollux 66
Pollucis dictionariũ notatum 3
Possideon hybernus & solstitialis. 8. 9. hybernorũ mensiũ primus 9. (mam. 23
posideonem esse bru-
posideon & gamelion continui 5
posideonis auis. 9. quæ & decembria eod.
præceps mensis 54.58
præcipitis mensis nunc plures dies, nũc pauciores 54
prunus quando floreat in Aegypto 23
puerorũ de floribus coronatio Athenis 24
pyanepsion. 22. mæmacterioni cõtiguus. 23

R

Ramorum dies festus Athenis 22
resurrectiõis dominicæ tempus 73 (14
robur quoties germinet

Roma

Romanorum coloniæ
Romanorum (26
in Græcos imperium
s (25
SAbbatum. 64. unde uocatum eod.
sabaoth 64
salpæ partus 22
sargi partus 22
χοινίον 56
schœnus iuncus 56
scirophorion 11,13.67
scombrorum partus. 15
sementis prima & secunda: hoc est, æstiua & hyberna 7
sementes diuersis temporibus fieri 6
sementes tres. 12. & cuiusque harum principium quando eod.
sepium 27
september 20,28
septimanæ anni quinquaginta duæ 61
septimanæ dies quomodo numerandi 63
de sermonis recta ratione tractare, philosophi etiam officiũ 4
signiferi gradus 33
siliqua ceronia 20
Simplicij locus in quintum physicorum 17
sol cœlestium & mundanorũ moderator. 45
sol naturalis dominus anni, atque etiam eius partium 44
solis feriæ apud Athenienses 18
solaris anni dies 76
Solon apud Athenienses primus anni concinnator 3
solstitialis æstiuus hecatombæon 15
solstitiales menses 37
solstitium æstiuum principium anni Attici. 16
solstitium hybernum. 8
solstitia & æquinoctia XXIIII. die mensium Romanorũ, tempore Galeni 41
solstitiorũ hac ætate properatio unde facta. 51
sophistæ 24

spiritus

spiritus sancti dona fieri authenticè 57
squatina cartilaginei generis 22
squatinæ partus 22
stellaris cartilaginei generis 22
stellaris partus 21.22
Strabo 45
Strabonis locus 48
Suidas 61 (57
Synesius philosophus. (21
T
TAretini piscatores.
temporum supputatio priscorum Romanorum & Atheniensium, unde nobis annumeranda 75
terrestria cũcta lunæ motui obnoxia 34
terrestria omnia latent hyeme 10
terrestriũ mutatio à stationibus lunæ 43
testudo cartilaginei generis 22
thargelia festa 13
thargelion 11.13.36
thargelion uer summũ quando 30 (57
Theodosius imperator.
theologi Athon accolẽtes 73
Theophilus patriarcha
Theophrastus.5.6 (57
Theophrasti locus. 6.12 14.16.22.30.36.
θίσει 17
Thesei è Creta reditus 22.41 (37
Thucydidis locus.9.10.
thunnæ, thunni, earũq; & coitus & partus.6 8.15 (14.16
tibialis calami cæsura.
torpedinis partus 22
V
VEr summum Theophrasto 30
uicenio 53
uindemiæ tempus quando Græcis 22
uindemiæ tempus Plutarcho in Theseo. 30
ursæ coitus & partus.10
ursæ tẽpus latendi, & catulos suos educẽdi.10

FINIS.

CLAVDII À RVPEFORTI EQVITIS LVGDVNENSIS & Arbisſij Domini, in libri interpretisq́ commendationem.

RES eſt bellula, bellulisq; diuis,
Ipſisq; illepida haud quidem deabus,
Gazas colligere, atq; habere promptas:
Ob quas ſuauiculi uolant amores:
Quas ardent Veneres, Cupidinesq;:
Et ſpreto Ioue ditibus miniſtrant.
Adeſte ò Veneres, Cupidinesq;:
Feſtinate uolatiles amores:
Et quidcunq; polo eſt deûm ac dearum:
Nam Gaza haud opulentiore quiſquam
Vos certe cumulet meo ſodali.

AVTORVM HOC LIBRO CITATORVM CATALOGVS.

Aristoteles	Plutarchus
Aeschines	Plinius
Aristophanes	Pollux
Aulus Gellius	Plethon
Basilius .	Suidas
Cæsar Diuus	Synesius
Demosthenes	Simplicius
Galenus	Strabo
Herodotus	Thucydides
Macrobius .	Theophrastus.

ERRATA.

Pagina 2. uersu 1. aberrare uia. 4. 20. omnibus in confesso est. Sunt autem: 5.17. amplexantibus. 8.22. dies alcyonij. 9. in margine, Posideon hyemalis, & mensium hybernorum primus. 43.16. cum plenam, cum. &c. 46.18. anno supra &c. 61.15. constituentur. 70.14. intercalari. 85.18. præcise.

THEODORI LIBER DE MENSIBVS, IOANNE PERRELLO *interprete.*

OPERAE quidem precium est, & mēsium appellationes pernosse, & in iJs utēdis Atticū ordinē sequi, quanquā id assequi nō est facile. Siquidem uirorum prisca nostráque ætate literarum doctrina insignium, partim de ordine eorum & usu nullam mentionem fecerunt, partim nescio quid ordinis tradiderunt. Verùm dum se putant perpetuam seriē colligere, procul à recta aber-

Cognitio Atticorū mensium necessaria, sed difficilis.

In imperitos de mensibus scriptores.

rare palã arguũtur. Nõnulli uero interpretantes quis'nã sit mensis Hecatombæon, quis'ue Posideon, & quo pacto reliquorũ cuiq; cum mensium nominibus conueniat, ut à Romanis tẽpora numerant, nihil enarrant sani, neq; certe consona inter se cõmemorãt: sed hic Martiũ Hecatombæonem uocat, ille Iulium, itidemq; in alijs inter se discordãt, omnes'que simul à ueritate ipsa discedunt. Et uero Plethon hoc seculo uir clarus, operosum reputãs inuenire, qua ratione hi mutuo respondeant, inquirere destitit: in cõmentarijsq; de legum institutiõe, quũ de diebus, mensib. & anno præcipiat, qua tamen ratione Athenienses menses suos agerent, ne uerbum quidẽ facit. Tametsi in cæteris rebus, quæ ad uocem spectãt, eos ęmulari magnis uotis expetit, ĩ eoq; sedulo & quasi affectate operam nauat: sed quod faciat quiuis è uulgo, simpliciter hic ex accidente nominat primum hũc, illum secundũ, pariterq; alios, ut cuusq; ad primũ ordo sese habet; nõ secus

Plethon.

Plethonis liber.

Mẽses & digiti nõ ab ordine nominandi.

ac si qs manus digitos nominaturus, hũc pollicem non uocet, illum indicem, aliũ medium, & reliquos similiter: at præ cõstitutorum singulis nominũ penuria, primũ, secundũ, & tertiũ dicat. Nequeuero ijs, qui multo antè floruerũt, minus difficile fuisse uidet. Quãdoqdẽ Pollux scripto de rerũ uocabulis libro ad Cõmodũ Cæsarẽ, mẽsis qdẽ dies ut nũerandi sunt noiandiq̃ dicit: et si id nõ satis recte: ipsos uero mẽses tacitus prætermittit. Atq par erat eũ præsertim, qui Cõmodum alienæ linguę uirũ Atticè loqui doceret, enumeratos nũcupare, & (si modo sciret) ad plenum explicare. Non facile igitur atticos mẽses Romanis reddere nominibus, cõuenientemq̃ ordinem his accommodare. Huic nihilominus inquisitioni opera danda est, & eorum, qui diuersis in rebus mensis cuiuspiam meminerũt, dicta inspectanda, tum ex pluribus distincta explicatione ratiocinandum, quatenus fieri poterit de talibus exacta inuestigatio: ut græcè dicentes græcis mensiũ no-

Digitorum aliquot nomina.

ἀντίχειρ, λιχανός, μέσος.

Pollucis dictionariũ notatum.

Commodus Cæsar.

minibus utamur, & ne externa permiscẽtes, atque inculcantes in nostrate lingua quasi hospites peregrinum quiddam sonemus, & ineptum inconcinnúmq; sermonem faciamus. Porro philosophi est etiam huiusmodi commentatio: quum eiusdem peritiæ sit rite impositis nominibus uti, & nihil peregrinum pati in proprijs uernaculisq; superfluere: quemadmodum certe, nomina si desunt, & noua formare, & perperã à rudibus indita corrigere. Sic enim unaquæq; disciplina melius magisq; suo munere fungens uniuersæ reipublicæ conducat, imprimis autem eæ artes quæ consistunt in recti sermonis ratione.

Peregrina proprijs nõ admiscenda.

Philosophi de ratiõe recti sermonis officium.

MENSES ATHENIENSIVM.

Esse igitur hæc Atticorum mensium nomina, duodecim numero, omnibus in confesso est. Sunt autem hæc:

Nomina Atticorũ mensium.

Munychion	Thargelion
Scirophorion	Hecatombæon
Metagitnion	Boedromion
Mæmacterion	Pyanepsion

Antheste-

Anthesterion Posideon
Gamelion Elapheboliôn.

Cæterũ quis ordo, & quæ series, atque etiam quomodo, & quibus uerbis in latinam linguam trãsferẽtes appellare oporteat, hic discrimen & controuersia. Primum igitur de ordine & serie, pòst de interpretatione cõsiderandum. Nimirum ordo ipse uelut interpretationis elementum est: quum & multa forte eorũ, quæ ad interpretationem tendũt, ex constructionis ordinis'que proprietate elicientẽ oporteat ostendere. Mox de usu dicendũ: cuius gratia ordinẽ scire imprimis statuimus. Adhæc, siquid aliud huic cõmẽtationi proprium, nobis assumendũ est, cõpendiariã uiã amplexàtibus, ut ne operis diuerticulũ fiat opere instituto maius.

Operis diuisio.

πάρεργον.

DE ORDINE MENSIVM.

SVmatur itaque primus quisq; mẽsis, sese ut dicendo obtulerit. Sitq;, si placet, Posideon: post hunc cõtinuo Gamelion: cuius rei testes Aristoteles & Theophrastus, priscæ memoriæ uiri, atq; atticæ

Posideon & Gameliõ continui.

linguæ periti. Neque enim hic non productis testimonijs agere licet, ut qui antehac falsas testibusq; egentes positiones tradiderunt, hanc de mensibus quæstionem tractantes: uerum in singulis testes excitare, uiros locupletes & fide dignos opus est, nō secus atque in iudicio. Quicquid enim in his probabile, nō ex signis necessarijs huiusmodique rationibus sequi oportet: sed ex ijs sumere, quæ dixere clari celebresq; uiri. Horum igitur alter in historia animaliū sic ait: Thunna etiam semel parit: sed quum alios fœtus præmaturos, alios serotinos producat, bis uidetur parere: editq; priorē partum circiter Posideonem ante brumam, posteriorem uere. Porro Theophrastus in historia de plantis, principium sementis secundæ post brumale solstitium esse dicit, mense Gamelione: cuius quidem autoris hæc sunt uerba. Ita appellant, inquit, non satus quidem rationē habentes, sed ortus & usus cuiusq;. Quandoquidē satus fit contrarijs ferè tēporibus.

Hic Aristotelis locus parum conuenit cū sequētibus de eiusdē Thunnæ partu.

Theophrastus.

Sementes diuersis tēporibus fieri.

Prin-

Principium enim hyberni (quem primã ſementem appellant) poſt æſtiuum ſolſtitium eſt, menſe Metagitnione: at rurſum ſecundi, menſe Gamelione, poſt ſolſtitium hybernum. Si ergo dictum eſt à claris illis uiris, circiter Poſideonem ante brumam, & menſe Gamelione poſt brumam: Gamelionem poſt Poſideonẽ inde eſſe neceſſe eſt. Quòd autẽ mox etiã ſequatur, euidens eſt ex præcedentibus, & ex elocutione id intelligere conuenit. Qui namqꝫ dicit circiter Poſideonem ante brumam, & Gamelione poſt brumã, uel circa eum menſem (quem nominat) id ſolſtitium eſſe uult, uel certe circa proximum oſtendere. Nam quòd hybernus ſit Poſideon, ex iis in promptu eſt, quæ Ariſtoteles in eadẽ hiſtoria de mugilibus piſcibus commodiſſime diſcernit. Quum enim prius dixiſſet, hyeme mugilem parere, poſtea ſubdit mẽſem, circa quem parit, puta Poſideonẽ. Hæc uero utraqꝫ in quinto hiſtoriæ his uerbis ſcribit: Sunt autem quæ uel per hyemẽ,

Poſideõ menſis hybernus.

Mugilis partus.

Piscium multorum tēpus pariendi. æstatem ue suos partus edant, per hyemem, lupus, mugilis, acus: per æstatem circa Hecatōbæonem, thunnæ. Et paulo pōst: Parere uero incipiunt ex mugilibus, labeones quidem mense Posideone, & mucones, & capitones, geruntq; diebus tricenis. Hoc idem rursum libro septimo dicit. Simul uero constat solstitialem esse Posideonem. Nam si ante solstitium circa Posideonem, hybernúsq; Posideon: manifestum est circiter Posideonem solstitium esse. Circa enim primum hybernum mensem solstitium peragitur. Et illa quidem locutio circa Posideonem ante brumam, quo mense fiat circumscribit, ut dicendi quoque formula, qua quid post brumam fieri perhibetur, id esse designat circiter eundem mēsem, quo solstitium confectum sit. Quin etiam Alcyon auis circa brumam parit. Quãobrem quoties bruma serena est, dias alcyonij appellantur, septem ante brumam, & septem à bruma, ut etiã Aristoteles ait: uocatúrq; à multis ipsa auis Posi-

Lupus
Mugilis
Acus
Thunnæ
Labeones
Mucones
Capitones de genere mugilum.
Posideon solstitialis.
Solstitiũ hybernum.
Alcyonis partus.
Alcyonij dies.

Posideonis, id est Decembria, ab lepido quopiam & urbano autore (ut uidetur) appellationem mutuatis, quod pariat mense Posideone: adeo ut illud abunde magnum argumentum sit, solstitialem esse Posideonem, & hyemalium mensium primum. Nunc igitur ex his sumptum sit, hybernum & solstitialem esse Posideonem: quanquam etiam diligentius posthac demõstrabitur. sed nec hãc pariter in omnibus diligentiam requirere oportet: uerum in singulis secundum subiectam materiam, atque hactenus quatenus peculiaris est docendi rationi. Gamelionem porrò statim sequitur Elaphebolion: nouissimo enim mense brumali opus est: atqui hic certe postremus. Cuius rei signum est, quòd Thucydides historiæ libro quarto inducias annuas inter Athenienses, Lacedæmoniósque factas, anno belli octauo excedente mensis Elaphebolionis quartodecimo die pactas esse dicit, & easdem exacta quidem hyeme, ineunte simul uere æstatis subsequentis

Auis posideonis & Decembria.

Posideon & hyemalis mẽsium hybernorũ primus.

Gamelionis Elaphebolion comes.

Elaphebolion hybernorũ nouissimus.

Thucydidis locus.

Atheniensiũ Lacedæmoniorumq; induciæ.

quentis cõfectas. Et etiã in quinto eiusdem historiæ, Præfectum gerente Athenis Alcæo fœdera percussa esse dicit, mẽsis Elapheboliónis sexto ante finem die, idq́ sub hyemis extremum & ueris initium. Præterea uero scribit Aristoteles, ursam coire mense Elaphebolione, ferreque uterum dies triginta, & parere eo tempore quo latet: cum uero prolẽ enutrierit, exire mense iã ueris tertio. hæcq́ habet in septimo. Rursum in octauo inquit, eo tempore ursam eniti, tamdiuq́ latere, quoad tempus sit, ut suos catulos in apertum producat: idq́ uerno tempore, mense à bruma tertio fieri. Quocirca siue audiendus cum dicit, parere tertio à bruma mense: siue, cum producere suos fœtus ab æquinoctio uerno tertio mẽse. utroque sane modo Elaphebolionẽ hybernorum mensium ultimum & tertiũ esse cõtingit. Parere enim ait per id tempus quo latet: latent uero terrestria cuncta hyeme, ut ab eo dictũ est in octauo. hybernus est igitur Elaphebolion, quo mense

Alcæus præfectus.

Vrsæ coitus & partus.

Vrsæ tẽpus latendi, & catulos suos educendi.

Terrestria omnia hyeme latent.

menſe urſa uentrem geſtat.A[illegible]ui nō primus, nō ſecūdus, ergo tertius[illegible]. Siquidē anni tempeſtatib. terni menſes adſcribū tur. Continens eſt uero Elaphebolioni Munychion: quartus enim ab Elaphebolione Scirophorion, tertius autem à Munychione. Ariſtoteles in eadem hiſtoria de animalibus hos ſic ordine enumerat: Pariūt certe piſces plurimi tribus his mēſibus: Munychiōe, Thargelione, Scirophoriōe. Demoſthenes uero in oratione de ementita legatione: Pax (inquit) Elaphebolionis decimoſexto die facta eſt. porrò treis integros menſes ad iuſiurandum recipiendū peregre abſuimus, id'que totū tempus ſalui fuere Phocenſes; rediímusq́ ab ea legatione de iureiurando, decimo tertio die Scirophorionis. Et Aeſchines uerò in defenſione falſæ legationis, cum antè dixiſſet epiſtolam per Charetem ſcriptā eſſe ſexto ſub finem Elaphebolionis die, hæc ſubinde intulit: Auditis (inquit) rogationem in populo ſcitam fuiſſe tertio Munychionis

Terni menſibus, anni quatuor tēpeſtates cōſtant.

Munychion.

Quibus mē ſibus piſces plurimi pariant.

Thargelion Scirophorion.

Demoſthenis locus.

Phocenſes.

Aeſchines.

t, ut circa Munychionem sit uernum æquinoctium, & Elapheboliοnem statim Munychion cõsequatur. Cæterum post Munychionem continuo Thargelionem esse, deinde Scirophorionem, non modo ex ijs manifestum, quæ nũc ex Aristotele retulimus: sed ex ijs etiam, quæ ab ipso dicta sunt de bobus & ceruis, in ijsdẽ libris de animalibus. Bobus (inquit) initium coitus est mense Thargelione, & Scirophorione plurimis. Sed nõnullæ etiam usque ad autumnum coeundi tempus deducunt. Et ceruos præterea cornua amittere dicit mense Thargelione: id uero mense ueris secũdo accidere cõspicimus. Eodem porro pertinet etiam illud, quod in eo opere, quod μετὰ τὰ φυσικὰ inscripsit, nauigationem scilicet fieri ab æquinoctio, & ex Dionysijs Thargelia festa: quòd hæc certe postdionysia. Cõstat enim solitum celebrari Libero patri festum mense Munychione circiter æquinoctium uernũ. Scirophorionem uero mox esse post Thargelionẽ testa

Thargelion *Scirophoriõ*

Ceruis cornua quo tempore decidunt.

Dionysia & Thargelia festa.

testatur Theophrastus in ijsdem libris de plantis dicens: Pinũ, abietem, robur, intermittere incrementum, ternáq; ædere germina: primum, summo uere statim Thargelionis initio: secundum, intermissis diebus circiter triginta, uel pauxillo plurib. circa Scirophorionem desinentẽ: tertiũ deniq;, interiecto ferè quindecim dierum spacio emittere, nec diutius senis aut septenis diebus Hecatombæonis. Testimonij autem loco est illud quoq; plebiscitum, quod producit Aechines in oratione aduersus Ctesiphontem. Dicit enim decretum esse die Thargelionis penultimo, ut comitia haberentur ineuntis Scirophorionis secũdo die uel tertio. Post Scirophorionẽ uero Hecatombæonem esse, cum ex supradictis declarat Theophrastus, tum ex ijs quæ de amputatione tibialis calami memoriæ prodit. Ait enim, cædi solitum tempestiue usque ad Antigenidem, cum adhuc simplici musica uterẽtur, sub arcturo mẽse Boedromione, Postquàm uero acces-

Pinus, abies, robur quoties germina emittant.

Plebiscitum productum aduersus Ctesiphõtẽ.

Theophrasti locus.

Cæsura tibialis calami.

Antigenides tibicen.

sit

t fictio & cantus luxuries, mutatã cæ-
ıram, cædicꝙ cæptum Scirophorione
(Hecatombæone,uelut paulo ante sol
:itium,uel sub ipso solstitio. Et Aristote-
:s etiam hos tres menses continenter at
ue ordine constituit,cum dixit: Locu-
æ,inter ea quæ tenui crusta integũtur,
ua, quæ post coitum conceperunt, tri-
us utero gerunt mensibus, Scirropho-
o:e,Hecatombæone, Metagitnione.
ısuper autem id ex alijs quoque multis
ertum est & exploratum. Mensem eñ
ontinuum ordinare necesse est,in quo
t solstitium æstiuum,quartum quidem
Munychione,ut à uernorũ mensiũ pri
10, At circa Hecatombæonẽ solstitium
t,ut etiã Aristoteles in eadẽ manifestat
istoria: Quædã (inquit) pariũt hyeme,
ía æstate:hyeme,lupus,mugilis:æstate
ꝙ adeo Hecatombęone mẽse, circiter
lstitiũ,thunnæ. Itẽ: Coẽunt thunni &
ombri(inquit)sub finem Elaphebolio
s, pariuntꝙ Hecatombæonis princi-
o. Quod nanꝙ circiter æstiuũ solstitiũ
prius

Locustarum pisciũ coitus & grauiditas.

Hecatombæon æstiuus solstitialis.

Thunnæ.

Thunni.

Scombri.

prius dixit, id postea dicit initio Hecatõbæonis, tanquam scilicet æstiuo solstitio existente circa ineuntem Hecatombæonem. Iam ab ijs nõ alienũ, quod de amputatione tibialis calami Theophrastus retulit: Cædunt (inquit) hac tempestate mensibus his Scirophorione & Hecatõbæone, paulo uidelicet ante solstitium, uel sub ipso. nec id quoque, quod ante ex eodem autore de semẽte citauimus, puta mense Metagitnione post æstiuum solstitium, primã sementem fieri. Siquidem post Hecatombæonẽ proxime est Metagitnion.

Aestiuũ solstitiũ principiũ anni Attici.

QVOD PRINCIPIVM ANNI Attici sit Hecatombæon.

Hecatõbæõ primus mẽsis anni attici.

Demosthenes.

ET annum quidem Atheniẽses ab Hecatombæone incipiebãt, quòd eo mense perageretur solstitiũ. Ab æstiuo ẽm solstitio ijs erat ãni principiũ, quẽadmodũ Romanis posterius ab hyberno. Prĩcipiũ itaq; ãni eẽ Hecatõbæonẽ, ex Demosthene in tertia Olynthiacarũ cõpertũ habemus; Deinde uero (inquit) hoc

hoc anno exacto labitur Hecatombæō, Metagitnion, Boedromion, hoc menſe uix tandem poſt myſteria decem naues miſiſtis. Demonſtrat enim Athenienſiū ſocordiā in tertium uſq; menſem ineuntis anni protractā fuiſſe. Nā quòd ab æſtiuo ſolſtitio ſit anni principiū, Simplicius exponens quintū Phyſicæ auſcultatiōis Ariſtotelis, ita de eo quod eſt natura prius & poſterius ediſſerens, his uerbis fidē facit: Quæ (inqt) facimus initia, anni quidem, uel ad æſtiuū ſolſtitium ut Attici, uel ad autumnale æquinoctiū, ut terræ (quæ nūc Aſia dicitur) incolæ, uel circa brumam ut Romani, uel circa æquinoctiū uernū, ut Arabes & Damaſceni: mēſis uerò, ut quidam uolunt, plenilunium aut nouiluniū: hæc erūt † poſitione. Rurſum ſi Atheniēſibus anni principiū eſt, ut refert Simplicius, ab æſtiua ſolis reciprocatione, & æſtate circa eandē thūnæ pariūt menſe Hecatōbæone, ut uult Ariſtoteles: inde fit ut Hecatōbæon ſit anni initium, æſtiuus cum ſit & ſolſtitialis. At

Myſteria.

Simplicij locus in quintum Phyſicorum.

Varia anni principia apud uarios.

Aſia.

Arabes.

Damaſceni.

θέσει. idem νόμῳ infra dicere uidetur.

Menſiū principia diuerſa.

uerò ferias etiã tũ agebãt publicas Athenienses, & splendide sacrificabãt Soli, ut qui in solstitio esset: unde & mensi Hecatõbæoni nomẽ, Cronio prius, ut Plutarchus inquit, nũcupato. Porrò Cecus Proclũ irridens, dies Hesiodi ridicule interpretat̃, aliũ mẽsem ab Hecatõbæõe Cronion esse existimans, & tertiũ ab illo constituens: & Thargelionẽ quidẽ ac Metagitnionẽ præ imperitia nullo modo nominãs: Lenæonem uero (quẽ idẽ Ianuariũ esse sciebat) inter atticos menses recẽsens, & ꝓpinqua sede Hecatombæoni collocans. Hecatombæonẽ igit̃ esse statim à Scirophorione, & circa Hecatombæonẽ æstiuũ solstitiũ confici, hinc constat dilucide. Cæterum Metagitnionem esse deinceps, postea Boedromionẽ, declarant quidem ea, quæ nuper ex Demosthene protulimus. Metagitnionẽ autẽ esse proximũ Hecatombæoni, etiã illud Theophrasti de satu antedictũ suffragatur. Hyberni enim satus initiũ esse dicit, post ęstiuũ solstitiũ, mẽse Metagitnione:

Solis feriæ apud Athenienses.
Vnde Hecatombæon dictus.
Cronius mẽsis.
Cecus ridiculus Procli subsãnator.
Hesiodi dies.
Lenæon mẽsis Ianuarius.
Hecatombæon Scirophorioni proximus.
Metagitniõ
Boedromiõ

solstitiũ

ſolſtitiũ uero æſtiuũ erat circa Hecatom bæonẽ. & illud quoq; Ariſtotelis de locuſtarũ grauiditate. Nã poſt Hecatombæonẽ ſtatim Metagitnionẽ enumerat. Boëdromionẽ autem eſſe poſt Metagitnionem, ex eo quod dixit Ariſtoteles de locuſtarum partu, colligere eſt. Sub arcturũ enim ait locuſtas excludere; tribus uero mẽſibus, quæ cõceperũt oua, in utero ferre, Scirophorione, Hecatõbæone, Metagitnione. Arcturusq; circa Boedromionem oritur. nã ceruas ſaliri ab arcturo, menſe Boedromione refert. Et Theophraſtus tempeſtiuã eſſe calami cæſurã ſub arcturo. Porrò Suidas ille dictionarij ſcriptor, recte hoc quidẽ dixit, Metagitnionẽ ſecundũ eſſe mẽſem Atheniẽſibus. At poſt Boedromionẽ deinceps eſt Mæmacteriõ: idq; in prõptu eſt. Nã Ariſtoteles eodẽ (quo de ceruis) loco, hũc proximũ illi ordine conſtituit, cũ dixit: Coitus uero fit poſt arcturũ, circa Boëdromionẽ & Mæmacterionẽ. Animalia quoq; imbecilliora prius migrare ad temporũ mutationes

Locuſtarũ grauiditas.

Locuſtarũ partus.

Arcturi ortus.

Suidas.

Metagitniõ ſecũdus mẽſis Athenienſium.

Poſt Boedromionẽ Mæmacteriõ.

Ceruorũ coitus poſt arcturum.

Cothurnicũ & gruũ discessus. tationes docet, cothurnices quidem Boedromione, grues autẽ Mæmacteriõe: ut scilicet uidemus grues sequente mense, post cothurnices ex frigidis locis ad apricos & tepidos discedere. Simul autem hinc quoq; cõpertũ est, quòd operæpreciũ sit statuere mensem, in quo sit autũni *Quo mense autũni æquinoctium.* æquinoctium, quartũ quidẽ ab Hecatõbæone, circa quẽ æstiuum solstitiũ agebatur. *Mæmacterion.* Mæmacterion uero est, in quo fit æquinoctiũ. Nã circa arcturũ æquinoctiũ est. porrò Mæmacterione est arcturi ortus. Harum autem positionũ partim autor Theophrastus, *Siliqua Ceronia quando floret.* florere siliquã Ceroniã circa arcturũ æqnoctiũq; memoriæ prodẽs, & præterea *Galenus.* Galenus medicus ita scribẽs in libris de salubribus: Est maturrimũ (inquit) tẽpestiuissimúmq; *Maturitas seminis abietis.* abietis semen circiter arcturi ortũ, quod tempus Romæ Septembrẽ uocant. partim etiã autor est Aristoteles: Post arcturũ, inquit, Beodromiõe, & Mæmacterione, ut antè explicatũ est. Alioquin mẽsiũ ꝓpinquitatẽ nequaq; significaret, qui hoc modo

modo scribit. Id uero absurdũ, quandoquidẽ certis anni tempestatib. ad coitus partusq; animantia natura incitat, & uel toto utitur tempore, uel maxime eiusdẽ medio, præsertim si iam principiũ occuparit. Argumentũ uero huius cohærentiæ non paruũ illud quoq;, q de bubus sic dictũ est; Incipiunt coire boues Thargelione & Scirophorione plurimæ. At uero etiam aliquæ tempus coëundi usq; ad autumnum deducũt. Tempus enim plurimarũ cõtrahens ad duos illos menses Thargelionem & Scirophorionẽ, à nõnullarũ tempore distinxit. In summa, ubi ubi eo ordine interpretat̃, nihil præcidẽs definiens'ue, tẽporis seriem intelligit: id quod singula persequẽti est perspicuũ. Verum enimuero è mustellorũ q̃q; genere Stellarem coitũ inire Mæmacterione, & bis mẽse partũ absoluere dicit. Id autẽ contingere ab autũnali æquinoctio, piscatores Tarẽtini asseuerãt. Quod & rationi cõsentaneum, cũ piscium pauci autumno pariãt, ut idẽ auctor est Aristoteles *Mustellorũ genus.* *Stellaris partus.* *Piscatores Tarentini.*

 stoteles

Salpa, Sargus, Torpedo, Squatina, quando pariunt.

stoteles: ut Salpa, Sargus, & id genus alia, & Torpedo & Squatina paulo ante autūnale æquinoctiū. Quòd si Stellaris Mæmacterione parit, consentaneum est hunc mensem nō esse alterū ab æquinoctio, sed certe primū: & Stellarē quoq; circa æquinoctiū parere, generis cum sit cartilaginei, & eiusdē cuius Testudo & Squatina. Ex his itaq; circa Mæmacterionē æquinoctiū est, & cōtinuus Boëdromioni Mæmacteriō. Pyanepsiō aūt protinus à Męmacterione est, fidemq; faciāt Plutarchi uerba, in Theseo dicētis: Athenięses Pyanepsione Ramorū diē festū agere in memoriā Thesei tū è Creta cū iuuenibus reducis facti, & ramos gestare, quòd tum redierit quū fructus legerētur die octauo Pyanepsiōis. Cōstat em fuisse uindemiæ tēpus: quæ in Attica nequaq; fiat serior ab arcturo, quàm tertio mense. Tertius uero nobis est à Boedromione & ab arcturo Pyanepsion. Atqui etiā Theophrastus in ijsdē libris de plantis, Pyanepsione arbutū florere scribit, ꝙ in

Testudo & Squatina generis cartilaginei.

Mæmacterion æquinoctialis.

Pyanepsiō.

Plutarchus.

Ramorum Athenis diēs festus.

Thesei è creta reditus.

Vindemiæ tenpus.

Comarus. i. arbutus quādo floret.

Attica

Attica conſpicitur, & ſimilis tẽperiei re- gionibus, menſe ab autumnali æquino- ctio ſecũdo, tertio uero deflorere, & iam creſentia arbuta habere. Pyanepſione quoque in Aegypto prunũ florere dicit: uerum id fieri ſecundo menſe ab æqui noctio Aegyptij aſſeuerãt. At cuiquã for taſſe de his ambigenti uideri poſſit Pya- nepſion Boedromioni omnium proxi- mus, ſi eo menſe fuerat autumni fructu- um comportatio, ut Plutarchus inquit: at nõ ita eſt, cum Mæmacterionem con tinuo eſſe demonſtratum ſit. Mæmacte rioni igitur Pyanepſion contiguus. Vlti mus nobis hac enumeratione eſt Anthe ſterion: reliquo enim ſedẽ eam, quæ ſu- pereſt adſcribi oportet. Et hæc quidem interim probatio ſufficiat. Simul uero conſtat, circa Poſideonem brumã eſſe: id'ꝗ ratione exactiore, quod à principio reięcimus ad poſteriora. ſeptimus nanꝗ eſt ab Hecatombęone ęſtiuoꝗ ſolſtitio. Sed Philoſtratus longe in alia ſtetit ſen- tentia, dicẽs Athenienſibus morẽ fuiſſe

Arbutũ, fructus arbuti, id eſt μιμαίκυλον.

Coccymelea ſiue prunus quo tempore floret in Aegypto.

Prolepſis.

Antheſteriõ ultimus mẽſis anni Attici.

Philoſtratus.

b 4 puc-

Puerorũ de floribus coronatio. pueros trimos floribus coronari, mense Anthesterione. Is enim, ut apparet, hũc mensem aperte inter uernos enumerat. Si igitur Philostrati æquales, Athenienses dico, mensibus aliter utebant̃ ac ipsorum maiores, eorum scilicet ordine turbato, uerum aliquid diceret. Tametsi nobis curæ nõ est, cognoscere quid Philostrati tempore agerent Athenienses, sed quid Aristotelis & Theophrasti. Quid uero si hoc quoq; de pueris comminiscitur, ut pleraq; alia, ex ĳs unus, quos Sophistas dixere: eumq; mensem uernum esse credidit, à floribus ducta nominis ratione? Nempe sic quę dixit fiunt cõtemptiora. Neque enim fide dignior uideri queat notatio à florum copia, quàm ab eorum inopia. Nam quod id temporis contingit floribus orbari, Anthesterionem dixerimus postremum autumnalium mensium: si quo forte modo in nominibus rationem sequi oporteat.

Sophistæ

Anthesterionis etymologia.

ORDO

ORDO ET SERIES ATTICOrum mensium.

SEries igitur Atticorum mensium à nobis hoc pacto ex supradictis causis ducenda est.

Hecatombæon.	Metagitnion.	*Attici mēses ex ordine constituti.*
Boedromion.	Mæmacterion.	
Pyanepsion.	Anthesterion.	
Posideon.	Gamelion.	
Elaphebolion.	Munychion.	
Thargelion.	Scirophorion.	

CAVSA MENSIVM IGNOrationis.

HArum autem rerū ignorationis, quæ maiorum nostrorum ingenia antehac obcæcauit, causa hæc est: quòd Romani & annū emendarint, & ut alijs populis, ita Græcæ genti imperarint. Ad imperium enim externum puritate elegantiaq́ꝫ sermonis amissa, Græci (ut ferè fit) ad imperitantium linguam transierunt, & latina nomina cū in alijs multis

Romanorū in Græcos imperium.

Cur Græci puritatē sermonis in mēsibus amiserint.

multis, tum in mẽsium proprijs uocabulis permiſcentes, in uſum ſuũ uerterũt: acceptiſq; Romanorũ colonijs, ſe etiam num Romanos, nõ Hellenas uocant, & nominibus menſium Romanis tanquã ſuis utuntur.

Romanorũ coloniæ. *Hellenes Romani.*

DE MENSIVM INTERPRETAtione.

VT uero interpretemur ad rationẽ Romanorum menſium, ſi ſumpto certo indubitatôque principio unum aliquem mẽſium rite deſignauerimus iuxta atticum morem, & eundem etiam, ut Romani appellare conſueuerint: ſic utique nõ inepte fuerit traditum, ut uertendi ſinguli, quóue modo eorũdẽ nominibus quolibet anni tẽpore ſit utendũ. Nã de Romanorum ordine à nemine ambigit̃, primũ eſſe Ianuariũ, deinde Februariũ, poſtea Martiũ, & ita alios deinceps, ut nominant̃. Capiendus itaq; è tropicis unus. Eſtóq;, ſi uidet̃, Hecatombæon. Si igit̃ Athenienſibus mẽſe Hecatombæone ſolſtitium eſt, certum eſt circa quemcunque

Certus ordo Romanorũ menſium.

Hecatombæon cur Iunius interpretandus.

cunque Romanum mensem fuerit idẽ solstitium, hunc esse Athenis Hecatombæonẽ. Dico autẽ iuxta proportionem, ut sepium, os, spinã. Nõ solũ enim menses ut proportione inter se respondeant, sed cætera quoq; omnia simpliciter interpretanda sunt, si quid ex interpretatione fructus ad nos speremus pventurũ. Iam uero mense Iunio æstiuũ solstitiũ est, ut omnibus cõpertum est. ergo Iunius est Hecatõbæõ. Cæterũ ponẽtibus Iunium esse Hecatõbæonẽ, iã nullus est labor reliquos interpretãdi. Sẽper enim sequẽti attico iuxta suppositũ ordinem cũ subinde sequenti Romano conueniet, & eadem ad anni partes erit cõsonantia. Sed forte quis dubitauerit, cum Athenienses ad Lunæ, ad Solis uero cursum Romani calculũ temporum subducerent: qua ratione fieri possit, ut utriusque gentis menses alteri cũ alteris sic competãt, ut inuicem dierum summa semper quadrans sit, & nihil in alterutris excurrat: utq; Hecatombæon recte transferatur.

Sepium.

Mẽse Iunio solstitiũ esse Romanis.

Atheniẽses ad lunam, ad solẽ Romani annũ direxerũt.

Iunius, & Metagitnion Iulius, ita quo-

Lunæ celeritas.

que de aliis: Neq; enim soli eadem, quæ lunæ, est celeritas: neq; unà desinunt incipiunt'ue ad Signiferi, quod propè di-

Οὐκ ἰσοταχὴς ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ.

xerim, partitionem. Ergo necesse est atticos menses uariare, & ambiguo plerunque esse inter priorem latinum & posteriorem loco. Quòd si ambiguus quisque amborum fiat particeps, cur potius à priore uertendo, quàm à posteriore nominetur? Quo sanè modo Galenus fecit, de abietis semine: Quod tempus (inquit) Romæ est September, Pergami apud nos mensis Hyperberetæus, Athenis uero Mysteria. Ea nāq; erāt Boëdromione. Nam circà Boëdromionis uigesimum diem mysticus Bacchus ab urbe trāsferebat̄, ut etiā Plutarchus scribit. Videtur quoq; Plinius, omnifariæ scriptor historiæ, sic interpretari illud Aristotelis de piscium partu, nimirum pisces plurima sui parte tribus his mensibus fœtificare, Munychione, Thargelione, Scirophorione; ut dicat his tribus, Aprili, Maio,

Galenus. Mensis Hyperberetæus apud Pergamenos. Mysteriorū tēpus Athenis. Mystici Bacchi tralatio. Plutarchus. Plinius. Aprilis. Maius.

io, Iunio. Insuper trecenti sexagintaquinque dies sunt anni Romani, subtilius eñ in præsens supputare minime oportet. Atheniensis uero anni, ex Aristotelis quidem sententia, trecenti sexaginta sunt: Pars (inquit) canũ præfert uentrem quintam partẽ anni, id est dies duos & septuaginta, at secundum Herodotum aliosq;, trecenti quatuor & quinquaginta. Tot igitur cum sint, si menses alij pleni & tricenarij, alij mutili, caui & uno die cæteris impares in numero alternãt, quocunq; modo res se habeat, sequens annus semper præuertet, & paulatim ex accessione in cõtrarias tempestates menses incident, loco diebusq; statis emoti. Item si Ilium captũ est abeunte uere, octauo die sub finem Thargelionis, septẽdecim diebus ante æstiuum solstitiũ, ut Dionysius Halicarnasseus ait, res priscas Romanorũ historiæ mandans: quo pacto Hecatombæon solstitialis æstiuus sit? Nempe hic sermo ostendit, Scirophorione esse solstitium. Dissentaneum etiã est

Iunius.
Quot sint dies anni Romani.
Quot fuerint dies anni attici.
Aristoteles.
Herodotus.
Menses pleni & anni.
Tempus expugnationis Ilij.
Dionysius Halicarnasseus.

est illud Theophrasti, cum dicit summo ineunteque uere, Thargelionis principio. Si enim est summum uer Thargelion, nequaquam esse queat solstitialis Hecatombæō, & multo minus uernus & æquinoctialis Munychion. Illud quoque Plutarchi dissentire uidetur, dicentis: Dum fructus leguntur, & uindemia comportatur, octauo die Pyanepsionis incipientis. his enim uerbis uidetur Pyanepsion in se continere autumni æquinoctium potius quàm Mæmacterion, siquidē erat uindemiæ collectio. Soluendi igitur sunt hi dubiorum nodi, ut rite fiat hæc nostra cōmentatio, & maiorem fidem dicta nostra accipiāt. Quocirca uetustissimos illos homines nulla ratione, nulloq; ordine mēsib. usos, atq; aliter alios annū ipsum partitos esse, cū ab aliis, tum uel maxime à Plutarcho, uiro undecūq; doctissimo licet intelligere. Nā barbarorū nōnulli trimestrē annū habebāt, & ex Græcis Arcades quadrimestrē, Acarnanes semestram: Aegyptiis aūt menstruus

Summū uer Theophrasto.

Vindemiæ tempus Plutarcho, in Theseo.

Solutio dubiorum supra positorum.

Anni confusio apud antiqßimos.

Barbarorū annus.

Arcadum, Acarnanū, Aegyptiorum.

ſtruus erat annus, deinde quadrimeſtris, ut aiunt. Idcirco antiquiſſimi uidentũ immenſam annorum multitudinẽ ſibi adnumerantes, ut qui certe annum menſe definirent. Romani uero prius decẽ mẽſium annum agebãt, & menſes alios neque uicenum dierum, alios tricenũ, quinum, alios etiam plurium; illudque ſolum conſiderabant, ut trecentorum & ſexaginta dierum ſuus eſſet annus, nec quæ eſſet ſolis & lunæ inæqualitas quicquam penſi habebant. Sed poſtea rex Numa Pompilius duos menſes adieciſſe fertur, & diſcrimen huius inæqualitatis undecim dierum eſſe reputans: utpote anno lunari trecentos quinquagintaquatuor dies, ſolari autem trecentos ſexagintaquinque habente; undecim hos dies duplicatos alternis annis intercalatione facta (quæ duorum & uiginti dierum eſſet) in Februarium induxiſſe: ueriqué ſimile eſt, hæc illum ex imitatione quadã Græcorum feciſſe. Primũ enim Solonem aiunt, Athenis hanc menſium

Aegyptij cur tã multos annos uixiſſe crediti.

Romanorum annus olim quot menſiũ: mẽſes quot dierum.

Anni emendatio per Numã Põpilium.

Pompilij intercalatio xxij. dierũ

Solon apud Atheniẽſes primus ãni cõcinnator.

 uagam,

uagam, & adhuc incertam incōſtantiam deprehendiſſe: & diem (quo luna ſolem adſequitur & tranſmittit) ἕνην καὶ νέαν, id eſt, antiquam & nouam lunā, ſiue extremam & primam, hoc eſt, interluniū uocari inſtituiſſe: & ſequentem νουμηνίαν, id eſt, nouilunium, ſiue Calendas appellauiſſe, menſemq; triginta dierum conſtituiſſe: & in genere annum ipſum in concinniorem ordinē digeſſiſſe. Intercalaris uero menſis uſum antiquitus fuiſſe Græcis, declarat Herodotus: Græci (inquit) tertio quoq; anno intercalationem interſerunt, temporū gratia: Aegyptij uero tricenis diebus, quibus duodecim menſes anni taxant, auctario facto ad eum numerum, dies quinque quotannis ſuperaddunt, & ijs ratio circuli temporū conſtat, eōdē redeuntis. Quòd ſi Numa quidem intercalationem duorum & uiginti dierum ordinauit, Herodotus uero triginta dierū recēſet, nihil hoc ad diſceptationem præſentem. Verū ex his datur illud intelligi, Athenīēſes menſe intercalario.

Ἔνη καὶ νέα. Interluniū.

Νουμηνία. Calendæ & nouiluniū.

Mēſis intercalaris græcorum.

Intercalatio Aegyptiorum.

rio utentes anni sui defectũ suppleuisse, ut temporum ratio facilius Solis itineri congrueret. *Athenienses intercalario mense curusi.*

DE ANNO.

Bifariam ergo annum cõsiderabãt, ut qui partim à Sole trecentis sexaginta diebus definiretur propter sectionem obliqui signiferi in totidẽ gradus. & huius certe quintam partem Aristoteles dicit esse duos & septuaginta dies: partim à Luna diebus quatuor & quinquaginta supra trecentos, eadem etiam ratione mensibus partim ad solem, partim ad lunã deductis: alijsq; annis dies triginta adijciebãt, alijs quinq; et si quid amplius opus erat, quarto quoq; anno. Hæcq; erant subsidia (quę nõ latius quidem paterent) sufficientia tamen restituere menses sibi, & ijsdem ferè finibus eos coërcere. Eaq; inæqualitatis curatio, ut maioribus olim remedijs indigeret, futurum erat: quemadmodum refert Plutarchus, Cæsar itaq; is, qui primus imperiũ *Anni duplex cõsideratio. Gradus signiferi. Menses duplices solis & lunæ. Annũ à Cæsa re ordinatio*

fuasit, & ad cuius unius arbitrium res Romana deuoluta est, quęstione hac de re optimis Mathematicis proposita, ex substratis iam ijs, rationibusq; propriã quandam & accuratiore cura excogitatam emendationem confecit. Primi autem omnium Aegyptij ad solem duodecim mensibus usi uidētur, & ijs quidem tricenarijs, & quinq; dies quotãnis adiecisse, particulamq; diei excurrentem ad supplementũ totius anni; ex multis annorum circuitibus aceruatam, in unum diem integrum coniecisse. Græci uero ab illis, cum alia permulta rerum cœlestium, tum hæc pręcipue mutuo acceperunt, partim traductis in linguam græcam commentarijs, partim cum eorum sacerdotibus uersati, egregie diuinarum cœlestiumq; scientiarum peritis. Ferũt itaq; Platonem & Eudoxum peregre in Aegyptum profectos, annis tredecim apud Aegyptios sacerdotes mãsisse: tanta enim cõsuetudine, tamq; diutino obsequio erant exorandi, & quasi eblandiendi

Primi omnium Aegyptij annũ ad solem deduxerunt.

Particula diei excurrens supra annum.

Dies collectitius Aegyptiorum.

Græci ab Aegyptijs res cœlestes mutuati.

Platonis & Eudoxi in Aegyptũ peregrinationes.

Aegyptij sacerdotes.

diendi, ut qui rerum arcanarũ tenaces, auariq́ȝ elargitores essent disciplinarum suarum, quo aliquid cœlestium contemplationum impartirent. Hæc uero ita distinguere, ut opinor, nõ improbandum. Quodq́ȝ inest dubij, quæ postea emersit intercalatio soluit. Atqȝ etiam siquid longiore temporis interuallo adhuc euariaret, credibile est uel antiquos ipsos perspicientes, id quoqȝ quodammodo correxisse, modò longiorem, modò breuiorem intercalationem facientes. Neqȝ uero exactam in his diligentiam, & ab omni errore uel leuissimo tutam exigere oportet: quãdoquidem hoc quoqȝ seculo, quo Astrologia tantum incrementi, præstantięq́ȝ adepta est, tamen motus disparilitas mathematicorum rariones fugit: quippe quæ superior sit eorum peritia. Sed tamen mensium cursus ut cum anni temporibus semper congruant, facit post tertium quenqȝ annum introducta intercalatio. Cæterum confusio illa & mensium inconstantia uaga (quę fuit

Antiquorũ intercalatio uaria.

Astrologiæ difficultas.

prius inuenta intercalatione, atq; etiam ab inuẽta) adhuc explicatione indiget, quónam pacto trãsferri cõmode possit. Constat enim ipsam intercalationem alternos ferè menses cum temporibus anni non competentes sæpe habiturã. Ex quo etiam Theophrastus inquit, uere statim Thargelionis initió: quasi Munychion hybernus fuerit: intercalaris uero æstiuus tropicus, uel certe in instantem Hecatombæonem solstitium circumagens. Quod interdum non contingere non potest. Nam propterea intercalatio inducta est, quæ defectum dierum suppleat, & in Hecatombæonem solstitia restituat. Porrò in his (qui sic indicem tẽporum notationem scribunt) interpretatio hoc pacto facienda est, ut præsenti semper tropico pro fundamẽto utamur, & mensium serie illa quam suprà posuimus. Verbi gratia: quando Theophrastus summo uere, statim instãte Thargelione dicit: mense Martio, & non Aprili interpretandũ est. Rursum quãdo Thucydi

Theophrasti locus expositus.

Intercalaris tropicus.

Cur intercalatio inuẽta

Quomodo autores in ratione mensium interpretandi.

cydi

cydides Elaphebolionem esse dicit ulti=
mum hyemalium mensium, hunc qui=
dem Februarium oportet interpretari:
secundum quem ueris initium Muny=
chion constituendus, & latinis Martius
est transferendus. Ex quo sanè cōtingit,
duos esse uernos æquinoctiales, Muny *Menses æ-*
chionem & Thargelionem: & duos au *quinoctia-*
tumnales, Boëdromionem & Mæma= *les.*
cterionem: similiterq́ʒ solstitiales duos, *Menses sol-*
æstiuos, Hecatombœonem & intercala *stitiales.*
rem: brumalesq́ʒ, Posideonē & Game=
lionem. Quam ob rem Aristoteles in=
quit: Gallina quidem parit omnibus an *Gallinæ par*
ni temporibus, exceptis duobus mensi= *tus.*
bus in hyeme tropicis. Et in Meteorolo=
gicis scribit Crinitā stellam ad ursam ap *Crinita*
paruisse mēse Gamelione, sole circa bru *stella.*
mam existente. Atq́ʒ etiam Anthesterio
nis postremam partem aliquando solsti
tium hybernum potest attingere. Sed
quos tropicos hyemales nominăt, sunt
hi quidem duo antè explicati. Sumendū
est tamē simpliciter, Hecatombæonem

esse æstatis principiũ, & solstitialem æsti uum, & reliquos simili deinceps ratione. De rebus enim contingentibus nulla ratio ineũda est, sed de spectatis & solitis. Nam in physicis dictum est, quencꝫ oportere dicere id esse, quod natura esse expetit, & est: non quod ui, & præter naturam. Dionysius uero ab Ephoro mutuatus, dicit Thargelione expugnatum Ilium. Quin & Plutarchus in Furij Camilli uita, Ephorum hęc scripsisse refert; nec uero septemdecim diebus ante ęstiuum solstitium dicit: & tamen Thargelione etiam ille dicit. Si Ephorus igitur, cum apud se non esset, alioqui dicturus Scirophorione, scripsit Thargeliõe, quẽadmodum item in alijs pro Iberia non pœnitenda regione Europæ, ciuitatem quandam Iberiam esse dicit: boni consulat, quod non reprehendatur, qui sui reprehendendi ansam dederit, eamcꝫ amplissimam. Quod si forte nescio quis ineptus scriptor mendose scripserit, Thargelione pro Scirophorione, ut ferè fit in alijs

Hecatombæon solstitialis simpliciter dicendus.

Dionysius Ephorũ secutus.

Plutarchus in Camillo.

In Ephorũ.

Iberia regio, non ciuitas.

aliis, & præsertim in iis, quę quęstus gratia scribuntur à bibliopolis (nam qui huiusmodi operas conducũt, imperitis oblatitiisq; & triuialibus scriptoribus utuntur) sic insons quidem fuerit Ephorus, & iure culpãdi qui exemplaria nõ emẽdarint, sed inconsiderate dixerint, Thargelione septemdecim diebus ante æstiuum solstitium. Sed idem etiã dicit, dies (qui annum illum explerent) superabundantes fuisse post solstitium numero uiginti: quod prorsus incompositũ & pugnans, si pro instituta Atheniensium ratione sermonem facit. Nam si supererãt uiginti post solstitium, certum est solstitium fuisse abeunte anno Thargelionis ultimo die, ut ille quidẽ uult: ut nos uero, Scirophorionis. Impræsentia autem nihil interfit. Sed esto ex eius sententia Thargelionis, profecto sequente anno solstitiũ erit nouilunio Scirophorionis: quod erat ipsi nono die incipiẽtis. Nam si octauo sub finem die Thargelionis captum est Iliũ, septemdecim diebus æsti- *Ephori error.*

uo prius ſolſtitio, manifeſtum eſt nono menſis ſequentis die æſtiuum ſolſtitium fuiſſe. Si itaq; ſolſtitium nono ineuntis, treis eſſe dies abũdãtes eſt neceſſe. Hæc autem planius poſtea elucidabũtur, ubi de uſu mẽſis intercalarij diſſeremus. An igitur Ephori ſit iſte error, an amanuenſis potius, in medio conſiderandum relinquo. Iam certum eſt, atticos menſes æquali dierum numero, ſimulq; finiente, Romanos ſemper æquiparare nõ poſſe; Ergo fit, ut ſinguli menſes Græcorũ inter binos ſemper Romanorum ambigãt. Exempli gratia: Hecatombæon partem Iunij & partem Iulij attingit, Metagitnion Iulij & Auguſti, Boëdromion Auguſti & Septembris. Similiter uero reliqui omnes non raro ſeſe præbent ancipites, quandoq; etiam æquales, ut uel ſuperiore anno lunam nouam cũ Aprilis calendis ſolaribus contigit emergere. Operæ tamen precium eſt, ſimpliciter à priore menſe interpretari. uerbi gratia: Boëdromionem Auguſtũ potiuſquàm Septem-

Attici menſes ambigentes.

Menſes lunæ & ſolis interdum ſimul incipere.

Boëdromiõ ſimpliciter Auguſtus.

Septembrem, ut æstiuus sit. tertius enim est ab Hecatombæone: in q̃, ut demonstratum est, æstiuum solstitium conficit. Nihil porrò Galeni intererat, q̃ ad abietis semen & compositionem acopi, siue à sequente September, siue à præcedente Augustus uerteretur ille mysteriorum mensis, præsertim cum solstitia & æquinoctia circiter quartum & uigesimum diem mensis Romani ab illius seculi hominibus signarentur: & præterea æquinoctialis interdum foret Boëdromion, cũ plures superarent dies post solstitium. Vnde etiã Aristoteles dicit, post arcturum circiter Boëdromionem, quemadmodum contrà peracto circa desinentem Hecatombæonẽ solstitio euenit uindemias fieri, circa incipientẽ Pyanepsionem, ut Plutarchus accidisse significat, quando Theseus è Creta rediijt. Aequinoctium enim fuerat sub finem Mæmacterionis. Pliniusq; æstimãdus est sic loqui, non qui uerba Aristotelis interpretetur, sed qui suam de piscium partu ex-

Acopum.

Solstitia & æquinoctia 24. die mensium Romanorum, tempore Galeni

primat ſententiam. Nihilq́ mirum eſt, ſi etiam in generationibus à regionum diuerſitate oritur differentia. Verum illud cōſtat, multam, ut plantarum, ita quoq́ animalium, non in magnitudine ſolum habituq́ uegetiore, ſed & in partu ipſa loca efficere differentiam, ut alia ſerius, alia gignant maturius. Sic igitur ſimpliciter & quadantenus uertentes, nequaquam ab idonea explicatione aberrauerimus.

Differentiæ in animalibus & plantis à locorū & regionū diuerſitate.

DE MENSIVM VSV.

SEd quoniā menſibus uti poſſumus uel ad ſolis motū, ut Romani: uel ad lunæ, ut Athenienſes: utrū atticū uſum an Romanū ſequemur, more quidē Athenienſium denominantes, anni uero in menſes eandem cum Romanis cōſtituentes diuiſionem? Plethon quidem refert natura eſſe comparatū, ut ad ſolem deducatur annus, menſis uero ad lunā: ſed quamobrem, non dicit. Verum alij huius quoq́ dicti rationem adferentes, aſſeuerant, quæ hic in terris ſunt, omnia

Plethon notatur.

à cœ-

à cœlestibus illis corporib. ordinari, magnosq́ esse lunæ effectus. Nam mutari aiunt manifeste ab illa terrestria cuncta, idq́ recte. Signũ tamen nullũ est, menses ad lunam, non ad solem agere oportere. Hæc enim inferiora superioribus illis motibus esse continua, non inficias imus, & omnem eorum uim & potentiam illinc gubernari, ipsumq́ decorum (quodcunq́ apud nos decorum) & rerũ ordinem à superna illa natura consistere. Quod uero indigestum, & suo errore indecens, id esse ab eo (qui est hic) syluestri tumultu materialiq́ alluuione. Detur uero, multa quædã à luna alterari uariariq́, cum plena cum dimidio orbe cæsa, cum gibbosa & utrinq́ cõuexa, cum in cornua flexa, atq́ etiam de cœlo ipso & ambiente aëre iudiciũ fieri, hæcq́ terrestria mutari per semisses, & quadrantes, & certas quasdam ipsius stationes. Non tamen idcirco conuenit, ut supersedentes solis annum in menses distinguere, eaq́ diuisione uti, & ad lunam diuertentes

Inferiora corpora à superioribus regi.

Syluestris tumultus.

Lunæ figuræ uariæ.

Terrestriũ mutatio à stationibus lunæ.

Sol naturalis dominus anni, atque etiam eius partium. tentes ultro ſponteq́ diffideamus. Nec enim ſecundum naturam eſt, totum ſoli quadrare: partes autem alteri, quàm ſoli magis conuenire. Nam partes ſunt totius anni, qui menſes nominantur, uel quomodocunq́ libeat illam in duodecim ſpatia ſolaris reuolutionis partitionem appellare. Quod enim cauſa eſt efficiens totius, id certe partium neceſſario efficiens eſt, cum ex partibus totum conſurgat, & ipſo toto partes ſint generatione priores. *Lunæ annus inordinatus, & præter naturam.* Eſt autem etiam inęqualius inordinatiusq́, annum ad lunæ curriculum ducere: quod qui ita agũt, menſem frequenter inſerunt, nec parum habent negotij, dum alios annos menſiũ duodecim, alios tredecim efficiunt. Itaq́ pręter naturam quidem id potius. *Ordo naturæ.* Nam ordo quidam natura eſt, & præter naturam quicquid inconditum & incompoſitum, & quod ordinem ſuum non ſeruat. Cæterum ut ſolem damnemus inutilitatis propter lunæ uim, & ea quæ uulgo apparẽt, poſtulatio nimis magna eſt,

&

& quæ uideatur esse eius, qui se magis sensui, quàm rationi applicet. Effectus enim lunæ, & opera à sole quidē (quod propè dixerim) omnia sunt: & hæc inferiora idem sol imprimis describit, modulatur, & in numerum ordinemq́ digerit. Et aliorum quidem siderum temperationis solem esse causam, cum multis alijs præclaris uiris, tū uel maxime Straboni gæographo uidetur. Euidentiora tamen sese nobis offerunt, quæ contingunt circa lunā, propter differentes eius species, ex uarijs solis intercapedinibus proficiscentes. Quapropter obseruāda sunt hæc siue per septimanas, siue per alterum mensem lunarem uidetur. Neq; uero his solis utendo solares deserere oportet, qui sint longe æquabiliores, & partes temporum diuinitus constitutorum, totiusq́ anni propriæ & natiuæ. Secundū naturam enim id simpliciter est, quādoquidem à causa, & priore, & magis necessaria. Quod uero est à luna, notius nobis cū sit & apertius, uiam ad ea (quæ

Effectus lunæ à sole.

Sol cœlestiū & mundanorum moderator.

Strabo.

Species lunæ à solis distantia.

Notiora nobis, & notiora naturæ.

(quæ ſunt notiora naturæ, & perfectio-
ra)munit. Quamobrem Cæſar cogno-
mẽto apud Romanos Diuus, ingreſſus
hanc uiam ad id, quod erat certius exa-
ctiusq́; de anni menſiumq́; diſpoſitione
propius acceſſit. Qui ergo in medio po
ſitis & nobis manifeſtiorib. aſſidue inſi-
ſtunt, non uidẽt recte dignoſcere quid
per ſe, & quid per aliud ſumendum ſit.
Aſtrologiæ commentationes quotidie meliores. Semelq́; exiſtimare oportet Aſtrologiæ
commentationes, quæ multo pòſt tem-
pore diligentiore cura abſolutę ſunt, nõ
parum ab antiquis illis differre: non au-
tem præ peruicacia decens eſt imperfe-
ctiora perfectioribus anteponere, quaſi
uolẽtes in ſenectute adhuc retinere pue
Galeni & æqualiũ ſententia de quadrãte diei à poſteris recognita. ritię ineptias. Quando uel ipſe Galenus
in libris de dieb. decretorijs dicit, anno-
ſupra trecentos & ſexagintaquinq́; dies
particulam quãdam accedere, diei qua-
drante maiorem. Atqui non maiorem
eſſe, ſed minorem, poſteris obſeruationi
bus annotatum eſt. Quod ſi forte ne ſo-
lis quidem motus ratio ſatis nobis con-
ſter,

ſtet, at quàm lunæ certe multo certior eſt, eiusq; error leuior, & minus errori propinquus. Siquidem ſatis eſt, unum diem quarto quoque anno intercalari, poſt uero ducentos fermè annos unum exemptilem fieri, uel quam longo temporis interuallo iudicabunt, qui aſſiduę ſuccedent experientia excellentes aſtronomi. Neq; enim præſentis eſt inſtituti, ſi quibus controuerſa eſt in hac re annorum multitudo. Haud dubie enim plurimo temporis interſtitio emẽdabitur, utcunque ſe habeat. *Dies intercalaris.* *Dies exemptilis.*

QVOD VIRIS PRVDENTIBVS commodius uidetur annum ad ſolem agere.

IMpenſe uero laudat Cæſaris emẽdationem Plutarchus, prȩſtanti uir iudicio, ſic dicens: Faſtorum autem diſpoſitio, & inconſtantiæ illius uagȩ & incertæ correctio, eleganter ab ipſo philoſophica ratione explicata, finémq; ſortita iucũdiſſimum uſum prȩbuit. Herodotus autem *Plutarchus.* *Herodotus.*

tem

tem ſapientiores Græcis exiſtimat Aegyptios, quatenus Græci tertio quoq; anno unum menſem intercalant: Aegyptij uero menſibus tricenarijs quinque dies quotannis adijciunt. Sed nec ab re fuerit, autoris ipſius uerba reponere: Agũt (inquit) eo prudentius Græcis, ut mihi quidẽ uidetur, quòd Græci tertio quoq; anno menſem intercalarem faciunt, idque temporum gratia: uerum Aegyptij duodecim menſibus (quibus tricenos dies adnumerant) ſingulis annis quinque dies aſſciſcunt. Tricenis aũt diebus menſes taxare, q̃d ſit ad ſolis curſum agere, oſtendit Strabo ita inquiens: Aegyptiorum uero eſt & illud, dies nõ ad lunam, ſed ad ſolem agere, tricenarijs menſibus duodecim quinq; dies quotannis adijcientium. Plethon igitur multum ab ijs diſcrepat, dicens ſecũdum naturam magis eſſe menſes ad lunam agere: annum quidem ſoli pro arbitrio attribuens, menſes uero lunæ.

Strabo.

QVO-

QVOMODO VTENDVM mensibus & anno.

NOs aūt & ordine mensiū, & nominib. utemur explicatis: rebus uero iuxta Cęsaris emendationem, qua hactenus utentes Romani minus reliquis in hac cōfusione falli uident̄. Millesimus ergo & propè quingētesimus est præsens annus. Neq; uero siquid à quibusdā excogitatum, & in cōmunem uitæ utilitatem collatū est, siue Latini, siue barbari sint huiusmodi inuentores, dedignamur ab ijs id inuentū utendum accipere, omnesq; domesticos & familiares existimare, homines qui sint, et eiusdem nobiscū naturę participes, ijsq; inuentionis gratiā habere, non aūt prę inuidia cōtentiosè rixari, & spōte deteriora capessere.

Quo tempore Gaza hæc scribebat.

Diebus itaq; trecentis sexagintaquinq; ad solis cursum nobis distribuet̄ annus, addita quoq; huic numero particula quapiam diei quarta parte minore. Et menses quidem cōplentes dierum numerū, alij triginta erūt dierū, alij

Annus ex 300. & 65. dieb. & particula diei quadrante minore.

uno die abundabũt, unus uero cõtinuo quidẽ triennio duob. deficiet de trigin-ta: quarto aũt anno, uno die tantũ. Quã doquidẽ hi ſeptẽ, Poſideon, Gameliõ, Munychion, Scirophorion, Metagitni on, Boëdromion, Pyànepſion, uno die excedent tricenarios: reliqui uero trice-nis cõſtabũt, preterq̃ Elapheboliõ. Hic enim p tres annos dieb. octo & uiginti taxabiť, ſed quàrto anno undetriginta, propter diẽ intercalarẽ. Porrò cur à Cæ-ſare menſes ita diſtributi ſint, ut hic eſſet triginta dierũ, ille non: huic exceſſus, illi defectus: alterius eſt conſiderationis.

DE INTERCALARI DIE.

MEnſem quidem nullũ unq̃, ſed unũ diem per ſingulos annorũ quaterniones menſi Elapheboliōni in-tercalabimus, quemadmodũ Romani

Biſſextus. Februario biſſextũ, ſic uocantes, q̃d bis ipſum diem inſcribãt ſextum calendas Martias. Ita eñ Cæſari Auguſto uiſum eſt. Nos uero tali uocabulo nequimus uti, nam intercalarem ſolum & ſextum

rite

rite appellare possumus. Cæterũ de exẽptili die consideratio suscipienda est, & q̃d uisum fuerit, latini admonendi sunt, ut idem amplexantes, annum sibi corrigant. Sic enim inter nos cõueniet. Exẽptilis enim diei iam longo tempore nulla ratione inita, solstitia, nostra ætate, multo anteuertunt diẽ mensis ab initio solstitialẽ constitutũ. Sic itaq; menses agant nobis, utentib. nominib. traditis.

Exemptilis diei consideratio.

Solstitiorũ hac ætate properatio unde facta sit.

DE ANNI PRINCIPIO.

PORrò anni principiũ Athenienses Hecatombæonem constituebant, ab æstiuo solstitio incipientes, sicut est prius demõstratũ: Romani uero Ianuarium, inchoantes ab hyberno. Et certe magis propriũ uidetur esse principiũ, iureq; hoc Plethon laudat. Nam lege & instituto alijs aliud anni principiũ agentib. natura quodãmodo idẽ ut sit principiũ, suadere uidet̃: quãdo sol generationis autor, ultra ꝓgredi desinens, reflecti ad nos incipit, & lucis auget tẽpus, tenebrarũ uero minuit. Recte igit̃ & Numa

Principium anni Romanum maxime omnium secundum naturam.

principiũ huiuſmodi Romanis ordina-uit, cũ prius Martiũ menſem Romulus anni feciſſet initiũ. Nobis igit̃ idem eſto anni principium, & nouus anni mẽſis Gamelion: ut cõſonemus cũ Romanis ſicut in menſib. ita etiã in anni exordio, q̃ eſt Ianuarius. Nũc uero Græcis principiũ anni, indictionisq́ꝫ agentibus ab autumnali æquinoctio, indictionis quidem ratione (ſignificat autẽ edictũ hæc dictio) cũ Romanis concordia eſt, anni uero nõ. Quanq̃ꝫ & de his ſanè inter illos cõuenire oportebat, præſertim Chriſti legib. cõmuniter utentes. Neq́ꝫ enim puto Romanos huius ſeculi magis propter ſolſtitiũ, q̃ q̃d tũc Chriſtus natus ſit ita agere, ſed tũ ſolſtitiũ eſſe forte cõtigiſſe: ipſos uero natali Chriſtiano primum honorẽ tribuẽtes, ut fas eſt, p̃dictũ initiũ facere. Anni q̃dẽ idẽ initiũ faciendũ eſt.

Principium anni Romuli.

Indictio.

Natalis Christi.

QVOMODO MENSIS dies ſunt numerandi.

NVmerare uero cuiuſq́ꝫ mẽſis dies Plethoni ſic placet, ut quadripertito

Menſis Plethonis diuiſio.

tito mensem diuidat, in principium, me diũ, pręcipitiũ, & recessum. Idq́ partim à Polluce uidet mutuari, partim per se quodãmodo cõminisci. Ita enim (puto) facilius illi erat suas ferias disponere, noua quædã sacra cõstituenti. At nos nihil impediat, q̃ minus supputemus, ut Athenienses, mense trifariã partito, partẽ unã ἱσταμένου, id est, instantẽ siue ineuntẽ uocantes: ὑπὲρ δέκα, id est, supra decẽ alteram: ultimã φθίνοντ, id est, præcipitem uel desinentẽ. Quãdoquidẽ hæc quoq́ diuisio nostra sic nescio q̃modo fiet cũ Romana cõsonantior. Hi nãq́ treis etiã in parteis mensem tribuentes, Calendas, Nonas, & Idus appellant. Sic itaq́ numerandũ est, ut neomenia (q̃d nouiluniũ significat) mensis primus dies sit: deinde secũdus instantis, tertius instantis, & ita deinceps usq́ ad decimũ: postquẽ primus supra decem, secundus supra decem, & sic per ordinẽ usq́ ad uigesimũ, qui & εἰκὰς dicit, quasi uicenionem ausis appellare. Post quem undecimus

Atheniensis mensis diuisio.

Mensis Romani distributio.

Supputatio dierum mẽsis iuxta Atticũ morẽ.

Instans.

Supradecẽ.

Præceps. mus pręcipitis,uel decimus,uel nonus, uel octauus,ꝑ mensis cuiusuis superan te dierum numero: & deinceps ordine præpostero subducendũ,numeri quidẽ seriem retexendo usq; ad secundũ pręci pitis. Ita eñ Athenienses numerabant, non addentes,sed auferentes resoluen- tesq; usq; ad trigesimũ diẽ:et id quidem Solonis instituto, ratione lunæ ita sen- sim lumẽ suũ minuẽtis. Et hoc certe mo

Aristophanes Comicus in nubibus. do Aristophanes comicus supputat: Quintus,deĩde quartus,hincq; tertius: Post quẽ secũdus, omniũ et quẽ maxĩe Metuo, sequẽs est cõtinuo uetus & no uus. Itaq; post secũdũ præcipitis, nobis collocandus est uetus. Nã ueteris & no

Intermenstruum. ui,id est, extremi & primi,seu intermen strui,nobis usus exoleuit:qđ nõ ad lunã tẽpora deducamus. Sed diẽ mensis ulti

Vetus dies & nouus. mũ appellare ueterẽ quid nos uetat, cũ primus quoq; nouus sit? Iã uero pręcipi

Præcipitis dies nũc plures,nũc pauciores. tis dies interdũ plures habemus,nõnun quã pauciores dieb. Atticis. Quãdoqui dem menses alij tricenûm dierũ,alij tri- cenûm

cenũm singulorũ, unus modò duodetri
cenũ, modò undetricenũ, nimirũ quar=
to quoq; anno uno die addito, q̃d prius
est dictũ. Quapropter mẽses alij ab un=
decim dierũ reliq̃ supra uiginti numero
Hẽdecaphthini uocent, alij Decaphthi
ni, q̃bus decẽ dies supersunt: unus uero
Octaphthinus et Enaphthinus, cui nũc
octo, nũc nouem superãt ultra uiginti.
Hi em̃ septẽ Posideon, Gamelion, Mu
nychion, Scirophorion, Metagitnion,
Boëdromiõ, Pyanepsion, undecim dies
præcipitis habebũt: at reliqui decẽ tan=
tum, præter Elaphebolionẽ, q cõtinuo
triennio octo habebit, nouẽ autẽ anno
quarto. At si quis φθίνειν, id est, p̃cipitare,
seu desinere, & ἱστᾶσθαι, id est, instare siue
inire, propria lunæ esse dicat, mente ani
moq; cõplectat: q̃d in alijs etiã cõpluri=
bus aliũde tralatus improprij sermonis
usus euicit, ut in his q̃q; uerbis χαλκεύειν,
& χορηγεῖν, & δημιουργεῖν, id est, cudere,
suppeditare, procreare. Quondam etiã
βυβλία solum dicebantur, quæ fierent

Menses Hendecaphthini, Decaphthini, Octaphthini, & Enaphthini

φθίνειν καὶ ἱστᾶσθαι.

χαλκεύειν. χορηγεῖν. δημιουργεῖν. βυβλία.

ex iunco papyro, quæ in Aegypto pro-
ducitur. Nunc uero ex lini panniculis,
& linteolorũ ramẽtis uersis in opificiũ,
constipatæ chartæ quædã, & cõglutina
tæ (in quibus scribimus) id nominis sor
χοινίον. titæ sunt. Et χοινίον olim funis erat, ex
schœno iunco (quæ ex palustrib. plãta
est) confectus, sed nunc ex lino & lanis
in eundẽ usum cõuolutus contortusq́
funis, schœnion appellatur. Et præterea
αὐθέντης. αὐθέντης ab antiquis cædis patrator tan-
tum uocabaẽ: nũc uero quisquis autor
est, artifex, opifex, curator rei cuiusuis,
Authentes nũcupaẽ. Et nimirũ uicit in-
ualuitq́ supra mille annos huiusmodi
significatio, posteaq̃ Græci cũ Romanis
uersantes perceperunt suã linguam ad-
huc indigere nomine huic nomini Lati
Autor. no autor respondente, quod maiorẽ ha
beret usus proprietatẽ. Ita enim coacti,
ut uerisimile est, rei crebro in usum ue-
nienti, magis propriũ nomẽ imponere,
hoc certe nomẽ Authentes in illud trãs-
mutarunt, imitantes alienã legem. Basi-
lius

lius itaq; unus è nostris Pontificib. tempore Imperatoris Iuliani, uir nõ minus eloquio, quàm acri cogitatione prędítus, dona spiritus sancti dicit nõ fieri per ministeriũ, sed authẽtice: id est, nõ à ministro dari, sed ab autore. Et Synesius philosophus, qui fuit paulo post tẽpora Theodosij imperatoris, interrogans patriarcham Theophilũ, an oporteat Alexandrum quendã existimare episcopũ, in episcoporũ ordinem adoptatũ ab Ioanne, q postea inter diuos relatus, et Chrysostomus cognominatus est: sed tunc propter quandã contentionem, & seditionem ab ecclesijs de cõcilij sententia exclusus erat: sic infert, Ad quod opus est authentiã, id est, autoritatem successionis apostolicæ simpliciter, & sapienter sentẽtiã ferre. Enimuero etiã Romani, ut scribit Plutarchus, illã mensis diuisionem tripartitã ad treis maximas lunę differentias fecerunt, Calendas nouilu niũ appellãtes, quod tum luna in coitu existẽs quasi occulta sit penitus defecta

Dona spiritus sancti fieri authentice.

Synesius philosophus.

Theodosius imperator.

Theophilus patriarcha.

Iohn. Chrysostomus.

Plutarchus.

Calendæ unde dictæ.

Clām. lumine. clām enim Romanis latenter significat, unde Calēdas dicit appellatas. Nonæ. Nonas aūt, quando primū ad occasum Idus. cōspicua noua fit: Idus, quādo iam pleno orbe facies formosior conspicit. Sed tamen postea etiā, quamuis menses ad solē deducāt, tēpus similiter diuidētes, Calēdas, Nonas, Idus, etiam nū uocāt, nominib. abutentes: quibus antea ad lunæ cursum proprie utebant. Nō igit absurdum fuerit, si nos quoq; Instanrē & Præcipitem dixerimus: nō ad lunæ amplius, sed ad solis curriculū tempora dirigerētes. Proportione itaq; apud nos respondebit Neomenia Calendis Romanis: Instans uero, & supra decē, & Præceps seu Desinēs, illis dicendi modis latinis, ante Nonas, ante Idus, ante Calēdas. Vt uero nobis nō amplius usus extremi & primi, sic ne Romanis quidem interlunij: diē enim (cuius pars desinēti mensi, pars incipienti cōpetit secundū lunā) Romani ita uocāt. Hæc igit sic accepta, bene quidem habeāt. Neq; uero hic

Reductio dierum Atticorū ad dies Romanos.

Nūc nullus usus diei extremi, primi, ut nec interlunij.

hic sermo priuat rudes & idiotas dierũ lunæ cognitione, quot nam scilicet quotidie sint. Multũ enim ad id cõducit dierum solaris mẽsis peritia: faciliusq; est, eos dies Epactis adijciẽti huiusmodi lunarem numerũ inuenire. Atq; hic nõ requirenda subtilis exactaq; diligẽtia. Epactę sint A. Numerus dierũ solaris mẽsis seriatim cõtinuatorũ sit B. Numerus mensiũ anni cõsequentiũ à Martio quidem incipiẽtis C. Cõflatus ex A, B, C, numerus, sit D. Numerus excedens triginta sit E. Excessus ille uocẽt F. Numerus dierũ lunæ cõsequentiũ sit G. Cæterũ D erit æqualis G, nisi E sit D. Quod si sit, F erit æqualis G. A uero, id est, Epactarum summa, quæcũq; sit, sumenda est. Sufficit em̃ uulgo illa quæcunq; sit. Sũt itaq; uigintiocto Epactę præsentis anni, à uere incipientis. Verũ augeant per singulos annos similiter à uere inchoãtes, additione undecim. Et quando hic numerus triginta excesserit, sumat ille excessus A. Et sic semper augenti & accipienti

Cognitionis dierũ lunę ratio.

Epactæ.

ti ſumendum eſt A, fiat additio H. Alter exceſſus ſit I. additione H. ſimul ſumpta cum A, id eſt, cum uigintiocto Epactis pręſentis anni A, excreſcens ſumma erit dierum nouem ſequẽtis anni à uere inchoatiui: & rurſus facta additione, erũt uiginti Epactæ ſequentis anni. deinde una Epacta anni qui ſuccedet. I, enim exceſſus ſecundus una dũtaxat Epacta eſt. Et ita aſſidue fiat, peritius uero ſic.

INVENTIO EPACTARVM.

Diuidant̃ anni à natali Chriſtiano per nouendecim, his uno altero anno etiã addito. Sumant̃ uero dies, q ex ea diuiſione (quæ fit p nouendecim) ſupererunt: & multiplicentur per undecim, deinde diuidãtur per triginta. Qui certe ſupra trigeſimas illas dies remanebunt, ſunt A Epactæ. Verbi gratia, nũc à natali Chriſtiano ſunt mille quadringenti ſeptuaginta anni. Adijciatur his unus. His ergo per nouendecim diſtributis, certũ eſt octo ſuperare. Sumptis uero his octo, & per undecim multiplicatis

alter Gazæ *Epactæ quot eſſent Gaza hæc ſcribente.*

catis, qui conficit inde numerus, continet octoginta octo. Hoc rursum diuiso per triginta: excurrēs summa capit duo detriginta. Id aūt est A Epacta præsentis anni: similiq; ratione in posterum erit Epactarū inuentio. Sic igit iterum sumptis Epactis A scilicet adijciat, & B & C, tum D: summa ex ijs cōflatilis dicenda est G, nisi excesserit triginta. Nam si excesserit, hic excessus erit dicēdus G. Neque uero horū quicq; festis diebus impedimēto est. Anno enim toto in duas et quinquaginta septimanas distributo, ex quatuor septimanis singuli menses à nobis constituerent, & præter id numeri quatuor dies habebunt sanctissimos, singulos per septimanā: nisi si forte ante uertētes aliqui à dominico die incipiāt, uel tardius incedentes intra mediā septimanam. At mensis Plethonis sex festos dies cōtinens, aufert plus iusto necessariorū ciuitati operū. Ignauos enim atq; inertes esse necesse est eos, qui festa agitant. Et simul tres dies festos esse deinceps

Septimanæ anni quinquaginta-duæ.

Menses singuli quot constent septimanis.

Festi dies Plethonis.

ceps ex Plethonis institutione usuuenit, mensis quidem ultimũ (quẽ ueterẽ uocat) Plutoni, ueterem & nouũ, id est, intermenstruũ sui cuiusq; recognitioni, nouiluniũ autem Ioui. Verũ id ita euenire fastidiosum sit. Itaq; per intermissionem agere (eorũ enim quæ interuallo fiunt, si iucũda quidem sunt, iucundior est sensus: sin autẽ molesta, tolerabilior) et q̃ paucissimas ferias celebrare melius sit. Vnũ enim hoc ciuile institutũ perniciosum, multas scilicet agere: ac signum est nõ pietatis, sed uoluptatis. Ceterum qui dies forẽt celebres feriatiq;, Plethoni quidem nõ erat indecens recensere, ut qui alios dies festos, q̃ qui à nobis recepti sint, cõstituat. Nobis uero id minime opus est: cũ de his impræsentia sermo susceptus nõ sit. Nã certũ est, Christo resurgenti rituales & legitimos quatuor dies mẽsem quẽlibet habiturũ. Cõmodius enim, q̃ possumus minimo res diuinas cõtrahere. At diem festũ nobis ipsis spectãdis singulis mensib. præscribendum,

Intermissionis iucunditas.

Festi dies Christo resurgenti.

bendum, et rerũ à nobis patratarũ inſpectionem ſemel in mēſe faciendã, ut cenſet Plethon, nos quidē negamus. Verũ piũ ſanctũq; ſit id quotidie, nedũ ferijs, actitare, nocte ſcilicet à ſomno ſufficiēti, & cibi cōcoctione prima nobiſcũ reputãtes, qd'nã piaculi pridie admiſſum ſit, q̃d expiatũ iri oporteat poſtridie: tũ hoc ſtatim ab aurora correcto, purifica piacularia q; oracula auſcultare, factóſque ſãctiſſimorũ ſacrorũ ſpectatores, & bonis interdũ auib. illo ſacrificio, ſanctificoq; cruſtulo delibato, à tali principio ad opas noſtras abire. Sed de his aliâs.

QVOMODO SEPTIMANAE dies ſunt numerandi.

LIcet uero ſeptimanæ dies numerare, uel ut Græci huius ætatis, primũ diem Dominicum uocantes: ſecundũ uero, id quod re uera eſt, ſecundũ: deinde tertium, quartũ, quintum, ſextum, ſeptimum: uel ut hodie Romani ſecundum ſtellas erraticas, poſt Dominicum Lunæ diem ſtatuentes, deinde Martis, ad hæc

Dominicus dies.

Nomina dierũ ſeptimanæ Romanæ.

ad hæc Mercurij, pręterea Iouis, postea Veneris, demum Saturni. Parasceuen enim diem sextũ appellare, & septimũ sabbatũ, id apud nos (ut uidet̃) nullã rationem habet. Sed apud Iudæos fortasse, nimirũ ante sabbatũ illos apparatum facere oportet: ut qui superstitiosa quadam religione obstricti, nihil negotij obeãt postridie. Verũ id nostra nihil interest. Neq; enim septimo die ab omni opere feriamur inertes, qui dies à Iudęis sabbatũ à quiete nuncupat̃: sed ipso die primo, qui nobis est dominicus sacerq; Deo resurgẽti. Neq; tamẽ sic ociamur, ut uel elixare, uel mensam sternere religio sit: operęq; sit pretium omnia pridie ꝑparata habere. Ergo nec utile, nec alioqui honestũ, hęc Iudęorũ nomina in nostræ septimanæ calculũ assumere. Nec enim sic se habet sabbatũ, ut Hosana & Sabaoth: q̃ aliena quidẽ cũ & ipsa sint, tamen in hunc usq; diẽ in sacrificijs acclamatione cõmuni ab ipsis sacrorũ ministris necessario usurpant̃. Quæ enim

Sabbatũ unde uocatum

Hosana. Sabaoth.

à ma-

à maximis pōtificib. alicuius arcani gratia sancita sunt, nefas sit immutare. Superstitiose uero et anxie agere, q̄d nullū usum, cogentē'q; necessitatē habet: id redolet iudaismū. Nos igit̄ mensib. dieb. et anno sic uti maxime dignū putamus.

QVOMODO SECVNDVM Athenienses agenda sunt tempora.

QVod si cuius interesset secūdum Athenienses agere, ordine quidem utetur demonstrato; siquid ordinis præsenti sermone consecuti sumus. Verū postq̄ ab æstiuo solstitio anni principiū ordinauerit, mēsiū describet alios trigenarios & plenos, alios uero uno die minus alijs alternis uicib. cēsos: quasi deficiente diei certe dimidio, ut menstrüum lunę tempus sit tricenū dierum. Supputabit autē dierū ratio, quo supradictū est modo, usq; ad uigesimū: secundum quem, si mēsis est plenus, dices decimū præcipitis, deinde nonū, & ita deinceps ordine prępostero usq; ad secundum: post quē extremū primū seu uete-

Menses Attici quot diebus constarent.

Tempus lunæ quot dierum.

Mensis plenus.

Mensis cauus. rem & nouũ. At si mensis cauus sit, nonum desinentis post uigesimũ dices, & simili deinceps ratione, ut etiam Pollux enumerat, sed nõ sufficienter quidẽ, ut qui solius caui dies recenseat. Plethon uero uigesimũ nonũ ueterem appellãs, & trigesimũ ueterem & nouũ, nihil nobis, quantũ ad hãc rem, dissonũ adfert. Diem enim, quẽ secundũ præcipitis dicimus, ille ueterem appellat, ut forte sacrũ ipsi Plutoni existentem. Nã ex huiusmodi appellatione nescio quid graue, superciliosum & tragicũ præ se fert: quæ res apprime opus est ijs, qui tractãdis sacris uehemẽtius occupant. Enimuero periclitãdũ est ad lunã dies numerare. Quando etiã id sibi uult ea mensiũ cõstitutio, cũ pleni alij, alij caui sumuntur. Sed nõ sufficit tamen. Siquidem & alia quædã crebro cõmentari oportet, si consonantiã æqualitatemq́ seruare uellimus: id q̃d propter nõ paruã lunæ cõfusionẽ est difficile. Quo fit, ut neq; Athenienses uideant recte atq; ordine procedere:

dere, ut ex eo cōiectare est, q̃d Comicus lunā facit ijs succensere, q̃d nō rectè ad suū ipsius curriculum tempora dirigerent, sed † infra supra confunderent. sic enim ille loquitur. Experiendū tamen est emendare pro uirili, utendo assiduè expertissimis Astrologiæ speculationū præceptorumq; consilijs. *Aristophanes Comicus.* ** sursum deorsum, fortè melius: aut ut Terent. rursum prorsum.*

DE MENSE INTERCALARIO.

ET mense quidem intercalario Atticis annis etiā opus est, uti prius explicauimus, ut menses perseuerēt tēporibus cōcordes. Inserendū itaq; Scirophorioni mensi, qui respondet Maiō, dies triginta. Testesq; huius rei Macrobius scriptor Romanus, & Herodotus. *Macrobius.* Nā ille in Saturnalib. dū Glaucippū in cōmentarijs de sacris Atheniensiū interpretat, dicit Athenienses ultimo mensi anni superfluos dies inijcere: atqui ultimus est Scirophoriō. Rursum Herodotus intercalationem esse dierū tricenûm abunde manifestat his uerbis: Quod si uolet, inquit, alterū annū esse, q̃ alterū, *Herodotus.*

uno mense maiorē, ut tempora eōdē op portune recurrant, menses quidē intercalarij trigintaquinq; fiūt per annos septuaginta, dies uero ex his mensib. mille & quinquaginta. Quoto autē quoq; anno intercalandū sit, si quis Herodoto fidē habendā putat; ex nuper appositis q̃d quærit sumere potest. Alternis enim annis intercalationē fieri declarat, dū dicit alterū ex duob. annis fieri altero longiorē, & dum quinq; & triginta menses intercalarios p̄ septuaginta annos enumerat. Id q̃d forsan adhuc indiget consideratione, quonā pacto per alternos annos intercalatis dieb. triginta contingat menses tempestatib. cōpetere. Quādo sanè temere per plura fiat, q̃d fieri possit per pauciora: atqui per pauciora fiat, si quarto quoq; anno factū æque recte habeat. Sūptis quidē mēsib. ut retulimus, & intercalatis dieb. triginta post tertiū quenq; annū, hoc est interuallo duorū annorū intercalationē fieri: nisi si ab hoc inchoatiuo quopiā die solstitiali annus incipiat.

Quotocūq; anno intercalandum secundum Atticos.

Incipiat. Sunt aũt inchoatiui solstitiales, primus, secũdus, tertius, uniuersi perfe- ctiq; ambitus. Primus quidem primi an norũ undenarij & imperfecti ambitus. secũdus uero secundi undenarij & im- perfecti ambitus, tertius autẽ sequentis octonarij iustũ numerũ uniuersæ perfe ctæq; periodi implentis. Nã hoc genus curriculi, ut plena in his fiat annorũ re- uolutio, ternariũ illum annorũ gradũ ex petit. Porrò accidit, nihil ultimo anno su pfluere: sed uel deficere, ut in primo & secũdo undenario: uel æquare, ut in se- quẽte quidẽ octonario. Quapropter ne cesse est cõtinuo illi anno, qui initialem excipit, dies abundãtes adijcere. Altera tamẽ additione etiã opus est, ꝓpter ex- currẽtem particulã: siquidẽ quarto quoq; anno dies unus deest. Repleaĩ itaq; p ui ces hoc modo. Fac esse Hecatombæo- nis neomenia solstitium primo anno: se quẽte profecto erit duodecimo die He- catombæonis, eiq; addito intercalario, ipsiq; supplementũ confectum est, & se

Inchoatiui solstitiales perfecti ambitus.

Ratio totius perfecti ambitus.

quenti anno,puta tertio,ſolſtitiũ exiſtit uigeſimo ſecũdo die mẽſis intercalarij, & ſuperflui ſunt dies octo: atqui undecim oportebat. Itaq; in quartũ inſtantis Hecatombæonis ſolſtitiũ quarto anno redit: deinde in decimũ quintũ anno cõſequenti,in q̃ intercalatione facta quinto & uigeſimo die menſis intercalarij ſequẽti anno, ſcilicet ſexto, ſolſtitiũ collocat,& ſuperfluunt quinq;. Quapropter annus ſeptimus ſequẽs ſeptimo ineuntis Hecatombæonis ſolſtitiũ peraget, et decimooctauo annus octauus. Hoc rurſum intercalarij facto,ſolſtitiũ erit uigeſimo nono die menſis intercalarij anno ſequente,& dies abundantes duo. Anno uero decimo,in decimũ Hecatõbęonis ſolſtitiũ circũagit: & proximo in uigeſimũ primũ,qui factus intercalaris ultimus quidẽ primi undenarij in ſecundum Hecatombæonis ſolſtitiũ reſtituit, nullũ ſuperfluũ relinquens; ſed adhuc duo uno indigens. Ipſe igit̃ primus undenarius,& ſingularis ambitus & impfectus

fectus, incipiens quidē à nouilunio Hecatombæonis, die uero secundo eiusdē finiens, per septē scilicet annos naturales opitulante intercalariū annorū quaternione. Secundus præterea undenarius similiter in diē tertiū Hecatombæonis solstitiū rejcit: at tertio loco octonarius positus pariter decursus, perficit illā uniuersi pfectiq; ambitus plenā instaurationē, solstitiū in Neomeniā Hecatōbęonis restituens. Et sic semp circūacta solstitia cū mēsib. cōgruent, additis etiā particulis excurrētibus q̄ cōmodissime addi posse uidebunt. Porrò cōsiderāda hæc sunt etiā in exposita descriptaq; tabella, si cui id curæ est. Quod si cui placet secundū Plethonē distribuere, & numerare, nihil illū impediat: q̄ minus & ordine utat, & nominū ratione antè explicata. Atq; etiā Plethon hac denominatione usus esset, cū de mensib. scriberet, si rectè ab alio mutuari hanc mutuā mensiū seriem potuisset. Necq; enim ipsi suas ferias, dierumq; enumerationē la-

Anni naturales, q uulgo cōmunes

befactasset Atticorũ mensium nomenclatura: ut interim taceã, quantũ dignitatis & splendoris attulisset, librũ ipsum scripturamq́ abunde exornans. Nunc uero ille absurdã nobis Romanorũ mẽsium enuntiationẽ refugiẽs, nec Ianuarium, nec Februarium, nec reliquos nominat: deq́ Græcorũ mensium ordine dubitabũdus, & laboris inuestigandi fugitans, ad numeri facilitatem diuertit.

DE PRINCIPIO DIEI.

Principium diei Atheniẽsis. Principium uero diei (quandoquidem præsenti de mensib. sermoni id quoq; germanum est) Athenienses à solis occasu obseruabãt, noctem diei sequenti adscribentes, & omne id mediũ tẽpus ad alterum occidentẽ unum diẽ cõstituentes, ut Aul. Gellius latinus autor nõ ineptus, Marcum Varronẽ scriptis mandasse tradit. *Aulus Gellius.* At Romani priscis temporib. à media quidẽ nocte inchoabant: *Principium diei apud Romanos.* quos Phethon imitans idẽ principiũ facit. Nunc uero ab oriente sole inceptant, itidemq́ Græci. Quanq́ cõtrà ... oporte-

oportebat Christianos omneis facere, id obsequij suo Principi exhibentes. Sic enim solum constabit illum mortuũ tertio die reuixisse, si uel à summa nocte, ut solebãt Athenienses: uel à media, ut Romani, principiũ diei sumatur. Vtrũ uero potius, dictu non est facile. Nam Theologi, qui accolunt Athon montẽ, totis uiribus contendunt, circiter noctis mediũ resurrectionẽ factã esse, & sacra illa antelucana in eius rei memoriam à media nocte incipiũt. Quorũ ratio hoc habet: quod cõtigerit mulieres profundo quidẽ diluculo ad monumentũ profectas, ut exequiarũ iusta de more peragerent, defunctũ nõ inuenisse, ut Lucas in suo Euangelio perscripsit. Illud enim profundũ diluculum proximũ tempus mediæ nocti significare existimant. Simul uero sic quoq; plus aliquanto tertij diei contineatur. Istudq; plus signũ euidẽtius est ipsius dierũ ternionis. Sed ex Italis Romani post mediã noctẽ id fuisse aiunt: & profundũ illud sic intelligũt,

Theologi Athon accolentes.

Tempus resurrectionis dominicæ.

Lucas.

Tempus resurrectionis Christi secũdum Romanos.

ut à noctis medio sufficienter dirimant. Cũ ergo nullus Euangelij scriptor doceat, qua parte noctis Christus surrexerit: tutius quidem uidet̃, si quis cõstituat à summa nocte diei principiũ. Nam q̃d mediã noctẽ subsequit̃, accedit illi pro auctario. Quibus uero in hoc solũ ratio sita est: nõ maior est fiducia quod uolũt assequendi, q̃ periculũ ab eo aberrãdi. Hos enim uiceuersa hoc inconueniens sequet̃, dum primã noctem diei principiũ ponũt. Quod cũ permissum sit carnibus uesci postridie, id quidẽ licebit à summa præcedente nocte. Cõtra uero cũ sit uetitum eadẽ die cœnã de carnib. sumere, nõ cõcedet̃ eadem nocte. Hac igit̃ de re melius diligẽtiusq; denuo est considerandũ: cõmodumq; fuerit, harũ rerum peritos rogare & cõsulere. Hæc nanq; ita considerari obseruariq; oportet, ut ex sermone nihil quicquam sacris contrarium eueniat: diemq; pie ac sancte in Dei gratiam auspicemur.

VNDE NVMERANDA sunt tempora.

ENimuero etiã fas est à natali Christiano tempora supputare, non ut Grçci à mũdi origine, nũc annũ noningentesimũ, octauum & septuagesimũ numerãtes supra sexies millesimũ. Prophetis quidem sic fortasse licebat: uerũ melius est Christi cultores ab illo incipere. Quod etiã agunt Romani, huius æui millesimũ quadringentesimũ & septuagesimũ præsentem annũ cõputantes, quanquã prisci illi ab urbe condita numerabant, quemadmodũ Athenienses à prima olympiade, alij uero à bello Troiano. De mensibus igitur hæc descripta sunto, ad emerendam antiquariorum disertorumq́ uirorum hoc obsequiolo gratiam. Si quid fortasse spei est Græcam linguam, eiusq́ studiũ adusque posteritatem fore: nõ autem, ut aliarum quondam gentium, Græci quoq́ nunc totius & generis, & sermonis finem esse in fatis est.

Temporum supputatio priscorum Romanorũ & Atheniẽsium. Olympias.

FINIS.

COMMENTARIOLVS DE RATIONE LVNAE, EPACTARVM, ET MENSIS intercalarij, per eundem Interpretem.

VNDE ORIANTVR EPACTAE.

NON pœnitendum fortasse fuerit ad pleniorem lunę, Epactarum, intercalationisq́ notitiam, hęc uelut principia quædam posuisse.

Dies anni lunæ. Principio annũ lunarem constare dieb. trecentis quinquagintaquatuor: solarẽ *Dies anni solis.* uero, trecentis sexagintaquinq́ & quadrante diei. Nã an sit integer quadrans, an quadrãte plus uel minus, impręsens subtilius inquirendũ nõ est. Sufficit em̃ hæc rudib. scribentem rudi calculo examinare. Ex his ergo cõstat, lunarem annum à solari diebus exuperari saltẽ undecim, & diei particula. Qui quidẽ excessus

cessus est id, quod Epactas uocamus: à Græcis appellatione sumpta, quasi dicas dies addititios, siue inductitios & intercalarios (ἐπάγειν enim intercalare significat:) q̃d hi dies simul collecti ex alternorũ annorũ circuitu, mensem intercalatitium efficerent, & nunc quoq; resumantur ad cognitionem ætatis lunæ quolibet die mensis solaris.

Quid sit Epacta, & omnis eius ratio.

QVOT SINT EPACTAE.

EPactarum numerus nõ excedit triginta. Quod si undenarij illius solis excessus collectio ex aliquot annorũ reuolutione superat triginta, remotis illis triginta, uelut pro intercalario mense, quẽ antiquitus intercalabãt, illa summa excrescẽs supra triginta erit Epacta. Cui summę semper addendũ undecim, pro Epactis sequentiũ annorũ. Et quod excesserit triginta (ut iã dixi) aut q̃d fuerit sub numerõ trigenarium, pro Epacta sumendũ. Nã triginta semper remouenda, ratione mensis intercalarij, ut supra dictũ est.

Epactarum numerus quousq; procedat.

EPACTARVM INVENTIO.

ENimuero ad faciliorem Epactarũ inuentionẽ tibi sunt hoc pacto diuidendi anni à natali Christiano per nouendecim: tot enĩ annis dicit͏̃ luna cursum suum conficere. Ex centũ itaq; per nouendecim diuisis, quinq; tibi restãt. ex quingentis itidem diuisis, restãt sex. ex mille, duodecim. Ergo ex mille quĩgẽtis trigintaquinq; (tot enim annos hodie à natali Christiano supputamus) p̃ nouendecim diuisis, redundant quindecim. Verum aduerte, semper ei anno (in q̃ sis, dum agis huiusmodi annorũ à Christo nato diuisionem) unum præter hæc annũ ultra integrum illum numerum addendũ esse, idq; ex institutione Gazæ, in hoc mathematicos & Ephemeridum supputatores sequentis, q̃d dicant lunam ipsam iam tum unũ annum sui curriculi cõpleuisse cũ Christus natus sit: fuisseq; in secũdo sui curriculi anno. Itaq; addito uno anno præsenti anno (qui est millesimus quingentesimus trige-

Ex diuisione 1535. per nouendecim. 15 restare.

Cur unus annus addẽdus ad annos Christi.

-igesimus quintus) & facta diuisione, ut supra dictũ est, supererunt sexdecim anni. Hicq; obiter adnotandum putaui nus, ex annis per annos diuisis, siquid upersit, annos tantũ superare: ne quem ortasse fallat Gazæ dictio in capite de Epactarũ inuentione, dies pro annis di- entis sic: Sumant uero dies ex illa diui ione exuperãtes, & per undecim diui- lant. Hic nisi sit librariorũ culpa, dies p nnis posuit. sed ad rem reuertamur. acta igit integra diuisione mille quin- entorũ trigintaquinq; annorũ, supsunt uindecim, quibus unũ addas ex iã di- ta ratione, habebis sexdecim. Qui qui em sunt tibi p undecim dies multipli- andi: q̃d ideo fit, quia annus solis exu- erat lunarẽ dieb. undecim, ut iam dixi. Jã exacta illa quadrãtis supputatio hic õ examinat. Sexdecim aũt illi anni ex fecta diuisione, cũ additione unius reli ui, & per undecim dies multiplicati, id t, decies sexies undecim uel undecies xdecim, efficiũt centũ septuagintasex dies,

Ex diuisione 1535. additiõe unius superare 16

Sexdecim annorũ multiplicatio cur itẽ fiat p undecim.

Multiplicatio16. p 11. facit 176. dies.

dies. Nã decies ſexies decẽ, ſunt centũ ſexaginta: adde ſexdecim q ſuperſunt, & colliges centũ ſeptuaginta ſex dies. His ſic cõſtitutis, diuidẽdus iterum tibi hic poſtremus numerus cẽtũſeptuagintaſex dierũ per triginta, ratione intercalarij menſis antiqui. Et quoties hic numerus trigenarius inuentus fuerit, abijciendus. Quod uero tibi reliquũ fuerit ex illis trigenarijs, ꝙad fieri poſſit, remotis: illud reliquũ erit numerus Epactarũ quẽ quæris. Quamobrem ex centũ ſeptuagintaſex diuiſis per triginta, quinquies auferre potes triginta. & ſupererunt uigintiſex dies: qui ſunt huius præſentis anni milleſimi quingẽteſimi trigeſimi quinti Epactę. Verum enimuero illud prætereundũ nõ eſt, ex Gazę ipſius pręcepto ſemꝑ annos tuos à Martio mẽſe inchoãdos eſſe. His aũt uigintiſex Epactis pſentis anni adde ꝑ ſingulos annos ad certã Epactarũ rationẽ in poſterũ habẽdã aſſidue undecim. Et ſi hęc additio exuperarit triginta, his triginta remotis

Vltima diuiſio176. per 30. relinqt 26. dies, qui ſunt Epactæ

Annos pro ratiõe Epactarũ à Martio incipere

notis, ut sæpe dictum est, excessus ille erit Epacta. Anno ergo huic proximo se ptem erunt Epactæ. Et consequenti an no, additis itē undecim, octodecim erūt Epactæ. Præterea autem additis unde cim illi anno, qui erit millesimus quingē tesimus trigesimus octauus, essent uigin ti nouem Epactæ: sed quia parū hic nu merus abest à trigesimo, & pro mēse ha beri potest, nulla Epacta supputat̃. quā do etiam iam ad primum annum cursus lunæ reditū sit, in quo nulla Epacta est. Et certe primo die Martij eo anno noua luna erit. Sequenti anno, qui erit trigesi mus nonus supra millesimum quingen tesimum, undecim erunt Epactę. Postea uiginti duę, deinde tres. Et sic deinceps, addendo semper undecim, quousq; re deas ad uigesimā nonam, id est, ad nul lam Epactā. Sed ne te torqueat diutius hæc ratiocinatio, sequere ad perpetuos annos figuram Epactarum, quam hic tibi sub stituimus.

Epactæ anni 1536. & aliorum sequentiū an-

Primo anno cursus lunæ nullam Epa

EPACTARVM FIGVRA.

A B

Nulla	11	22	3
14	25	6	17
28	9	20	1
12	23	4	15
26	7	18	

C D

HAec figura, Epactarũ cursum, spacio nouẽdecim annorũ cõplectit̃: & hoc curriculo luna reducit̃ ad eundẽ diẽ mensis, unde primũ discesserat, quẽadmodũ etiã numero illo (quẽ uocãt) aureo. Epactæ igit̃ præsentis anni, ut dictũ prius, sunt uigintisex, quæ sitæ sunt decimaseptima cellula, supputãdo ab A ad B, et descẽdẽdo p singulas cellulas ad C D. Pro sequẽti anno sume nouẽ p Epactis, q̃ numerus est in pxima cellula. Et ita deinceps p singulos annos in futurũ pcursa illa figura ab A B, ad C D. Et cũ puene ris ad D, incipiẽdũ est rursum ab A. Et sic deinceps Epactarũ ratio nunq̃ te fallet.

Aureus numerus.

QVO-

QVOMODO SIT INVENIENda ætas Lunæ.

Iam uero collectis, ut dictũ est, Epactis, ad inueniendam lunæ ætatem, quot dies scilicet habeat, aut quo die renata sit, Gaza docet, ut Epactarum numero addas etiam numerum mensis: id est, quotus in ordine sit mensis in quo lunam quæris, incipiendo quidem semper à Martio, quem primũ sui anni pro hac ratione lunari idem Gaza cõstituit. Deinde addendus tibi numerus dierum mensis, usq; ad diem in quo lunam quæris. Quòd si hic totus numerus, puta Epactarũ, ordinis mensium à Martio, & mensis dierũ (in quo lunã quæris) simul sumptus non excesserit triginta, hic numerus quantusquantus erit, etiã si præcise triginta contineat, erit numerus dierũ Lunæ; si uero excesserit triginta, ille excessus, remotis triginta, erit ętas lunę, et numerus dierũ ab ipsius nouilunio. Et hęc sunt q̃ Gaza uoluit per illã literarũ (quã cõfusam inuenimus) demonstrationem.

Epactis numerus mensium à Martio, et numerus dierum mensis addẽdus ad lunæ inuentionẽ.

EPACTARVM FIGVRA.

A | | | | B

Nulla	11	22	3
14	25	6	17
28	9	20	1
12	23	4	15
26	7	18	

C | | | | D

HAec figura, Epactarũ curſum, ſpacio nouẽdecim annorũ cõplectit: & hoc curriculo luna reducit ad eundẽ diẽ menſis, unde primũ diſceſſerat, quẽadmodũ etiã numero illo (quẽ uocãt) aureo. Epactæ igit præſentis anni, ut dictũ prius, ſunt uigintiſex, quæ ſitæ ſunt decimaſeptima cellula, ſupputãdo ab A ad B, et deſcẽdẽdo ꝑ ſingulas cellulas ad C D. Pro ſequẽti anno ſume nouẽ ꝓ Epactis, ꝗ numerus eſt inꝓxima cellula. Et ita deinceps ꝑ ſingulos annos in futurũ ꝑcurſa illa figura ab A B, ad C D. Et cũ ꝑueneris ad D, incipiẽdũ eſt rurſum ab A. Et ſic deinceps Epactarũ ratio nunꝗ te fallet.

Aureus numerus.

QVO-

QVOMODO SIT INVENIENda ætas Lunæ.

IAm uero collectis, ut dictũ est, Epactis, ad inueniendam lunæ ætatem, quot dies scilicet habeat, aut quo die renata sit, Gaza docet, ut Epactarum numero addas etiam numerum mensis: id est, quotus in ordine sit mensis in quo lunam quæris, incipiendo quidem semper à Martio, quem primũ sui anni pro hac ratione lunari idem Gaza cõstituit. Deinde addendus tibi numerus dierum mensis, usq; ad diem in quo lunam quæris. Quòd si hic totus numerus, puta Epactarũ, ordinis mensium à Martio, & mensis dierũ (in quo lunã quæris) simul sumptus non excesserit triginta, hic numerus quantusquantus erit, etiã si præcise triginta contineat, erit numerus dierũ lunæ: si uero excesserit triginta, ille excessus, remotis triginta, erit ętas lunę, et numerus dierũ ab ipsius nouilunio. Et hęc sunt q̃ Gaza uoluit per illã literarũ (quã cõfusam inuenimus) demonstrationem.

Epactis numerus mensium à Martio, et numerus dierum mensis addẽdus ad lunæ inuentionẽ.

EXEMPLVM ALIQVOT MENSIUM, pro inuentione Lunæ.

SEd antequàm tollam manum de tabula, tibi unum atq; alterum mensem proponam in exemplũ. Si ergo quęris, quota fuerit hoc anno luna primo die Martij, inuestigãdæ primũ sunt Epactæ eiusdem anni. At sunt (ut iam diximus) uigintisex Epactæ. Verum pro numero mensis, iam ut scis, per nos Martius primus est. Adde igitur illis uigintisex Epactis unum pro numero mensis, & sunt uigintiseptem. Pro numero autẽ dierum, adde etiam unum: quia ille primus dies est, ut supposuimus, in quo lunam quæris. Et ex his tribus numeris simul sumptis habes uigintiocto. Ergo luna dicenda est primo die Martij hoc pręsenti anno uigintiocto dies habuisse. Vide Ephemeridas, in quibus dies lunę describuntur, & ita inuenies. Si quęris quota luna fuerit eiusdem mensis uigesimo octauo die, q fuit dies festus resurrectionis dominicę, habeş uigintisexEpactas, unum

1535. anno fuisse primo die Martij lunæ 28. diem.

unum pro numero mensis, pro numero autem dierum uigintiocto. Quæ omnia simul collecta, efficiunt quinquaginta quinq; deme triginta, reliqui sunt uigintiquinq; dies lunæ, idq; certissimum inuenies. Hoc modo si præsenti mense Iunio nouam lunam, aut eius ætatem quæris, constitue tibi diem primum, uel aliũ quemuis. Sed esto primus. Adde igitur uigintisex Epactis, quatuor pro numero mensiũ: quartus enim est à Martio Iunius. Adde unũ pro numero dierũ. Vides simul esse triginta unũ: deme triginta, primus dies Iunij erit primus dies ętatis lunę, idq; uerissimum. Atqui, ut in Ephemeridibus notatur, renouata est ultimo die Martij, qui dies erat numeri huius nostri trigesimus. Nõ igitũ pręcisæ uerũ est, triginta remotis nouiluniũ perenne die fieri. Sed ne te torqueat hic nodus, dum lunã inuenies renouari trigesimo, id ferè euenit post meridiẽ, quod Astronimi adscribũt sequenti diei. Itaq; quando remotis triginta dieb. notabis primũ

Lunã hoc anno festo paschæ 25. dies habuisse.

Quomodo primus dies lunæ intelligendus.

diem lunæ, sic existima, ut luna potuerit renata esse uespere, & postmeridiano tẽpore pridiani diei. Atq; hæc hactenus de inuentione.

TABVLA INTEGRI ET PERFECTI CIRCVITVS ANNOrum, secundum Athenienses intercalarium.

VT faciliori ratione intelligas disceptationem Gazæ cũ Ephoro, de expugnatione Ilij, quod ille dicit captũ fuisse abeũte anno, sub finẽ Thargelionis, diebus septẽdecim ante æstiuum solstitium, & dies fuisse superabundantes post æstiuũ solstitium numero uiginti: hic tibi tabulã annorum intercalarium plenam, perfectamq; sub oculos proposuimus, cuius quidem tabulæ & curriculi perfecti Gazæ satis fuit, primum undenariũ & hendecadem tibi descripsisse.

PRIMA HENDECAS.

Sit igitur primo anno primæ hende=cadis, imperfectiq; ambitus solsti=tiū, primo die Iunij seu Hecatombęonis.

Secundo anno solstitium erit duodeci mo die Iunij. per Iunium enim semper Hecatombæonem intelligam, ad cuius finem intercalatione facta,

Tertio anno solstitium erit uigesimose cundo mensis intercalarij, supersuntq; octo dies.

Quarto anno solstitiū erit 4. die Iunij.

Quinto anno solstitium erit decimo=quinto die Iunij, & hic intercalatione fa=cta sub anni huius extremum.

Sexto anno solstitium erit uigesimo=quinto die intercalarij mensis, & quin=que dies supersunt.

Septimo anno solstitium erit septimo die Iunij.

Octauo anno solstitium erit decimo=octauo die Iunij, intercalatione autē fa=cta ad finem.

Nono anno solstitiū erit uigesimo no

no intercalarij, & supflui sunt duo dies.

Decimo anno solstitium erit decimo die Iunij.

Vndecimo anno solstitium erit uigesimoprimo die Iunij. Et in fine huius facta intercalatione nihil superest, sed uno die indiget ad plenum circuitum.

SECVNDA HENDECAS.

PRimo anno secundæ hendecadis imperfectiq́ꝫ ambitus solstitiũ erit, secundo die Iunij, seu Hecatombæonis.

Secundo anno secundæ hendecadis solstitium erit 13. die Iunij, & hic intercalatione facta abeunte anno.

Tertio anno solstitium erit 23. die intercalarij mẽsis, & supersunt dies septẽ.

Quarto anno solstitiũ erit quinto die Iunij.

Quinto anno solstitium erit 16. die Iunij, & facta intercalatione ad finẽ ipsius anni.

Sexto anno solstitium erit 26. mensis intercalarij, & dies superfluũt quatuor.

Septi-

Septimo anno solstitium erit octauo die Iunij.

Octauo anno solstitiũ erit decimonono die Iunij, & præcipiti anno intercalatione facta.

Nono anno solstitiũ erit 30. die intercalarij, & superest dies unus.

Decimo anno solstitiũ erit 11. die Iunij.

Vndecimo anno solstitiũ erit 22. die Iunij, & hoc anno ad finem facto intercalari duobus diebus indiget ad perfectam periodum.

OCTAS.

PRimo igitur anno octadis, quę periodum integram completura est, solstitium est tertio die Iunij, siue Hecatombæonis.

Secundo anno octadis tertio & ultimo loco constitutæ, solstitium erit 14. die Iunij, & sic sub finem intercalatione facta.

Tertio anno solstitium erit uigesimo quarto die intercalarij mensis, & supersunt dies sex.

Quarto anno solstitium erit sexto die Iunij.

Quinto anno solstitium erit 17. die Iunij, & facta intercalatione ad finẽ anni.

Sexto anno solstitiũ erit 27. die mensis intercalarij, & tres dies supersunt.

Septimo anno solstitiũ erit nono die Iunij.

Octauo anno solstitium erit uigesimo die Iunij, & hic facta intercalatione in fine huius anni nihil deest aut superfluit, ut uides: sed in primum diem Hecatombæonis & Iunij ipsum solstitium reijcit.

AD LECTOREM.

Habes igitur cãdide Lector, rationem lunarem Gazæ, annorumq́; intercalarium, ad restitutionem solstitij, nouiluniјq́;, ad idem anni Attici principium à nobis pro rudibus diffusius traditã. Quæ omnia si iucundißima tibi sunt, Iacobo Tussano, eruditißimo uiro, & de me nõ parũm merito, hanc habebis gratiam: Aegidioq́; Bourdino meo, iuueni certe quàm pro illa ætate doctiori. uterq́;

uterq; enim me ad id etiam libello Gazæ adijciendum compulerunt. Quod profecto sciebam fore superuacaneum, nisi quis forte fuerit adeo numerorū expers, aut ignauus, ut hæc saltem in digitos diducere numerando aut fugiat, aut certe nequeat.

Hoc, quicquid est, boni consule,

& Vale.

F I N I S.

ΘΕΟ-

ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΡΕΡΙΜΗΝΩΝ.

Πρὸ ἔργου μὲν καὶ τὸ τὰς ὀνομασίας εἰδέναι τῶν μηνῶν, καὶ τάξει χρῆσθαι ὡς ἀθηναῖοι ἦγον. οὐ ῥᾴδιον δὲ συλλαβεῖν. τό τε γὰρ πρότερον, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς δὴ ἐλλογίμων, οἱ μὲν οὐδὲν περὶ τάξεως καὶ χρείας ἔφασαν τούτων. οἱ δὲ τάξιν μὲν τινα ἀποδεδώκασι, τὸ ἐφεξῆς οἰόμενοι λέγειν, πόῤῥω δ' ἀποπλανώμενοι τοῦ ὀρθοῦ, ἐλέγχονται φανερῶς. ἔνιοι δ' ἑρμηνεύοντες, ὅστις μὲν ἑκατομβαιὼν τῶν μηνῶν, ὅστις δὲ ποσειδεὼν, καὶ τῶν λοιπῶν ἕκαστος ὡς ἐφαρμόττοι πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν, καθάπερ ἄγουσι ῥωμαῖοι τοὺς χρόνους, οὐδὲν ὅτι καὶ ὑγιὲς εἰπεῖν ἀποδεδώκασιν, οὐδὲ δὴ συνῳδά γε ἀλλή

λοις

λοις φασίν. ἀλλ' ὁ μὲν μάρτιον λέγει τὸν ἑκατομβαιῶνα, ὁ δὲ ἰούλιον. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων διαφωνοῦσιν ἀλλήλοις, ἅμα καὶ διαμαρτάνοντες ἕκαστοι τἀληθοῦς.

Καὶ Πλήθων δ' ἐφ' ἡμῶν ἀνὴρ τῶν ἐπιφανῶν, χαλεπὸν ἡγούμενος εὑρεῖν τὸ ἀνάλογον τούτοις, εἶτα ἐπιζητεῖν. κἀν τοῖς περὶ νομοθεσίας δὴ λόγοις περὶ ἡμερῶν καὶ μηνῶν καὶ ἐνιαυτοῦ ὑφηγούμενος, οὐκ ὀνομάζει ὡς ἀττικοὶ ἦγον τοὺς μῆνας, καίτοι τἆλλα τὰ περὶ τὴν φωνὴν ἐπειδὴ προθυμούμενος ἀττικοῖς, καὶ σφόδρα περὶ τοῦτο σπουδάζων. ἀλλ' ὅπερ ἂν ὁ τυχὼν εἴποι, ἁπλῶς ἕτος ἐκ τοῦ συμβεβηκότος καλεῖ, τὸν μὲν πρῶτον, τὸν δὲ δεύτερον, καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως, ὡς ἕκαστος ἔχει τάξεως πρὸς τὸν πρῶτον. καθάπερ εἴ τις τοὺς τῆς χειρὸς δακτύλους ὀνομάσαι ἐθέλων, οὐ τὸν μὲν καλεῖ μέγαν ἢ ἀντίχειρα, τὸν δὲ λιχανόν, τὸν δὲ μέσον, καὶ τοὺς λοιποὺς ὡσαύτως, ἀλλ' ὑπ' ἀπορίας τῶν ἑκάστοις κειμένων γε ὀνομάτων, πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον προσαγορεύει. ἔοικε δὲ μὴ δὲ τοῖς πολὺ πρόσθε ῥᾴδιον εἶναι, ὅτε δὴ καὶ Πολυδεύκης τὰ ὀνομαστικὰ Καίσαρι Κωμμόδῳ συγγεγραφώς, τὰς μὲν ἡμέρας τοῦ μηνὸς ὅπως ἀριθμητέον τε καὶ ὀνομαστέον λέγει,

(εἰ μὴ

(εἰ μὴ καὶ καλῶς) τοὺς μῆνας δ' αὐτοὺς παρασιγῶν
ἀπολείπει. χρῆν δὲ καταριθμῆσαι καὶ τούτους ὀνο-
μάζοντα καὶ διασαφοῦντα, εἴπερ ᾔδει, ἄλλως
τε καὶ Κόμμοδον τὸν ἑτερογλώττων τινὰ ἀττικί-
ζειν διδάσκοντα τὴν φωνήν. ἔστι μὲν οὖν τὸ ἔργ-
ον, ἀποδοῦναι τοῖς ῥωμαίων ὀνόμασι τὰ τῶν
ἀθηναίων περὶ τοὺς μῆνας, καὶ τὴν προσήκουσαν
τάξιν εὑρεῖν. ὃ μὴν ἀλλὰ ζητητέον, καὶ τῶν ὑπὲρ
πραγματείαις διαφόροις μνημονευσάντων μη-
νὸς ὅτου, τὰ λεγόμενα ἐπισκεπτέον. καὶ ἐκ πλεόνων
συλλογιστέον διορίζοντας, ἐφ' ὅσον διακριβοῦ-
σθαι καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἂν εἴη. ὅπως ἂν ἑλληνι-
κοῖς ὀνόμασι τῶν μηνῶν ἔχωμεν χρῆσθαι, ἑλληνι-
κῶς φράζοντες, ἀλλὰ μὴ ὀθνεῖα παραμιγνῦν-
τες, ξενίζωμεν περὶ τὴν πατρῷαν φωνήν, καὶ
ἐκμελῆ τὸν λόγον ποιῶμεν. φιλοσόφου δὲ, καὶ
τὸ περὶ τούτου ἐσκέφθαι. τῆς αὐτῆς γὰρ ἐπιστή-
μης ἐστὶν, ὀρθῶς τε τοῖς κειμένοις χρῆσθαι ὀνόμα-
σι, καὶ μηδὲν ἀλλοεθνὲς ἐπιπολάζειν τοῖς οἰ-
κείοις ἐᾶν. ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὰ μὲν μὴ ὑπάρ-
χοντα νομοθετεῖν, τὰ δὲ μοχθηρῶς ὠνομασμέ-
να τοῖς πολλοῖς διορθοῦσθαι. οὕτω γὰρ ἂν ἑκά-
στη τῶν ἐπιστημῶν, βέλτιον τὸ αὐτῆς ἔργον ἀπο-
τελοῦσα, συμβάλλοιτο εἰς τὴν πολιτικὴν κοινω-
νίαν.

νίαν. μάλιστα δὲ, αἱ περὶ αὐτοὺς λόγους.

ΜΗΝΕΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ.

Δώδεκα μὲν εἶναι τὸν ἀριθμὸν ἐστὶν ὀνόματα μέντοι ταῦτα, ὡς ἀθηναῖοι ἦγον, πάντες ὁμολογοῦσι.

Μουνυχιῶνα.	Θαργηλιῶνα.
Σκιροφοριῶνα.	Ἑκατομβαιῶνα.
Μεταγειτνιῶνα.	Βοηδρομιῶνα.
Μαιμακτηριῶνα.	Πυανεψιῶνα.
Ἀνθεστηριῶνα.	Ποσειδεῶνα.
Γαμηλιῶνα.	Ἐλαφηβολιῶνα.

Περὶ δὲ τάξεως, καὶ τοῦ ἐφεξῆς ἡ διαφορά τε καὶ ἀμφισβήτησίς ἐστι. πῶς δὲ καὶ περὶ τούτων, πῶς δεῖ μεταφέροντας εἰς τὴν λατίνων φωνὴν, ὀνομάζειν. πρῶτον δὴ περὶ τάξεως καὶ τοῦ ἐφεξῆς τούτων, ἔπειτα περὶ ἑρμηνείας θεωρητέον. δοκεῖ γὰρ ὥσπερ στοιχεῖον ἑρμηνείας οὖσα τούτων ἡ τάξις. καὶ τὰ πολλὰ ἴσως τῶν πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τεινόντων, δέοι ἂν λαμβάνοντας ἐκ τῶν τῆς συντάξεως οἰκείων, δεικνύειν. μετὰ δὲ ταῦτα περὶ χρείας ῥητέον. τούτου γὰρ ἕνεκα καὶ τὴν τάξιν εἰδέναι μάλιστα προαιρούμεθα, καὶ πρὸς τούτοις εἴ τι

ἄλλο

ἄλλο πως οἰκεῖον τῇ σκέψει τῇδέ ἐστι, προσληπτέον, βραχύ τι συμπεριλαμβάνοντας, ἵνα μὴ τοῦ ἔργου μεῖζον τὸ πάρεργον γίνηται.

ΠΕΡῚ ΤΆΞΕΩΣ ΤῶΝ ΜΗΝῶΝ.

Εἰλήφθω τοιγαροῦν μὲν, ὁ τυχὼν πρῶτος τοῦ λόγου. ἔστω δὲ, εἰ δοκεῖ, ποσειδεών. μετὰ ποσειδεῶνα δὴ εὐθὺς γαμηλιών. μάρτυρες δὲ τούτου, Ἀριστοτέλης τε καὶ Θεόφραστος, ἄνδρες παλαιᾶς μνήμης, καὶ ἐμπείρως ἔχοντες τῆς ἀθηναίων φωνῆς. δεῖ γὰρ μὴ ἀμάρτυρα φάσκειν, ὥς οἱ πρὸ τοῦ, θέσεις πρὸς τῷ ψευδεῖ καὶ ἀδιαπτώτους ἀποδεδώκασι, λέγοντες περὶ τούτων. ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ἑκάστοις μάρτυρας παρέχεσθαι, ἄνδρας ἀξιοπίστους, ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ. πᾶν γὰρ τὸ ἐν τούτοις πιστὸν, οὐκ ἐκ τεκμηρίων καὶ λόγων τοιούτων, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν τινες τῶν ἐνδόξων εἰπόν ἐστι. τούτων δὴ ὁ μὲν ἐν τῇ περὶ τὰ ζῶα ἱστορίᾳ ὧδε λέγει.

Ἡ δὲ θωυνὶς ἅπαξ τίκτει. ἀλλὰ διὰ τὸ τὰ μὲν πρῴϊα, τὰ δὲ ὄψια ποιεῖσθαι, δὶς δοκεῖ τίκτειν. ἔστι δὲ ὁ μὲν πρῶτος τόκος περὶ τὸν ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν, ὁ δ᾽ ὕστερος τοῦ ἔαρος. Θεόφραστος δὲ ἐν τῇ περὶ τὰ φυτὰ ἱστορίᾳ, ἀρχὴν

ειν

εἶναι φησὶ τοῦ δευτέρου τῶν ἀρότων μεθ' ἡλίου τροπὰς χειμερινὰς τοῦ γαμηλιῶνος μηνός. ἔχει δὲ ἡ λέξις αὐτῷ ὧδε.

Καλοῦσι δὲ οὕτως, οὐ πρὸς τὴν σπορὰν βλέποντες, ἀλλὰ πρὸς τὴν γένεσιν καὶ τὴν χρείαν ἐκάλεσαν. ἐπεὶ ἥγε σπορὰ, σχεδὸν ἐν τοῖς ἐναντίοις γίνεται. χειμερινοῦ γὰρ ἀρχὴ μετὰ τροπὰς θερινὰς, τοῦ μεταγειτνιῶνος μηνός. καλοῦσι δὲ τὸν πρῶτον τῶν ἀρότων. τοῦ δὲ δευτέρου πάλιν, μεθ' ἡλίου τροπὰς χειμερινὰς τοῦ γαμηλιῶνος μηνός.

Εἰ δὴ περὶ ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν, καὶ γαμηλιῶνος μετὰ τροπὰς, γαμηλιῶνα μετὰ ποσειδεῶνα εἶναι ἀνάγκη. ὡς δὲ καὶ ἐφεξῆς, συμφανὲς ἐκ τοῦ προκειμένου, καὶ τῆς φράσεως τοῦτ' ἀκούειν χρεών. ὁ γὰρ περὶ ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν λέγων καὶ γαμηλιῶνος μετὰ τροπὰς, ἤτοι περὶ τὸν ὀνομαζόμενον μῆνα τὰς τροπὰς εἶναι βούλεται, ἢ περὶ τὸν ἐγγύτατά γε δηλοῦν. ὅτι δὲ καὶ χειμερινὸς αὖ ὁ ποσειδεὼν, δῆλον ἐξ ὧν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ αὐτῇ ἱστορίᾳ διευκρινεῖ περὶ ἰχθύων τῶν καλουμένων κεστρέων. εἰπὼν γὰρ πρόσθεν, ὅτι χειμῶνος ὁ κεστρεὺς τίκτει. μετὰ ταῦτα καὶ τὸν μῆνα περὶ ὃν τίκτει ὀνομάζει λέγων, ὅτι ποσειδεῶνος. ἄμφω δὲ ταῦτα ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς ἱστορίας, ὧν

τῇδε τῇ λέξει. Τίκτει δ' ἔνια καὶ χειμῶνος καὶ θέρους. χειμῶνος μὲν λάβραξ, κεστρεύς, βελόνη. θέρους δὲ, περὶ τὸν ἑκατομβαιῶνα θυννίδες. εἶτα, ἄρχονται δὲ τίκτειν τῶν κεστρέων οἱ μὲν χελῶνες τοῦ ποσειδεῶνος, καὶ ὁ μύξων καλούμενος, καὶ ὁ κέφαλος. κύουσι δὲ τριάκοντα ἡμέρας. τοῦτο δ' αὐτὸ πάλιν καὶ ἐν τῷ ἑβδόμῳ φησίν. ἅμα δὲ δῆλον, ὅτι καὶ τροπικὸς ὁ ποσειδεών. εἰ γὰρ περὶ ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν, χειμερινὸς δ' ὁ ποσειδεών, φανερὸν ὅτι περὶ ποσειδεῶνα αἱ τροπαί. περὶ γὰρ πρῶτον μῆνα τῶν χειμερινῶν, γίνονται αἱ τροπαί. καὶ ἡ περὶ ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν. ἔστιν ἄρα, τὸ πρότε τοῦ μηνὸς διορίζει. ὡς καὶ μετὰ τροπὰς γινομένου τοῦ περὶ τὸν αὐτὸν μῆνα, περὶ ὃν αἱ τροπαί. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ὀρνίθων, ἀλκυὼν τίκτει μὲν περὶ τροπὰς χειμερινάς. διὸ καὶ καλοῦνται, ὅταν εὐδιειναὶ γένωνται αἱ τροπαί, ἀλκυόνειαι ἡμέραι, ἑπτὰ μὲν πρὸ τροπῶν, ἑπτὰ δὲ μετὰ τροπάς, καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης φησί. καλεῖται δὲ ποσειδεωνὶς τοῖς πολλοῖς ἡ ὄρνις. παρὰ τοῦ τῶν ἀσέων ὡς ἔοικε τοὔνομα εἰληφόσι, παρὰ τὸ τίκτειν ποσειδεῶνος μηνός. ὥστε σημεῖον καὶ τοῦτ' ἂν εἴη, τροπικὸν εἶναι τὸν ποσειδεῶνα, καὶ τῶν χειμερινῶν πρῶτον.

Νῦν

Νῦν μὲν οὖν ἐκ τούτων εἰλήφθω χειμερινόν τε καὶ τροπικὸν εἶναι τὸν ποσειδεῶνα. ὕστερον δὲ καὶ δι᾽ ἀκριβείας μᾶλλον δειχθήσεται. τὴν δ᾽ ἀκρίβειαν οὐχ ὁμοίως ἐν ἅπασιν ἐπιζητεῖν δεῖ, ἀλλ᾽ ἐν ἑκάστοις κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ᾽ ὅσον οἰκεία τῇ μεθόδῳ. Μετὰ δὲ γαμηλιῶνα, εὐθὺς ἐλαφηβολιών. τελευταίου γὰρ μηνὸς τῶν χειμερινῶν δεῖ. οὑτοσὶ δὲ τελευταῖος. σημεῖον δέ. Θουκυδίδης γὰρ ἐν τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν τὴν ἐνιαύσιον ἐκεχειρίαν, τὴν γενομένην λακεδαιμονίοις καὶ ἀθηναίοις, τελευτῶντος ὀγδόου ἔτους τοῦ πολέμου, τετράδι ἐπὶ δέκα τοῦ ἐλαφηβολιῶνος μηνὸς ὁμολογεῖσθαι φησί. τὴν δ᾽ αὐτὴν ἐκεχειρίαν καὶ διελθόντος τοῦ χειμῶνος, ἅμα ἦρι τοῦ ἐπιγινομένου θέρους γεγονέναι. κἂν τῇ πέμπτῃ δ᾽ αὖ τῶν αὐτῶν ἱστοριῶν, σπονδὰς γενέσθαι φησὶν ἐπὶ ἄρχοντος ἀθήνησιν Ἀλκαίου, ἐλαφηβολιῶνος μηνὸς ἕκτῃ φθίνοντος. τὰς δ᾽ αὐτὰς σπονδὰς, καὶ τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ἅμα ἦρι γενέσθαι φησίν.

Ἔτι δ᾽ Ἀριστοτέλης τῶν θηρίων τὴν ἄρκτον ἱστορεῖ τὴν ὀχείαν ποιεῖσθαι τοῦ μηνὸς τοῦ ἐλαφηβολιῶνος. κύειν δὲ ἡμέρας τριάκοντα, καὶ τίκτειν περὶ τὸν καιρὸν

ὃν φωλεῖ. ὅταν δ' ἐκθρέψῃ τρίτῳ μηνί, ἐκβαίνειν ἤδη τοῦ ἔαρος. ταῦτα δ' εἰπὼν ἐν ἑβδόμῳ, πάλιν ἐν ὀγδόῳ φησὶ τὴν ἄρκτον ἐντίκτειν περὶ τοῦτον τὸν καιρόν, καὶ φωλεῖν ἕως ἂν ὥρα ᾖ ἐξάγειν τοὺς σκύμνους. τοῦτο δὲ ποιεῖν τοῦ ἔαρος περὶ τρίτον μῆνα ἀπὸ τῶν τροπῶν. ὥστ' ἐάν τε τίκτειν ἀπὸ τροπῶν χειμερινῶν περὶ τρίτον μῆνα, ἐάν τε ἐξάγειν ἀπὸ ἐαρινῆς ἰσημερίας περὶ τρίτον ἀκούειν δέῃ, κατ' ἄμφω δή, τὸν ἐλαφηβολιῶνα γε μῆνα τελευταῖον εἶναι τῶν χειμερινῶν καὶ τρίτον συμβαίνει. τίκτειν γάρ φησι, περὶ ὃν καιρὸν μάλιστα φωλεῖ. φωλεῖ δὲ τὰ χερσαῖα πάντα τοῦ χειμῶνος, ὡς εἴρηται ἐν τῷ ὀγδόῳ. χειμερινὸς ἄρα ὁ ἐλαφηβολιών, περὶ ὃν κύει. ὁ πρῶτος δ', οὐδὲ δεύτερος. τρίτος ἄρα, εἴγε τρεῖς περὶ ἑκάστην τῶν ὡρῶν μῆνές εἰσιν. ἐφεξῆς δ' ἐλαφηβολιῶνι, μουνυχιών. τέταρτος μὲν γὰρ ἀπ' ἐλαφηβολιῶνος σκιροφοριών, τρίτος δὲ ἀπὸ μουνυχιῶνος. Ἀριστοτέλης ἐν τῇ αὐτῇ περὶ ζώων ἱστορίᾳ, ὧδε καταριθμούμενος τέταχε.

Τίκτουσι δ' οἱ πλεῖστοι τῶν ἰχθύων ἐν μησὶ τρισί, μουνυχιῶνι, καὶ θαργηλιῶνι, καὶ σκιροφοριῶνι.

Δημοσθένης δὲ ἐν τῷ περὶ παραπρεσβείας λόγῳ, ἣ μὲν τοίνυν εἰρήνη φησίν, ἐλαφηβολιῶνος

ἕκτῃ

ἕκτῃ ἐπὶ δέκα ἐγένετο. ἀπεδημήσαμεν δὲ ἡμεῖς ἐπὶ τοὺς ὅρκους τρεῖς ὅλους μῆνας. καὶ τοῦτον ἅπαντα τὸν χρόνον ἦσαν οἱ φωκεῖς σῷοι. ἥκομεν δὲ ἀπὸ τῆς πρεσβείας τῆς ἐπὶ τοὺς ὅρκους, τρίτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ σκιροφοριῶνος. Καὶ Αἰσχίνης δὲ ἐν τῇ περὶ παραπρεσβείας ἀπολογίᾳ, ὑπειπὼν ὅτι δὴ τὴν ἐπιστολὴν γράψειε χάρης ἐλαφηβολιῶνος μηνὸς ἕκτῃ φθίνοντος, ἐπήνεγκε τάδε.

Ἀκούετε ὅτι μουνυχιῶνος ἐψηφίσθη τρίτῃ ἱσταμένου. ὁ δὲ κερσοκλέπτης, πόσαις πρότερον ἡμέραις ἀπώλεσε τὴν θρᾴκην, πρὶν ἐμὲ ἀπιέναι. ὥς φησι χάρης στρατηγός. καὶ ἐπιστολὴ τοῦ προτέρου μηνὸς, εἴπερ ἐλαφηβολιὼν ἐστὶ μουνυχιῶνος πρότερος.

ὍΤΙ ΠΕΡῚ ΜΟΥΝΥΧΙΩ͂ΝΑ ἡ ἐαρινὴ ἰσημερία.

Δῆλον δὲ τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἐκ τοῦ δεῖν μῆνα συνεχῆ εἶναι, περὶ ὃν ἰσημερία ἐαρινή. περὶ μουνυχιῶνα δὲ αὕτη. Θεόφραστος γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ ἀρότου, ὥσπερ ἀπὸ τροπῶν εἶναί φησι τὴν ἀρχὴν τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου τῶν ἀρότων, ὡς καὶ τὴν τοῦ τρίτου ἀπὸ ἰσημερίας ἐαρινῆς εἶναι ἐνδεικνύμενος, ἀρχὴν τοῦ τρίτου φησὶν, ὃν καλοῦσι θερινόν, μουνυχιῶνος. ἐν ᾧ σπείρεται σίκυος, κο

λουκιώτη, βλίτυν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἰχθύων τοὺς πλείστους τίκτειν περὶ ἐαρινὴν ἰσημερίαν Ἀριστοτέλης φησί. τοὺς δὲ πλείστους καὶ ἐν τρισὶ μησί, μουνυχιῶνι, θαργηλιῶνι, σκιροφοριῶνι, ὡς εἴρηται. οὐκοῦν περὶ μουνυχιῶνα ἡ ἐαρινὴ ἰσημερία. καὶ ἐφεξῆς ἐλαφηβολιῶνι μουνυχιών. μετὰ δὲ μουνυχιῶνα εὐθὺς εἶναι θαργηλιῶνα, εἶτα σκιροφοριῶνα, ἐπίδηλον οὐκ ἐκ τῶν νῦν δὴ εἰρημένων Ἀριστοτέλους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λεχθέντων αὐτῷ περὶ βοῶν καὶ ἐλάφων, ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ ζώων ἱστορουμένοις.

Ἄρχονται τῆς ὀχείας (φησὶν) αἱ βοῦς, περὶ τὸν θαργηλιῶνα μῆνα, ἢ τὸν σκιροφοριῶνα, αἱ πλεῖσται. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἔνιαι καὶ μέχρι τῆς μετοπώρου κυΐσκονται. καὶ τοὺς ἐλάφους δὲ ἀποβάλλειν περὶ θαργηλιῶνα τὰ κέρατα λέγει. τοῦτο δὲ δευτέρῳ μηνὶ τῆς ἐαρινῆς συμβαῖνον ὁρῶμεν. εἰς ταὐτὸ δὲ τείνει καὶ ἐν τοῖς μετὰ τὰ φυσικὰ ῥηθέν. ὅτι ἐξ ἰσημερίας ἐγγύτερος ὁ πλοῦς. καὶ ἐκ διονυσίων θαργηλιὼν. διότι μετὰ τὰ διονύσια. δῆλον γὰρ ὅτι μουνυχιῶνος καὶ περὶ ἰσημερίαν ἐαρινὴν ἤγετο Διονύσῳ ἡ ἑορτή. σκιροφοριῶνα δὲ ἑξῆς εἶναι θαργηλιῶνι, μαρτυρεῖ καὶ Θεόφραστος ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ φυτῶν, λέγων πεύκην ἢ ἐλάτην καὶ δρῦν διαλείπειν περὶ τὴν αὔξησιν, καὶ τρεῖς ἀφιέναι

βλα-

Βλαστός. τὸν μὲν πρῶτον ἄκρου ἔαρος, εὐθὺς ἱσταμένου τοῦ θαργηλιῶνος. τὸν δὲ δεύτερον διαλιπόντας περὶ τριάκοντα ἢ μικρῷ πλείους ἡμέρας ἐπιβάλλεσθαι περὶ τὸν σκιροφοριῶνα μῆνα λήγοντα. τὸν δὲ τρίτον διαλιπόντας περὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας, ὑποβάλλεσθαι ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέρας ἑκατομβαιῶνος. μαρτύριον δὲ καὶ τὸ ψήφισμα, ὅπερ Αἰσχίνης προφέρεται ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος λόγῳ. φησὶ γοῦν, γεγράφθαι θαργηλιῶνος μηνὸς δευτέρᾳ φθίνοντος ἀγορὰν ποιῆσαι τῶν φυλῶν σκιροφοριῶνος, δευτέρᾳ ἱσταμένου καὶ τρίτῃ. Ἐπὶ δὲ σκιροφοριῶνι ἑκατομβαιῶνα εἶναι, δηλοῖ μὲν καὶ ἐκ τῶν νῦν εἰρημένων Θεόφραστος. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἐξ ὧν ἱστορεῖ περὶ τῆς τομῆς τοῦ αὐλητικοῦ καλάμου. λέγει γὰρ πρὸ ἀντιγενίδου μὲν, ἡνίκα ηὔλουν ἀπλάστως, ὡραίαν τὴν τομὴν εἶναι ὑπὸ ἀρκτοῦρον βοηδρομιῶνος μηνός. ὕστερον δὲ ἐπειδὴ εἰς τὴν πλάσιν μετέβησαν, μετακινηθῆναι. τέμνεσθαι γοῦν τοῦ σκιροφοριῶνος καὶ ἑκατομβαιῶνος, ὡσπερεὶ πρὸ τροπῶν μικρὸν, ἢ ὑπὸ τροπάς. καὶ Ἀριστοτέλης δὲ τρεῖς ἐφεξῆς τέταχε τουτουσὶ μῆνας, εἰπών.

Τῶν δὲ μαλακοστράκων οἱ κάραβοι μετὰ τὴν ὀχείαν, κύουσι καὶ ἴσχουσι τὰ ᾠὰ περὶ τρεῖς μῆνας, σκιροφοριῶνα, καὶ ἑτατομβαιῶνα, καὶ μεταγει-

τιῶνα. Ἔτι δὲ βέβαιον καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων. Μηνὶ γὰρ τάξαι δεῖ προσέχειν, περὶ ὃν αἱ θεριναὶ τροπαί. τέταρτον γοῦν ἀπὸ μουνυχιῶνος, ὃς δὴ πρῶτός ἐστι τῶν ἐαρινῶν. περὶ ἑκατομβαιῶνα δὲ αἱ τροπαὶ αἱ θεριναί, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης διασαφεῖ, λέγων ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ ζώων. Ἔνια δὲ τίκτει χειμῶνος καὶ θέρους. χειμῶνος μὲν λάβραξ καὶ κεστρεύς. θέρους δὲ περὶ τὸν ἑκατομβαιῶνα θυννίδες, περὶ τροπὰς θερινάς. καὶ πάλιν. ὀχεύονται θύννοι καὶ σκόμβροι φησί, περὶ τὸν ἐλαφηβολιῶνα φθίνοντα, τίκτουσι δὲ περὶ τὸν ἑκατομβαιῶνα ἀρχόμενον. ὃ γὰρ πρότερον περὶ τροπὰς θερινὰς εἶπε, τοῦτ' αὐτὸ ὕστερον περὶ ἑκατομβαιῶνα ἀρχόμενον λέγει. ὡς ἄρα περὶ ἑκατομβαιῶνα ἀρχόμενον τῶν θερινῶν γινομένων τροπῶν, ὁμολογούμενον δὲ τούτοις καὶ τὸ περὶ τομῆς τοῦ αὐλητικοῦ καλάμου Θεοφράστῳ λεχθέν. τέμνουσι γὰρ δὴ νῦν φησι τοῦ σκιροφοριῶνος καὶ ἑκατομβαιῶνος, ὥσπερεὶ πρὸ τροπῶν μικρὸν ἢ ὑπὸ τροπάς. καὶ τὸ πρότερον δὴ παρατεθέν, ὅτι μετὰ τροπὰς θερινάς, τοῦ μεταγειτνιῶνος μηνός. εἴγε μετὰ ἑκατομβαιῶνα μεταγειτνιὼν ἐφεξῆς.

ΟΤΙ ΑΡΧΗ ΕΝΙΑΥΤΟΥ ἀθηναίοις ὁ ἑκατομβαιών.

Καὶ ἀθηναῖοι δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἤρχοντο ἀπὸ ἑκατομβαιῶνος, διὰ τὸ τὰς τροπὰς γίνεσθαι περὶ αὐτόν. ἀπὸ γὰρ θερινῶν τροπῶν ἡ ἀρχὴ ἦν ἐκείνοις τοῦ ἔτους, ὥσπερ ῥωμαίοις ὕστερον ἀπὸ τῶν χειμερινῶν. ἀρχὴν μὲν οὖν εἶναι τοῦ ἔτους τὸν ἑκατομβαιῶνα, δῆλον Δημοσθένης ποιεῖ ἐν τρίτῳ τῶν ὀλυνθιακῶν λέγων. Μετὰ δὲ ταῦτα διελθόντος τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτου, ἑκατομβαιὼν, μεταγειτνιὼν, βοηδρομιών. τούτου τοῦ μηνὸς μόγις μετὰ μυστήρια, δέκα ναῦς ἀπεστείλατε. ἐπιδείκνυσι γὰρ τὴν ἀθηναίων ἀμέλειαν, καὶ εἰς τρεῖς ἔτι μῆνας τοῦ ἐπιόντος ἐνιαυτοῦ προσπαρατετάσθαι. ὡς δ' ἀπὸ θερινῶν τροπῶν εἶναι τὴν ἀρχὴν, Σιμπλίκιος ἐξηγούμενος Ἀριστοτέλους τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως τὸ πέμπτον. ὧδε περὶ τοῦ φύσει προτέρου καὶ ὑστέρου λέγων, πιστοῦται. ἃς δὲ ἡμεῖς ποιούμεθα ἀρχὰς, ἐνιαυτοῦ μὲν περὶ θερινὰς τροπὰς, ὡς ἀθηναῖοι. ἢ περὶ μετοπωρινὰς, ὡς οἱ περὶ τὴν νῦν καλουμένην ἀσίαν. ἢ περὶ χειμερινὰς, ὡς ῥωμαῖοι. ἢ περὶ ἐαρινὰς, ὡς ἄραβες, καὶ δαμασκηνοί. μηνὸς δὲ ἃς τινὲς ἀρχὴν τὴν πανσέληνον λέγουσιν, ἢ τὴν νέαν, ἔσονται. θέσει αὗται πάλιν εἰ ἀρχὴ μὲν τοῦ ἔτους

ἀπὸ τροπῶν θερινῶν ἀθηναίοις, ὡς Σιμπλίκιος λέγει. θέρους δὲ περὶ τὸν ἑκατομβαιῶνα περὶ τόπας τίκτουσι θυννίδες, ὡς Ἀριστοτέλης, συμπέρασμα ὅτι ἀρχὴ τοῦ ἔτους ὁ ἑκατομβαιὼν, τροπικὸς ὢν θερινός. ἀλλὰ μὴν καὶ ἑορτὴν ἀθηναῖοι τότε ἦγον δημοτελῆ, καὶ ἔθυον μεγαλοπρεπῶς τῷ ἡλίῳ, ὡς περὶ τροπὰς ὄντι. ὅθεν καὶ τοὔνομα τῷ μηνὶ ἑκατομβαιὼν, κρονίῳ πρότερον (ὡς Πλούταρχός φησιν) καλουμένῳ.

Κέκος δὲ Πρόκλου χλευάζων, γελοίως τὰς Ἡσιόδου ἐξηγεῖται ἡμέρας, ἕτερον εἶναι μῆνα ἑκατομβαιῶνος τὸν κρόνιον ὑπολαμβάνων, καὶ τρίτην συντάττων ἀπὸ ἑκατομβαιῶνος, καὶ θαργηλιῶνα μὲν καὶ μεταγειτνιῶνα, μηδαμῶς ὀνομάζων ὑπὸ ἀμαθίας, ληναιῶνα δὲ ὃν καὶ αὐτὸς ἤδη ἰανουάριον ὄντα, καταλέγων ἐν τοῖς τῶν ἀθηναίων μησὶ, καὶ δεύτερον τιθεὶς ἀπὸ ἑκατομβαιῶνος. ἑκατομβαιῶνα μὲν οὖν εἶναι μετὰ σκιροφοριῶνα εὐθὺς καὶ περὶ ἑκατομβαιῶνα τὰς θερινὰς εἶναι τροπὰς, φανερὸν δὴ γέγονε. μεταγειτνιῶνα δὲ ἑξῆς εἶναι, εἶτα βοηδρομιῶνα, δήλωσις μὲν καὶ τὰ Δημοσθένους ἄρτι εἰρημένα. ἐπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ Θεοφράστου περὶ ἀρότου λεχθὲν πρότερον, μεταγειτνιῶνα ἐφεξῆς εἶναι ἑκατομβαιῶνι. τοῦ γὰρ χειμερινοῦ

ἀρχὴν

ἀρχὴν μετὰ τροπὰς θερινὰς τοῦ μεταγειτνιῶνος μηνὸς εἶναί φησιν. αἱ δὲ θεριναὶ τροπαὶ περὶ ἑκατομβαιῶνα ἦσαν. ἔτι τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ κινήσεως τῶν καράβων. μετὰ γὰρ ἑκατομβαιῶνα μεταγειτνιῶνα καταριθμεῖ ἐφεξῆς. βοηδρομιῶνα δὲ ὧδε μεταγειτνιῶνι εἶναι, συλλογίζεσθαι δεῖ, ἐκ τοῦ ῥηθέντος Ἀριστοτέλει περὶ τόκου τῶν καράβων ὧδε.

Πρὸ ἀρκτούρου γάρ φησι τοὺς καράβους ἐκτίκτειν. κύουσι δὲ περὶ μῆνας τρεῖς, σκιροφοριῶνα, ἑκατομβαιῶνα, μεταγειτνιῶνα, ἀρκτοῦρος δέ τε περὶ βοηδρομιῶνα ἐπιτέλλει. ὀχεύεσθαι γὰρ τὰς ἐλάφους φησὶ μετ' ἀρκτοῦρον περὶ βοηδρομιῶνα. Θεόφραστος ὡραῖαν εἶναι τὴν τοῦ καλάμου τομὴν, ὑπ' ἀρκτοῦρον, βοηδρομιῶνος. Σουΐδας δὲ δὴ ὁ λεξικὸς, ὑγιὲς εἴρηκε τοῦτό γε δεύτερον εἶναι ἀθηναίοις μῆνα τὸν μεταγειτνιῶνα, εἰπὼν μετὰ δὲ βοηδρομιῶνα ἐφεξῆς μαιμακτηριὼν. δῆλον δέ. Ἀριστοτέλης γὰρ γοῦν τοῖς αὐτοῖς περὶ ἐλάφων, τοῦτο ἑξῆς τέταχεν εἰπών.

Ἡ δὲ ὀχεία γίνεται μετ' ἀρκτοῦρον περὶ τὸν βοηδρομιῶνα καὶ μαιμακτηριῶνα. καὶ τῶν ζώων δὲ τὰ ἀσθενέστερα πρότερον ποιεῖσθαι τὴν μετάστασιν πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν ὡρῶν ἐπιδεικνὺς, ὄρτυγας μὲν βοηδρομιῶνος. γεράνους δὲ μαιμακτηριῶνος μεταβάλλειν φησὶ, καθάπερ ἀμέλει δὴ καὶ ὁρῶμεν τὰς γεράνους τοῦ ἐπιόντος μη

νὸς μετὰ τοὺς ὄρτυγας ἀπαίρειν ἐκ τῶν ψυχρῶν τόπων, εἰς τοὺς ἀλεεινοὺς. ἅμα δὲ δῆλον καὶ ἐκ τοῦ, μίαν δεῖν τάξαι περὶ ὅν ἡ φθινοπωρινὴ, ἰσημερία. τέταρτον γὰρ ἀπὸ ἑκατομβαιῶνος, περὶ ὅν ἡ θερινὴ ἦν τροπὴ. μαιμακτηριὼν δὲ, περὶ ὅν ἡ ἰσημερία. περὶ ἀρκτοῦρον γὰρ ἡ ἰσημερία. περὶ μαιμακτηριῶνα δὲ ὁ ἀρκτοῦρος. τῶν δὲ θέσεων, τῇ μὲν αὐθέντης Θεόφρασος, αὖθιν ἱσορῶν τὴν ἱερωνίαν περὶ ἀρκτοῦρόν τε καὶ ἰσημερίαν. καὶ πρὸς τῇ Γαληνὸς ὁ ἰατρὸς, γράφων ἐν τοῖς περὶ ὑγιεινῶν λόγοις ὧδε. Ἔσι μὲν ὡραιότατον δὲ ἐλάτης τὸ σπέρμα περὶ τὴν ἐπιτολὴν τοῦ ἀρκτούρου. ὅς ἦς καιρὸς ἐν ῥώμῃ, ὁ καλούμενος μὴ σεπτέμβριός ἐστι. τῇ δὲ αὐθέντης Ἀρισοτέλης. μετ᾽ ἀρκτοῦρον γάρ φησι περὶ βοηδρομιῶνα καὶ μαιμακτηριῶνα, ὡς εἴρηται. ἢ ὃ τὸ παρέγγυς αὖ σημαίνοι οὕτω φράζων. τοῦτο δὲ ἄτοπον. ἐπεὶ καὶ ἡ φύσις πρὸς τὰς ὥρας ποιεῖται τὰς ὀχείας καὶ τοὺς τόκους τῶν ζώων, καὶ ἤτοι ὅλη χρῆται τῇ ὥρᾳ ἢ τῷ μεσῶπου μάλισα τοῦ αὐτοῦ. ἄλλως τε καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ χρησαμένη ἤδη τυγχάνοι. σημεῖον δὲ τὸ μικρὸν τοῦ προτέρου καὶ τὸ περὶ βοῶν οὕτω ῥηθέν. ἄρχονται δὲ ὀχείας αἱ βοῦς περὶ τὸν θαργηλιῶνα μῆνα καὶ τὸν σκιροφοριῶνα. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἔνιαι καὶ μέ-

καὶ τοῦ μετοπώρου κυΐσκονται. τὸν γὰρ τοῦ πλείστου χρόνον γνώσας περὶ τοὺς δύο μῆνας, θαργηλιῶνα καὶ σκιροφοριῶνα, διεστείλατο πρὸς τὴν τῶν γνίων, ὅλως τε ὅπου ποτ' ἂν οὕτως ἑρμηνεύῃ συντάξας μηθὲν προσδιορίζων, τὸ ἐφεξῆς τοῦ χρόνου λαμβάνει. δῆλον δὲ τὰ καθ' ἕκαστα μηνύοντι. ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν γαλεῶν ἀστερίαν, ἄρχεσθαι μὲν ὀχεύεσθαι μηνὸς μαιμακτηριῶνος φησί, δὶς δὲ τοῦ μηνὸς ἀποτίκτειν. ταῦτα δὲ συμβαίνειν εὐθὺς ἀπὸ ἰσημερίας φθινοπωρινῆς, οἱ περὶ τάραντα ἁλιεῖς λέγουσιν. εἰκὸς δὲ καὶ τῷ λόγῳ. τῶν γὰρ ἰχθύων ὀλίγοι τίκτουσι μετοπώρου, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ. οἷον σάλπη, σαργὸς, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. καὶ νάρκη, καὶ ῥίνη, μικρὸν πρὸ ἰσημερίας τῆς φθινοπωρινῆς. εἰ δὲ ἀστερίας μαιμακτηριῶνος τίκτει, εἰκὸς τὸν μῆνα τοῦτον μὴ εἶναι δεύτερον ἀπὸ τῆς ἰσημερίας, ἀλλὰ πρῶτον. καὶ περὶ ἰσημερίαν δὴ τίκτειν καὶ ἀστερίαν τῶν σελαχωδῶν ὄντα καὶ ὁμογενῆ τῇ νάρκῃ καὶ ῥίνῃ. ἰσημερία μὲν οὖν διὰ ταῦτα περὶ μαιμακτηριῶνα, καὶ ἑξῆς ὅδε βοηδρομιὼν ἐστι.

Πυανεψιὼν δὲ, μετὰ μαιμακτηριῶνα εὐθύς. τὸ δὲ πιστὸν καὶ παρὰ Πλουτάρχου ληπτέον, λέγοντος ἐν τῷ Θησέως βίῳ, ἄγειν Ἀθηναίους τὴν τῶν ἰχοφορίων ἑορτὴν πυανεψιῶνος, Θησέως καταστήσαντος.

σαντος. φέρειν τε τοὺς οἴχους, ὅτι συγκομιζομένης ὀπώρας ἐπανῆκε Θησεὺς μετὰ τῶν ἠϊθέων ἐκ Κρήτης, πυανεψιῶνος ὀγδόῃ ἱσταμένου. δῆλον γὰρ ὅτι ἀμπελικῆς ὀπώρας ἡ κομιδὴ ἦν. ἡ δὲ ὀψιαιτέρα μετ' ἀρκτοῦρον, ἢ εἰς τρίτον μῆνα οὐκ ἂν γένοιτο περὶ Ἀττικήν. τρίτος δὲ ἡμῖν πυανεψιὼν ἀπὸ βοηδρομιῶνος καὶ μετ' ἀρκτοῦρον. ἀλλὰ μὴν καὶ Θεόφραστος ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ φυτῶν ἱστορεῖ, κόμαρον ἀνθεῖν πυανεψιῶνος. ὁρᾶται δὲ τοῦτο γινόμενον περὶ Ἀττικὴν καὶ τὰς ὁμοίας τὴν κρᾶσιν χώρας δευτέρῳ μηνὶ ἀπ' ἰσημερίας φθινοπωρινῆς. τρίτῳ δὲ ἀπανθεῖν καὶ τὸ μεμαίκυλον ἤδη, ἁδρυνόμενον ἴσχειν. πυανεψιῶνος δὲ καὶ τῇ ἐν Αἰγύπτῳ κοκκυμηλέαν ἀνθεῖν φησι. τοῦτο δὲ περὶ δεύτερον γίνεσθαι μῆνα ἀπὸ ἰσημερίας Αἰγύπτιοι λέγουσι.

Καὶ ἄλλως δὲ δόξειεν ἂν ἀμφισβητῶντι μάλιστα τῶν ἄλλων ἁπάντων μηνῶν ὁ πυανεψιὼν εὐθὺς εἶναι μετὰ Βοηδρομιῶνα, εἴγε περὶ αὐτὸν ἡ κομιδὴ τῆς ὀπώρας, ὡς Πλούταρχος ἔφη. οὐκ ἔστι δέ. μαιμακτηριῶνα γὰρ εἶναι ἀποδέδεικται δή. ὁ ἄρα μετ' ἐκεῖνον εὐθὺς, οὐδ' οὗτος. Ὕστατος δὲ τοῦ καταλόγου τῷδε ἡμῖν ἀνθεστηριών. τοῦ γὰρ ὑπολειπομένου τῇ λοιπῇ ἀπονεῖμαι χώραν δὴ ἀναγκαῖον.

καῖον. καὶ πίστις ἱκανὴ, τέως γε τούτου ἂν εἴη. Ἅμα δὴ δῆλον, καὶ ὅτι περὶ ποσειδεῶνα αἱ χειμεριναὶ τροπαὶ, ἀκριβέστερον. ὅπερ κατ᾽ ἀρχὰς ἀπελίπομεν τοῖς ὑστέροις. ἕβδομος γὰρ ὅδε ἀπὸ ἑκατομβαιῶνος καὶ τροπῶν θερινῶν. Φιλόστρατος δὲ πάμπολυ διέστηκε φάμενος ἀθηναίοις νόμιμον εἶναι, τοὺς παῖδας τριετεῖς, γενομένους στεφανοῦσθαι τῶν ἀνθέων, μηνὸς ἀνθεστηριῶνος. δῆλος γάρ ἐστιν ἐαρινὸν τόνδε μόνον καταριθμῶν. εἰ μὲν οὖν οἱ ἐπ᾽ αὐτοῦ ἀθηναῖοι τὴν τῶν προγόνων περὶ τοὺς μῆνας σύνταξιν ὑπαλλάξαντες ἄλλως ἐχρῶντο, ἀληθὲς ἂν λέγοι. πλὴν ἡμῖν, οὐχ ὅτι οἱ ἐπὶ τοῦ Φιλοστράτου ἀθηναῖοι ἦγον, ἐπιμελὲς εἰδέναι τε καὶ λαβεῖν. ἀλλ᾽ ὅτι οἱ ἐπ᾽ Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου. εἰ δὲ διὰ τὸ μὲν περὶ τοὺς παῖδας αὐτὸς λογοποιεῖ τε καὶ πλάττει, ὡς καὶ ἄλλα πολλὰ, σοφιστὴς ὤν. τὸν δὲ μῆνα ἀπὸ τῶν ἀνθέων ἐτυμολογῶν ὑπείληφεν ἐαρινὸν εἶναι, οὕτω δὲ καὶ πολλῷ μᾶλλον εὐκαταφρονητότερα τὰ κατ᾽ αὐτὸν γένοιτο. ὁ δὲ γὰρ δὴ τὰ τῆς ἐτυμολογίας πιθανώτερα ἀπὸ τῆς ἕξεως τῶν ἀνθέων, ἢ ἀπὸ τῆς στερήσεως φαίνοιτο ἄν. ὅτι γὰρ στερεῖσθαι τότε ἀνθέων συμβαίνει τὴν ὥραν, ἀνθεστηριῶνα τὸν τελευταῖον τῶν φθινοπωρινῶν μῆνα ὀνομάσθαι φαίημεν ἂν ἡμεῖς, εἴ τι δέοι καὶ τοῖς ὀνόμασι κατακολουθεῖν.

ΤΟ ἘΦΕΞΗ͂Σ ΤΩ͂Ν ἈΤ-τικῶν μηνῶν.

Τὸ μὲν οὖν ἐφεξῆς τῶν ἀττικῶν μηνῶν ὧδε ἡμῖν διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας ὑφηγείσθω.

Ἑκατομβαιὼν	Μεταγειτνιών.
Βοηδρομιὼν	Μαιμακτηριών.
Πυανεψιὼν	Ἀνθεστηριών.
Ποσειδεὼν	Γαμηλιών.
Ἐλαφηβολιὼν	Μουνυχιών.
Θαργηλιὼν	Σκιροφοριών.

ΑἼΤΙΟΝ ΤΗ͂Σ ΠΕΡῚ τοὺς μῆνας ἀγνοίας.

Τῆς δὲ περὶ ταῦτα ἀγνοίας τοῖς πρὸ ἡμῶν, αἴτιον τὸ ῥωμαίους ἅμα τε διορθῶσαι τὰ περὶ τὸν ἐνιαυτόν, καὶ ἄρξαι ὥσπερ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ. πρὸς γὰρ τῷ ἀρχὴν ἑτέρων, καὶ τὸ τῆς φωνῆς δὴ καθαρὸν τὸ κομψὸν ἕλληνες ἀπολωλεκότες, πρὸς τὴν τῶν ἀρχόντων φωνὴν ὃ φιλεῖ γίνεσθαι ἐθίσαντο καὶ τῶν ῥωμαϊκῶν ὀνομάτων ἄλλοις τε πολλοῖς, τε δὴ καὶ ταῖς τῶν μηνῶν προσηγορίαις τοῖς σφετέροις ἀναμιγνῦντες ἐχρῶντο. δεξάμενοί τε ἀποικίας ῥωμαίων αὐτούς τε ἄχρι καὶ νῦν ῥωμαίους ἀντὶ ἑλλήνων καλοῦσι.

λοῦσι. καὶ ὥσπερ οἰκείαις ταῖς τῶν ῥωμαίων ἀμφὶ τοὺς μῆνας χρῶνται ὀνομασίαις.

ΠΕΡῚ ἙΡΜΗΝΕΊΑΣ
τῶν μηνῶν.

Ἑρμηνείας δ' ἕνεκα πρὸς τοὺς τῶν ῥωμαίων μῆνας, εἰ λάβοιμεν ἀρχὴν ὁμολογουμένην ἕνα τινὰ τῶν μηνῶν ὀνομάζοντες ὀρθῶς ὡς ἀθηναῖοι ἦγον, καὶ ὡς ῥωμαῖοι τὸν αὐτὸν προσαγορεύειν εἰώθασιν, ἔσται δὴ οὕτω καλῶς ἀποδεδομένον, ὡς ἑκάστους γε μεθερμηνευτέον, καὶ ὡς περὶ ἑκάστην δή που τῶν ὡρῶν χρηστέον τοῖς ἀθηναίων ὀνόμασι τούτοις. περὶ γὰρ τάξεως τῶν ῥωμαϊκῶν γε ἀμφισβητεῖ οὐδείς, εἰ πρῶτος ἰανουάριος, εἶτα φεβρουάριος, εἶτα μάρτιος, καὶ οἱ λοιποὶ. καθάπερ καὶ λέγονται ἐφεξῆς. εἰλήφθω δὴ οὖν τις τῶν τροπικῶν. ἔστω δὲ, εἰ δοκεῖ, ἑκατομβαιών.

Εἰ τοίνυν περὶ ἑκατομβαιῶνα αἱ θεριναὶ τροπαὶ ἀθηναίοις, δῆλον ὅτι περὶ ὃν αὖ ποτε ὦσι ῥωμαίοις τῶν οἰκείων μηνῶν αἱ αὐταὶ τροπαὶ, οὗτός ἐστιν ἑκατομβαιών. λέγω δὲ κατ' ἀναλογίαν, ὥσπερ σηπεῖον καὶ ἄκανθαν καὶ ὀστοῦν. ἀνάλογον γὰρ, καὶ πάντα ἁπλῶς ἑρμηνεύειν δεῖ, μὴ ὅτι τοὺς μῆνας, εἰ μέλλοι τι ὄφελος εἶναι τῆς ἑρμηνείας. περὶ ἰούνιον δὲ ῥωμαίοις ἀεὶ αἱ θεριναὶ τρο

παὶ, ὡς ἴσασι πάντες. ὁ ἄρα ἰούνιός ἐστιν ἑκατομ-
βαιών. θεμένοις δὲ δὴ ἰούνιον εἶναι τὸν ἑκατομβαιῶ-
να, ἔργον οὐδὲν τῶν ἄλλων ἕκαστον ἑρμηνεῦσαι. ὁ
γὰρ ἀεὶ ἐπιὼν τῶν ἀττικῶν κατὰ τὴν ὑποτεθεῖ-
σαν σύνταξιν, τῷ ἀεὶ ἐπιόντι τῶν ῥωμαϊκῶν ἐφαρ-
μόττων, καὶ πρὸς τὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ συμφωνῶν
ὑπάρξει.

Ἀπορήσειε δ' αὖ τις, εἴγε τοὺς χρόνους ἀθηναῖοι
ἦγον κατὰ τὴν σελήνης φοράν, ῥωμαῖοι δὲ κατὰ τὴν
ἡλίου λογίζονται, πῶς ἂν οἱ τῶν ἀθηναίων ἐφαρ-
μόζοιντο τοῖς τῶν ῥωμαίων μησίν, ὥστε καὶ ἀπαρ-
τίζειν ἀεὶ καὶ ἰούνιον μὲν τὸν ἑκατομβαιῶνα, ἰού-
λιον δὲ τὸν μεταγειτνιῶνα ἑρμηνεύειν ὀρθῶς. ὡ-
σαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. οὐ γὰρ ἰσοταχὴς ἡ σελή-
νη τῷ ἡλίῳ. οὐδ' ἅμα τελευτῶσι καὶ ἄρχονται, ὡς
εἰπεῖν, περὶ τὸν τοῦ ζῳδιακοῦ μερισμόν. ἀνάγκη δὴ
ἐπαμφοτερίζειν τοὺς τῶν ἀθηναίων μῆνας. εἰ δὲ
δὴ ἕκαστος ἐπαμφοτερίζων ἀμφοῖν ἐπιλήψεται
τοῦ τε προτέρου ὡς ῥωμαῖοι ἄγουσι, καὶ τοῦ ὑστέρου μη-
νός, τί μᾶλλον ἀπὸ τοῦ προτέρου μεθερμηνευόμενος
ὀνομάζοιτο ἂν καλῶς, ἢ ἀπὸ τοῦ ὑστέρου. ὃν δὴ τρό-
πον καὶ Γαληνὸς περὶ τοῦ τῆς ἐλάτης σπέρματος
γράφων, ὅς τις καιρός φησιν ἐν ῥώμῃ μὲν ὁ κα-
λούμενος μὴν σεπτέμβριός ἐστιν, ἐν περγάμῳ δὲ
παρ

παρ' ἡμῖν ὑπερβερεταῖος, ἀθήνησι δὲ μυστήρια.

Τὰ γάρ τοι μυστήρια Βοηδρομιῶνος ἦν. περὶ εἰκάδα γὰρ τοῦ Βοηδρομιῶνος ὁ μυστικὸς ἴακχος ἐξήγετο, ὡς καὶ Πλούταρχος ἱστορεῖ.

Ἔοικε δὲ καὶ ὁ ῥωμαῖος Πλίνιος παντοδαπῆς ἱστορίας συγγραφεὺς, οὕτω μεταφέρων Ἀριστοτέλους τὸ περὶ τόκου τῶν ἰχθύων, ὡς οἱ πλεῖστοι τίκτουσιν ἐν τρισὶ μησὶ, μουνυχιῶνι, θαργηλιῶνι, σκιροφοριῶνι. φάναι ἐν τρισὶν, ἀπρίλι, μαΐῳ, ἰουνίῳ, τίκτειν τοὺς πλείστους. Ἔτι τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὡς μὲν ῥωμαῖοι ἄγουσι, τριακόσιαι καὶ ἑξήκοντα καὶ πέντε ἡμέραι εἰσίν. ἀκριβολογεῖσθαι δ' εἰς τὸ παρὸν οὐ δεῖ. ὡς δὲ ἀθηναῖοι, κατὰ μὲν Ἀριστοτέλη, τριακόσιαι καὶ ἑξήκοντα. ἔνιαι δέ φησι κύουσι τῶν κυνῶν πέμπτον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ. τοῦτο δέ ἐστιν, ἡμέρας ἑβδομήκοντα καὶ δύο. καθ' Ἡρόδοτον δὲ καὶ ἄλλους, τριακόσιαι πεντηκοντατέσσαρες. ὡς τούτων δὴ γινομένων, εἰ τῶν μηνῶν οἱ μὲν πλήρεις τε καὶ τριακονθήμεροι, οἱ δὲ κοῖλοι τε καὶ μιᾷ τῶν ἑτέρων ἡμέρᾳ λειπόμενοι, ἐναλλὰξ εἶεν παρ' ἕνα. ὁποτέρως δ' ἂν ἔχῃ, τὸ ἐπιὸν δὴ ἔτος ἀεὶ προτερήσει, καὶ ἐκ περιαγωγῆς εἰς ἐναντίας ὥρας ἐκπεσοῦνται οἱ μῆνες ὑποφερόμενοι. Πάλιν εἰ τὸ ἴλιον ἥλω τελευτῶντος τοῦ ἔαρος, ὅτ δὴ φθί-

φθίνοντος θαργηλιῶνος μηνός, ἑπτακαίδεκα πρότερον ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς, ὡς ὁ ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος ἀρχαιολογῶν τὰ ῥωμαϊκὰ φησί, πῶς τροπικὸς θερινὸς ὁ ἑκατομβαιών; οὐδὲ γὰρ ὁ λόγος ἀποφαίνει, σκιροφοριῶνα εἶναι τροπικὸν θερινόν. ἀνομόλογον δὲ καὶ τὸ Θεοφράστου, ὅτι ἄκρου ἔαρος εὐθύς, ἱσταμένου τοῦ θαργηλιῶνος. εἰ γὰρ ἄκρον ἔαρ ὁ θαργηλιών, οὐκ ἂν τροπικὸς ὁ ἑκατομβαιὼν εἴη. πολὺ δὲ ἧττον ὁ μουνυχιὼν ἐαρινός τε καὶ ἰσημερινός.

Ἔοικε δ' ἀπεμφαῖνον καὶ τὸ τοῦ Πλουτάρχου, συγκομιζομένης ὀπώρας πυανεψιῶνος ὀγδόης ἱσταμένου. δοκεῖ γὰρ ὁ πυανεψιὼν μᾶλλον εἶναι ἰσημερινὸς φθινοπωρινός, ἢ ὁ μαιμακτηριών, εἴγε ἀμπελικῆς ὀπώρας ἡ κομιδοὺς ἦν. λῦσαι δὴ δεῖ τὰ ἀπορούμενα ταῦτα, ἵν' ἥ τε σκέψις γίνηται κατὰ τρόπον, καὶ τὸ πιστὸν μᾶλλον ἔχῃ τὰ εἰρημένα. Τοὺς μὲν οὖν πάνυ ἀρχαίους ἀλογίστως τε καὶ ἀτάκτως κεχρῆσθαι τοῖς μησί, καὶ ἄλλοις ἄλλως τὸν ἐνιαυτὸν ὡρικέναι, παρά τε ἄλλων καὶ Πλουτάρχου ἀνδρὸς πολυμαθεστάτου πυθέσθαι ἐστίν. ἔνιοι γοῦν τῶν βαρβάρων τρισὶν ἐχρῶντο μησὶν εἰς τὸν ἐνιαυτόν. καὶ τῶν ἑλλήνων ἀρκάδες μὲν τέτταρσιν, ἀκαρνᾶνες δὲ ἕξ. αἰγυπτίοις δὲ μη-

νιαῖος ἦν ὁ ἐνιαυτὸς, εἶτα τετράμηνος, ὥς φασί. διὸ καὶ ἀρχαιότατοι εἶναι δοκοῦσι, πλῆθος ἐτῶν καταριθμοῦντες σφίσιν ἀμήχανον, ἅτε δὴ τοὺς μῆνας τιθέμενοι εἰς ἐτῶν ἀριθμόν. καὶ ῥωμαῖοι δὲ πρότερον, δεκάμηνον ἦγον τὸν ἐνιαυτὸν, καὶ τῶν μηνῶν τοὺς μὲν οὐδὲ εἴκοσιν ἡμερῶν, τοὺς δὲ πέντε καὶ τριάκοντα, τοὺς δὲ καὶ πλειόνων. ἐκεῖνο τε μόνον ἐσκόπουν, ὅπως ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων ἡμερῶν ὁ ἐνιαυτὸς ἔσται. ἔννοιαν δὲ οὐδὲ γινομένης περὶ τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον ἀνωμαλίας οὐκ εἶχον. ὕστερον δὲ Νομᾶς Πομπίλιος βασιλεύων, λέγεται δύο τε προσθεῖναι μῆνας, καὶ τὸ παράλλαγμα τῆς ἀνωμαλίας ἡμερῶν ἕνδεκα γίνεσθαι λογιζόμενος, ὡς τοῦ μὲν σεληνιακοῦ ἔτους τριακοσίας πεντηκοντατέσσαρας ἔχοντος ἡμέρας, τοῦ δὲ ἡλιακοῦ τριακοσίας ἑξηκονταπέντε, τὰς ἕνδεκα ταύτας διπλασιάσας, ἐπαγαγεῖν παρ᾽ ἐνιαυτὸν ἐπὶ τῷ φεβρουαρίῳ μηνὶ τὸν ἐμβόλιμον, εἴκοσι καὶ δυοῖν ἡμερῶν ὄντα.

Εἰκὸς δὲ ἐκεῖνον ταῦτα πρὸς ὁμοίαν τινὰ ἀθηναίων χρῆσιν πεποιηκέναι. Σόλωνα γὰρ πρῶτον ἀθήνησι τὴν περὶ τοὺς μῆνας ἀνωμαλίαν συνιδεῖν φασι. καὶ τὴν μὲν ἡμέραν, καθ᾽ ἣν ἡ σελήνη καταλαμβάνει τε καὶ παρέρχεται τὸν ἥλιον,

τάξαι ἕνην καὶ νέαν καλεῖσθαι. τὴν δ' ἐφεξῆς, νουμηνίαν προσαγορεῦσαι, ἄχρι τε τριακάδος τὸν μῆνα ἠριθμηκέναι, καὶ ὅλως ἐπὶ τὸ βέλτιον διαθέσθαι τὰ περὶ τὸν ἐνιαυτόν. Χρῆσιν δ' ἐμβολίμου μηνὸς καὶ ἕλλησιν ἀνέκαθεν εἶναι δηλοῖ καὶ Ἡρόδοτος λέγων. Ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι, τῶν ὡρέων εἵνεκεν. αἰγύπτιοι δὲ τριακονθημέρους ἄγοντες τοὺς δώδεκα μῆνας, ἐπάγουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας, πάρεξ τοῦ ἀριθμοῦ, καί σφιν ὁ κύκλος τῶν ὡρέων εἰς τωυτὸ περιϊὼν παραγίνεται. Εἰ δὲ Νομᾶς μὲν εἴκοσι καὶ δυοῖν ἡμερῶν τὸν ἐμβόλιμον ἔταξεν, Ἡρόδοτος δὲ τριακονθήμερον καταριθμεῖ, οὐθὲν τοῦτο πρὸς τὸν νῦν λόγον. ἀλλ' ἐκεῖνο δῆλον κἀκ τούτων, ὡς ἀθηναῖοι χρώμενοι ἐμβολίμῳ προσανεπλήρουν τὸ ἐλλεῖπον, πρὸς τὴν ὅλην περίοδον τοῦ ἡλίου τῶν ὡρῶν ἕνεκα.

ΠΕΡΙ ἘΝΙΑΥΤΟΥ.

Διχῶς οὖν ἐθεώρουν τὸν ἐνιαυτόν. οἷον τὸν μὲν ἑξήκοντα καὶ τριακοσίαις ἡμέραις ὁριζόμενον ὑπὸ ἡλίου, διὰ τὴν εἰς τοσαύτας μοίρας κατατομὴν τοῦ λοξοῦ. καὶ τοῦτο δὴ μέρος πέμπτον Ἀριστοτέλης εἶναί φησιν, ἡμέρας ἑβδομήκοντα καὶ δύο. τὸν δὲ τέτταρσι καὶ πεντήκοντα καὶ τριακοσίαις,

ρίαις, τῇ σελήνῃ. ἀνάλογον δὲ τοὺς μῆνας ἦγον, τοὺς μὲν πρὸς τὸν ἥλιον, τοὺς δὲ πρὸς τὴν σελήνην. ἐπιβάλλοντες τοῖς μὲν τριάκοντα ἡμέρας, ταῖς δὲ πέντε, καὶ ἔτι τὸ πλεῖον διὰ τετάρτου ἐνιαυτοῦ. τὰ δ' ἄρα βοήθεια ἦν, διατείνουσα μὲν οὐ πόῤῥω, ἱκανὴ μέντοι εἰς τὸ αὐτὸ ἀντικαθιστᾶναι, καὶ εἴργειν ἐν τοῖς αὐτοῖς που ὅροις τοὺς μῆνας. ἴαμά τε τῆς ἀνωμαλίας ἐτύγχανεν, ὅμως καὶ Πλούταρχος λέγει, μειζόνων ἰαμάτων δεήσεσθαι μέλλον. Καῖσαρ οὖν ὁ πρῶτος μοναρχήσας ῥωμαίων, τοῖς ἀρίστοις τῶν μαθηματικῶν πρόβλημα περὶ τούτου προθεὶς, ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἤδη μεθόδων ἰδίαν τινὰ καὶ διηκριβωμένην μᾶλλον ἐπανόρθωσιν ἔμιξε. δοκοῦσι δ' αἰγύπτιοι πρῶτοι μησὶ χρήσασθαι καθ' ἥλιον, τριακονθημέροις δώδεκα, καὶ πέντε ἡμέρας ἐπαγαγεῖν κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον, τότε ἐπιτρέχον μόριον τῆς ἡμέρας εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, ἐκ περιόδων πλειόνων ἐτῶν ἀπολαβόντος συντεθῆναι μίαν ἡμέραν.

Ἕλληνες δὲ παρ' ἐκείνων ἄλλα τε πλείω τῶν οὐρανίων θεωρημάτων, καὶ ταῦτα παρέλαβον, τὰ μὲν μεθερμηνευθέντων εἰς τὸ ἑλληνικὸν τῶν ὑπομνημάτων, τὰ δὲ καὶ συνδιατρί-

φαντες τοῖς ἐκεῖ ἱερεῦσι, περιττοῖς οὖσι τὴν τῶν οὐρανίων ἐπιστήμην. Πλάτωνα γοῦν φασί τινες καὶ Εὔδοξον ἀποδημήσαντας εἰς αἴγυπτον, ὁμιλῆσαι τοῖς ἱερεῦσι τρεισκαίδεκα ἔτη. μυστικοὺς γὰρ ὄντας καὶ δυσμεταδότους, ἔδει τῷ χρόνῳ καὶ ταῖς θεραπείαις ἐκλιπαρῆσαι, ὥς τινα τῶν θεωρημάτων ἱστορῆσαι. Ταῦτα μὲν οὖτω διαιρεῖν ἴσως οὐ χεῖρον. τότε δὴ καὶ πορισμένον, φανεὶς ὁ ἐμβόλιμος λύει. καὶ εἴ τι δι' ἀπὸ πλείονος ἔτι χρόνου παραλλάττει, εἰκὸς καὶ τοὺς πάλαι συνορῶντας καὶ τοῦτο δήπου ἐπανορθοῦσθαι, ὅτε μὲν μακρότερον, ὅτε δὲ βραχύτερον τὸν ἐμβόλιμον ποιουμένους. τὸ δ' ἀκριβέστατον, καὶ μὴ δὲ παρ' ὀλίγον τι πλημμελεῖν, οὐκ ἐπιζητεῖν δεῖ. ὁπότε καὶ νῦν ἐπίδοσιν τῆς ἀστρολογίας τοσαύτην λαβούσης, ὅμως ἡ τῆς κινήσεως ἀνωμαλία διαφεύγει τὸν λόγον, περιγινομένη τῆς τῶν μαθηματικῶν ἐμπειρίας. Τὰς μέντοι τῶν μηνῶν περιόδους ὁμολογεῖν ταῖς ὥραις ἀεί, ποιεῖ ὁ ἐμβόλιμος τῷ τρίτῳ ἀεὶ ἐπαγόμενος τῶν ἐτῶν. Τὸ δὲ πρὶν ἐμβολαδσαι, καὶ περὶ τὸ ἐμβολάζον αὐτὸ ἔτος ὑπενεχθέντι καὶ ἐπαλλάξαι τῶν μηνῶν, ἔτι δεῖται λόγου, πῶς ἂν ἑρμηνευόμενον τυγχάνοι τοῦ ἱκανοῦ.

Δῆλον γὰρ ὅτι τὸ ἐμβολάζον συχνὰ παρ' ἕνα

τοῦ ἑξῆς τοὺς μῆνας ἀνομολόγους ταῖς ὥραις. διὸ ὁ καὶ Θεόφραστος, ἔαρος εὐθὺς ἱσταμένου τοῦ θαργηλιῶνός φησιν, ὡς τοῦ μουνυχιῶνος χειμερινοῦ δὴ γινομένου. τοῦ δ' ἐμβολίμου, θερινοῦ τροπικοῦ, ἢ καὶ περιστήσαντος τὴν τροπὴν εἰς ἱστάμενον τὸν τοῦ ἑκατομβαιῶνα. τοῦτο μὲν οὖν μὴ συμβαίνειν, οὐχ οἷόν τε δεῖ. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ ἐμβόλιμος ἐπάγεται, ἀναπληρῶν τὸ ἐνδέες, καὶ εἰς ἑκατομβαιῶνα τὰς τροπὰς ἀποκαθιστάς. τὴν δ' ἑρμηνείαν ποιητέον ἐπὶ τῶν οὕτω χρονολογούντων, στοιχείω χρωμένους τῷ παρόντι ἀεὶ τροπικῷ μηνὶ, καὶ τῷ ἑξῆς τῶν μηνῶν κατὰ τὰ ὑπολειφθέντα. οἷον ἐπειδὴ Θεόφραστος ἄκρου ἔαρος εὐθὺς ἱσταμένου τοῦ θαργηλιῶνός φησι, μεθερμηνευτέον μαρτίου, καὶ μὴ ἀπρίλιος.

Πάλιν ἐπειδὴ Θουκυδίδης ἐλαφηβολιῶνα τελευταῖον μῆνα τῶν χειμερινῶν εἶναί φησι, τὸν μὲν μὴν φεβρουάριον ἑρμηνευτέον. τὸν δ' ἐπιόντα μουνυχιῶνα, θετέον ἔαρος εἶναι ἀρχὴν, καὶ μάρτιον μεταφραστέον λατίνοις. ὥστε δὴ καὶ συμβαίνει δύο ἰσημερινοὺς εἶναι ἐαρινοὺς, μουνυχιῶνά τε καὶ θαργηλιῶνα. καὶ φθινοπωρινοὺς δύο, μαιμακτηριῶνα καὶ βοηδρομιῶνα. ὡς δ' αὕτως καὶ τροπικοὺς δύο θερινοὺς, ἑκατομβαιῶνα καὶ τὸν ἐμβόλιμον. καὶ χειμερινοὺς, ποσειδεῶνα καὶ γαμη-

λιῶνα. διὸ ὅπερ Ἀριστοτέλης, ἢ ἀλεκτορὶς φησι τίκτει ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν, ἔξω δύο μηνῶν τῶν ἐν τῷ χειμῶνι τροπικῶν. καὶ τὸ ἐν τοῖς μετεωρολογικοῖς, ὅτε ἐγένετο κομήτης ἀστὴρ περὶ ἀρχὴν μηνὸς γαμηλιῶνος, περὶ τροπὰς ὄντος τοῦ ἡλίου χειμερινάς. τοῦ ἀνθεστηριῶνος δὲ ἅψαιτ' ἂν ποτε ἡ τροπὴ, λήγοντος. ἀλλ' οἵγε ὀνομαζόμενοι τροπικοὶ χειμερινοὶ, δύο οἱ εἰρημένοι εἰσίν. ἁπλῶς μέντοι θέρους ἀρχὴν ὑποληπτέον εἶναι τὸν ἑκατομβαιῶνα, καὶ τροπικὸν θερινόν. ἀνάλογον δὲ καὶ τοὺς ἄλλους. δεῖ γὰρ μὴ τὸ συμβαῖνον, ἀλλὰ τὸ σκοπούμενον λαμβάνειν τῷ λόγῳ. εἴρηται γοῦν καὶ ἐν τοῖς φυσικοῖς τῶν λόγων, ὡς δεῖ ἕκαστον λέγειν τοῦτο εἶναι, ὃ φύσει βούλεται εἶναι, καὶ ὃ ὑπάρχει. ἀλλὰ μὴ ὃ βίᾳ, καὶ παρὰ φύσιν. Διονύσιος δὲ παρ' Ἐφόρου εἰληφὼς λέγει, θαργηλιῶνος ἁλῶναι τὴν Ἴλιον. Πλούταρχος γοῦν ἐν τῷ φουρίου καμίλλου βίῳ, Ἔφορον ἀναγεγραφέναι τοῦτό φησιν. οὐ μὴν ἀλλὰ τῷ πρότερον ἑπτακαίδεκα ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς λέγει. ἀλλ' οὖν θαργηλιῶνος κἀκεῖνός φησιν.

Εἰ μὲν οὖν Ἔφορος σκιροφοριῶνος φάναι βουλόμενος, εἶπε (μὴ ἐν τοῖς ἂν αὐτοῦ) θαργηλιῶνος, ὥσπερ ἐν ἄλλοις αὖ αὐτὸ ἰβηρίας τῆς κατὰ τὴν

ὥρα

τὴν εὐρώπην μεγίστης χώρας, πόλιν εἶναί τινα τὴν ἰβηρίαν φησίν, ἀγαπάτω μηδὲν ἐπιτιμώμενος, σκῆψιν ἐπιτιμήσεως, καὶ ταῦτ' οὐ μικρὰν δεδωκώς. εἰ δ' ἄρα τις τῶν φαύλων γραφεὺς διήμαρτεν ἀντὶ σκιροφοριῶνος, θαργηλιῶνος μεταβαλὼν, καθάπερ καὶ ἐπ' ἄλλων συμβαίνει, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν εἰς πρᾶσιν γραφομένων τοῖς βιβλιοπώλαις (χρῶνται γὰρ φαύλοις καὶ τοῖς τυχοῦσι γραφεῦσιν) ἔφορος μὲν ἀναίτιος ὡς ἂν εἴη. αἰτιάσαιτο δ' ἄν τις τοὺς μὴ ἐπανορθωσαμένους τὴν γραφὴν, ἀλλ' ἀνεπισκέπτως εἰρηκότας, θαργηλιῶνος ἑπτακαίδεκα ἡμέραις πρὸ τῆς θερινῆς τροπῆς. φησὶ δὲ, καὶ ὡς αἱ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ἐκπληροῦσαι τρεῖς καὶ ἡμέραι, εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν ἦσαν μετὰ τὰς θερινὰς τροπάς. τὸ δ' ἀσύντακτον παντελῶς, καὶ μαχόμενον, εἰ ὡς ἀθηναῖοι ἦγον ποιεῖται τὸν λόγον. εἰ γὰρ τρεῖς καὶ εἴκοσι μετὰ τὰς τροπὰς, δῆλον ὅτι ἡ τροπὴ ἦν ἐν τῷ οἰχομένῳ ἔτει, ἕνῃ καὶ νέᾳ θαργηλιῶνος μὲν, ὡς ἐκεῖνος λέγει. σκιροφοριῶνος δὲ, ὡς ἡμεῖς. διαφερέτω δὲ μηδὲν πρός γε τὸ νῦν. ἀλλ' ἔστω θαργηλιῶνος αὐτῷ. οὐκοῦν ἐν τῷ ἐπιόντι ἐνιαυτῷ ἡ τροπὴ ἔσται, σκιροφοριῶνος νουμηνίᾳ. ἦν δ' αὐτῷ ἐνάτῃ ἱσταμένου.

εἰ γὰρ

εἰ γὰρ ὀγδόην φθίνοντος τοῦ θαργηλιῶνος ἑάλω τὸ ἴλιον, ἑπτακαίδεκα πρότερον ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς, δῆλον ὅτι ἐνάτῃ ἱσταμένου τοῦ ἐπιόντος μηνὸς ἦν ἡ τροπή. εἰ δὴ ἡ τροπὴ ἐνάτῃ ἱσταμένου, τρεῖς εἶναι τὰς περιττὰς ἀναγκαῖον. φανερὰ δὲ μᾶλλον ταῦθ' ὕστερον ἔσται, ἐπειδὰν περὶ χρήσεως ἐμβολίμου μηνὸς λέγωμεν. εἴτ' οὖν Ἐφόρου ἁμάρτημα τοῦτ' ἐστὶν, εἴτε γραφέως καὶ τοῦτο, εἰς κοινὸν ἐκκείσθω σκοπεῖν. ἀπαρτίζειν δ' ἀεὶ τοὺς τῶν ἀθηναίων μῆνας τοῖς τῶν ῥωμαίων, δηλονότι οὐκ ἂν εἴη. ἐπαμφοτερίζειν οὖν τι συμβαίνει. οἷον φέρε εἰπεῖν, ἑκατομβαιὼν τὸ μὲν ἰουνίου ἐπιλαμβάνει, τὸ δὲ ἰουλίου. καὶ μεταγειτνιὼν τὸ μὲν ἰουλίου, τὸ δ' αὐγούστου. καὶ βοηδρομιὼν τὸ μὲν αὐγούστου, τὸ δὲ σεπτέμβριος. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἀμφιλαφεῖς εἰσὶ τὰ πολλὰ, ἐπεὶ ἐνίοτέ γε καὶ ἰσάζειν συμβαίνει. οἷον καὶ τῆτες συμβέβηκε, νουμηνίαν ἅμα ἀπρίλιος μηνὸς ἡλιακοῦ, καὶ σελήνης ἄγειν. Ἑρμηνεύειν μέντοι ἁπλῶς χρεὼν, ἀπὸ τοῦ προτέρου. οἷον, αὔγουστον τὸν βοηδρομιῶνα, ἀλλὰ μὴ σεπτέμβριον, ἵνα θερινὸς ᾖ. τρίτος γὰρ ἀπὸ ἑκατομβαιῶνος. τροπικὸς δὲ θερινὸς ὁ ἑκατομβαιὼν, ὡς δεδειγμένον ἐστί. Γαμηλιῶνι δὲ διέφερον οὐδὲν, πρός γε τὸ τῆς ἐλάττης

περ-

σπέρμα, καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ ἀκόπου, εἴτ' οὖν τοῦ ἑπομένου σεπτέμβρις, εἴτ' οὖν τοῦ ἡγουμένου αὔγουστος ἑρμηνεύοιτο ὁ τῶν μυστηρίων μήν. ἄλλως τε καὶ τῶν ἰσημερινῶν τε καὶ τροπῶν περί που εἰκοστὴν τετάρτην τοῦ μηνὸς ἡμέραν, ὡς ῥωμαῖοι ἄγουσι, λαμβανομένων τοῖς τότε οὖσιν ἀνθρώποις. καὶ προσέτι ἰσημερινοῦ γινομένου ποτὲ καὶ τοῦ βοηδρομιῶνος, ἐπειδὰν πλείους ὦσιν αἱ μετὰ τὴν τροπὴν περιτταὶ ἡμέραι. ὅθεν δὴ καὶ Ἀριστοτέλης μετ' ἀρκτοῦρον περὶ Βοηδρομιῶνά φησιν, ὥσπερ αὖ ἀνάπαλιν περὶ λήγοντά που τὸν ἑκατομβαιῶνα τῆς τροπῆς γενομένης, συμβαίνει τρυγᾶν τὰς ἀμπέλους περὶ ἱσταμένου τὸν πυανεψιῶνα. καθὰ Πλούταρχος ἐπισημαίνει συμβῆναι, ὅτε Θησεὺς ἐπανῆκεν ἐκ Κρήτης, ἡ ἰσημερία μέντοι περὶ λήγοντά που τὸν μαιμακτηριῶνα ὑπῆρξαι. Πλίνιον δὲ οἰητέον μὴ ὡς Ἀριστοτέλους λέξιν μεταφέροντα, ὧδε ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ἀλλ' ἰδίαν αὐτῷ δόξαν περὶ τόκου τῶν ἰχθύων ἀποφαινόμενον. θαυμαστόν τε οὐθέν, εἰ καὶ ταῖς χώραις διαφορὰ περὶ τὰς γενέσεις ἐστίν. ἀλλὰ δῆλον, ὅτι καὶ τῶν ζώων, ὥσπερ τῶν φυτῶν, πολλὴν ποιοῦσι διαφορὰν οἱ τόποι. οὐ μόνον κατὰ μέγεθος καὶ εὐτροφίαν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς τόκους, τοῦ τὰ

μὲν

μὲν ὀψιαίτερον γεννᾶν, τὰ δὲ πρωϊαίτερον. ὧδε μὲν κρίνω ἁπλῶς τε καὶ ὡς ἑρμηνεύοντες, οὐκ ἂν διαμαρτάνοιμεν τοῦ ἱκανοῦ.

ΠΕΡῚ ΧΡΉΣΕΩΣ τῶν μηνῶν.

Ἐπεὶ δ' ἔστι μὲν χρῆσθαι μησὶ καὶ κατὰ τὴν ἡλίου περιφοράν, ὡς ῥωμαῖοι ἄγουσιν. ἔστι δὲ καὶ κατὰ τὴν τῆς σελήνης, ὡς ἀθηναῖοι ἦγον, πότερον ἀθηναίοις ἑπόμενοι χρησόμεθα ἢ ῥωμαίοις, κατονομάζοντες μὲν ὡς ἀθηναῖοι, τὴν δέ γε τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς μῆνας διαίρεσιν κατὰ ταὐτὰ ῥωμαίοις τιθέντες. Πλήθων μέν φησιν, ὅτι κατὰ φύσιν δὴ ἄγοιτ' ἄν, ἔτος μὲν κατὰ τὸν ἥλιον, μῆνα δὲ κατὰ τὴν σελήνην. διατί δέ, οὐ λέγει. ἄλλοι δέ τινες καὶ αἰτίαν ἀποδιδόντες, πάντα πρὸς τῶν οὐρανίων κοσμεῖσθαι τὰ τῇδέ φασι, καὶ μεγάλα εἶναι τὰ τῆς σελήνης ἔργα. ἀλλοιοῦσθαι γὰρ σαφῶς τὰ ἐπίγεια πάνθ' ὑπ' ἐκείνης. τοῦτο μὲν οὖν δὴ λέγεται. σημεῖον δ' οὐδέν ἐστι τοῦ χρῆναι ἄγειν κατὰ σελήνην, καὶ μὴ καθ' ἥλιόν γε τοὺς μῆνας. συνεχῆ μὲν γάρ πως τὰ τῇδε ταῖς ἄνω φοραῖς εἶναι, φαμὲν καὶ ἡμεῖς. καὶ πᾶσαν αὐτῶν τὴν δύναμιν κυβερνᾶσθαι ἐκεῖθεν. καὶ τὸ μὲν καλὸν ἅπαν, ὅσον ἂν ᾖ ἐνθάδε καλόν, καὶ τὸ τεταγμένον, ἄνωθεν ἐγγίνεσθαι φύσει. τὸ δ' ἄτα-

ἄστρον καὶ πεπλανημένον, ὑπάρχειν ἐκ τῆς ἐνθάδε ὕλης. ἔστω δὲ καὶ πολλὰ ἄττα ἀλλοιοῦν τὴν σελήνην πλήρη τε οὖσαν καὶ διχότομον καὶ ἀμφίκυρτον καὶ μηνοειδῆ, κεκινῆσθαί τε τὸ περιέχον, καὶ μεταβάλλειν τὰ τῇδε κατὰ διαμέτρους καὶ τετραγώνους, καὶ ὅλως ποιάς τινας στάσεις αὐτῆς. οὐ μὴν δὲ καὶ εὔλογον, διὰ ταῦτα ἐῶντας διαιρεῖν τὸν τοῦ ἡλίου ἐνιαυτὸν εἰς μῆνας, καὶ χρῆσθαι, ἐπιτρέπειν ἐπὶ τὴν σελήνην, καὶ ἑκόντας εἶναι διΐστασθαι. οὐδὲ διὰ τὴν φύσιν, τὸ μὲν ὅλον προσήκειν τῷ ἡλίῳ, τὰ δὲ μέρη ἑτέρῳ τῳ μᾶλλον ἐπιβάλλειν ἢ τῷ ἡλίῳ. μέρη γὰρ τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ οἱ καλούμενοι μῆνες, ἢ ὅτι δή ποτε καλεῖν φίλον τὸ εἰς δώδεκα μερισμὸν τῆς τοῦ ἡλίου περιφορᾶς. τὸ δὲ τοῦ ὅλου ποιητικόν, καὶ τῶν μερῶν ταὐτὸ ποιητικὸν ἐξ ἀνάγκης ἐστίν. ἐκ τῶν μερῶν γὰρ τὸ ὅλον, καὶ τῇ γενέσει πρότερα τοῦ ὅλου τὰ μέρη. Ἔστι δὲ καὶ ἀνωμαλώτερόν τε καὶ ἀτακτότερον, τὸ πρὸς τὴν φορὰν τῆς σελήνης ἄγειν. διὸ καὶ συχνὰ ἐπιβάλλουσι μῆνα οἱ οὕτως ἄγοντες, καὶ πράγματα ἔχουσι, τὰ μὲν δωδεκάμηνα, τὰ δὲ τρισκαιδεκάμηνα ποιούμενοι τὰ ἔτη. οὐκοῦν παρὰ φύσιν γε μᾶλλον. τάξις γάρ τις ἡ φύσις. καὶ παρὰ φύσιν, πᾶν τὸ πλημμελές τε καὶ ἄτακτον. τὸ δ' ἀρχηστίαν τοῦ ἡλίου καταγινώσκειν, διὰ τὴν τῆς σελήνης δύναμιν καὶ τὰ

φαινό-

φαινόμενα, αἴτημα λίαν μέγα ἐστὶ, καὶ προσέχοντος αἰσθήσει μᾶλλον ἔοικεν εἶναι ἢ λογισμῷ. τά τε γὰρ τῆς σελήνης ἔργα διὰ τὸν ἥλιον, ὡς εἰπεῖν, ἅπαντ' ἐστί. τό τε μάλιστα κοσμοῦν τὰ τῇδε, καὶ ῥυθμίζον καὶ διατάττον ὁ ἥλιός ἐστι. καὶ μὴν καὶ τῆς περὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας εὐκρασίας αἴτιον εἶναι τὸν ἥλιον, ἄλλοις τε τῶν ἐνδόξων, καὶ Στράβωνι τῷ γεωγράφῳ δοκεῖ. ἐναργέστερα μέντοι τὰ περὶ τὴν σελήνην συμβαίνοντα κατὰ διαφόρους φάσεις, ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἥλιον ἀποστάσεως ἡμῖν ἀπαντᾷ. ὥστ' ἐπιτηρητέα μέντοι καὶ ταῦτ' ἐστὶν, εἴτε καθ' ἑβδομάδας, εἴτε καθ' ἕτερον μῆνα δοκεῖ σεληνιακόν. οὐ μὴν δὲ καὶ μόνοις τοῖσδε χρωμένους, ἐατέον τοὺς καθ' ἥλιον μῆνας ὁμαλεστέρους ὄντας παρὰ πολὺ, καὶ μέρη τῶν ἐκ θεοῦ ὁρῶν, καὶ τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ οἰκεῖά τε καὶ αὐτοφυῆ. κατὰ φύσιν γὰρ τοῦθ' ἁπλῶς, εἴπερ καὶ ἐξ αἰτίου καὶ πρότερον, καὶ ἀναγκαιότερον. τὸ δὲ ἀπὸ τῆς σελήνης, γνωριμώτερον ὂν ἡμῖν καὶ σαφέστερον, ὁδός ἐστιν ἐπὶ τὰ τῇ φύσει γνωριμώτερά τε καὶ τελεώτερα. διὸ καὶ οἱ περὶ Καίσαρα τὸν ἐπωνομασμένον τοῖς Ῥωμαίοις θεὸν, ταύτην ἰόντες, ἐπὶ τἀκριβέστερον ἐληλύθασι μηνῶν τε καὶ ἐνιαυτοῦ διατάξεως πέρι. οἵδ' ἄρα τοῖς ἐν ποσὶ καὶ ἡμῖν σαφεστέροις ἐπι-

μένοντες

μένοντες διὰ τέλους, ἐοίκασιν οὐ καλῶς κρίνειν, τί τὸ δι' αὐτό, καὶ τί τὸ δι' ἕτερον αἱρετόν. ὅλως τε δεῖ νομίζειν, τὰ ὕστερον χρόνῳ μακρῷ διηκριβωμένα περὶ ἀστρολογίαν, πολύ τι τῶν ἀρχαίων διαφέρειν. ἀλλὰ μὴ ἑκόντας ὑπὸ αὐθαδείας πρὸ τῶν τελεωτέρων τὰ ἀτελέστερα ἐπαινεῖν, ὥσπερ ἐν γήρᾳ τὰ τῶν νέων φρονεῖν ἔτι προαιρουμένους. ἐπεὶ καὶ Κάλλιππος ἐν τοῖς περὶ κρισίμων ἡμερῶν λόγοις, τὸν ἐνιαυτὸν ἐπὶ ταῖς πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ τριακοσίαις ἡμέραις, ὑποκείμενον ἔχειν τι μόριον ἡμέρας μεῖζον ἢ ὡς τέταρτον λέγει. τὸ δ' οὐ μεῖζον, ἀλλ' ἔλαττον ἐὰν, ταῖς ὕστερον ἀναπληρώσεσιν εὕρηται, εἰ δ' ἄρα που μηδὲ τὰ περὶ τὴν ἡλίου κίνησιν τἀκριβὲς παντάπασιν ἴσχοι ἡμῖν, ἀλλ' οὖν γε πολὺ τῶν περὶ τὴν σελήνην ἀκριβέστερ' ἐστί, καὶ τὸ πλημμελούμενον εὐδιορθωτότερον. ἔτι μίαν μὲν διὰ τετραετηρίδος ἡμέραν ἐμβόλιμον, μίαν δὲ σχεδὸν διὰ διακοσιετηρίδος ἐκβόλιμον ποιεῖσθαι, ἀρκοῦντος ἂν ἔχοι, ἢ ὁπόσον ἂν διὰ πλείστου περιόντος ἀεὶ τῷ χρόνῳ ἀστρονομίας ἐμπειρότατοι κρίνωσιν. οὐδὲν γὰρ τῷ παρόντι προσίσταται λόγῳ, εἴ τινες ἀμφισβητοῦσι περὶ τοῦ τῶν ἐτῶν πλήθους. ἀναμφισβητήτως γὰρ ἡ ἐπανόρθωσις ἔσται διὰ πλείστου, ὅπως ἂν ἔχῃ.

ὍΤΙ ΚΑῚ ΤΟΙ͂Σ ΣΟΦΟΙ͂Σ
Δοκεῖ βέλτιον, τὰ κατὰ ἥλιον ἄγειν.

Ἐπαινεῖ δὲ διαφερόντως καὶ Πλούταρχος τὴν Καίσαρος ἐπανόρθωσιν, δεινὸς ὢν κρῖναι, ὧδε λέγων. Ἡ δὲ τοῦ ἡμερολογίου διάθεσις, καὶ διόρθωσις τῆς περὶ τὸν χρόνον ἀνωμαλίας, φιλοσοφηθεῖσα χαριέντως ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τέλος λαβοῦσα, γλαφυρωτάτην παρέσχε χρείαν. Ἡρόδοτος δὲ καὶ σοφωτέρους οἴεται εἶναι αἰγυπτίους ἑλλήνων, παρ' ὅσον οἱ μὲν διὰ τρίτου ἔτους ἐπεμβάλλουσι μῆνα, οἱ δὲ τριακονθημέρους ἄγοντες τοὺς μῆνας πέντε ἡμέρας ἐπάγουσιν ἀνὰ ἕκαστον ἔτος. οὐ χεῖρον δὲ καὶ πάλιν τὴν λέξιν αὐτοῦ παραθέσθαι. Ἄγουσι δὲ τοσῷδε σοφώτερον ἑλλήνων, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὅσῳ ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι, τῶν ὡρέων εἵνεκεν. αἰγύπτιοι δὲ τριακονθημέρους ἄγοντες τοὺς δώδεκα μῆνας, ἐπάγουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας. Τὸ δὲ τριακονθημέρους ἄγειν τοὺς μῆνας, κατὰ ἥλιον ἄγειν εἶναι, δηλοῖ Στράβων οὑτωσὶ λέγων. Αἰγυπτίων δ' οὖν καὶ τὸ τὰς ἡμέρας μὴ κατὰ σελήνην ἄγειν, ἀλλὰ κατὰ ἥλιον, τοῖς τριακονθημέροις δώδεκα μησὶν ἐπαγόντων πέντε ἡμέρας κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον. Πλῆθος μὲν οὖν πολὺ τούτων ἀπᾴδει λέ-

γων, κατὰ φύσιν εἶναι μᾶλλον τὸ κατὰ σελήνην ἄγειν τοὺς μῆνας, καὶ τὸν μὲν ἐνιαυτὸν περὶ ἡλίῳ, τοὺς δὲ μῆνας διαιτῶν τῇ σελήνῃ.

ΠΩΣ ΧΡΗΣΤΈΟΝ ΜΗΣΊ καὶ ἐνιαυτῷ.

Ἡμεῖς δὲ ὀνόμασι μὲν τοῖς εἰρημένοις καὶ τάξει χρησόμεθα τῶν μηνῶν, πράγμασι δὲ κατὰ τὴν Καίσαρος ἐπανόρθωσιν, ᾗ χρώμενοι Ῥωμαῖοι ἄχρι καὶ νῦν, ἧττον ἑτέρων σφάλλεσθαι πρὸς τὴν ἀνωμαλίαν δοκοῦσι. χιλιοστὸν καὶ πεντακοσιοστὸν ὀλίγου δεῖν τόδε ἔτος. λαμβάνειν τε ἀξιοῦμεν, εἴ τινες χρήσιμόν τι ἐφεῦρον τῷ βίῳ, ἐάν τε Λατῖνοι ὦσιν οἱ εὑρόντες, ἐάν τε βάρβαροι, οἰκείους τε πάντας νομίζειν, ἀνθρώπους γε ὄντας καὶ μετέχοντας τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως, καὶ χάριν ὁμολογεῖν τοῖς εὑροῦσιν, ἀλλὰ μὴ φθονοῦντας ἐρίζειν καὶ ἐθελοκακεῖν. Ἡμέραις τριακοσίαις καὶ ἑξήκοντα καὶ πέντε ὁριζόμενος ἡμῖν ὁ ἐνιαυτὸς ἔσται, κατὰ τὴν ἡλίου περίοδον, προστιθεμένου του καὶ μορίου ἡμέρας ἐπέλαττον, ἢ ὡς τεταρτημόριον τῷ ἀριθμῷ τῷδε. καὶ μῆνες συμπληροῦντες τὸν τῶν ἡμερῶν ἀριθμόν, οἱ μὲν τριακονθήμεροι, οἱ δὲ μιᾷ ὑπερβάλλοντες τοὺς ἑτέρους ἡμέρᾳ. Εἷς δὲ καὶ δυοῖν μὲν ἐλλέπων τῶν τριακονθημέρων, ἑξῆς τριῶν ἐτῶν,

μιᾷ δὲ τῷ τετάρτῳ. ἑπτὰ γὰρ οἵδε, ποσειδεών, γαμηλιών, μουνυχιών, σκιροφοριών, μεταγειτνιών, βοηδρομιών, πυανεψιών, μιᾷ ὑπερβάλουσι τοὺς τριακονθημέρους. οἱ δὲ λοιποὶ τριακονθήμεροι, πλὴν ἐλαφηβολιῶνος. ὁ δὲ γὰρ ἡμέρας ἕξει εἴκοσι μὲν καὶ ὀκτὼ ἑξῆς τριῶν ἐτῶν, εἴκοσι δὲ καὶ ἐννέα τῷ τετάρτῳ, διὰ τὴν παρεμβαλλομένην ἡμέραν. διὰ τί δὲ τοῖς περὶ Καίσαρα οὕτω τὰ περὶ τὰς ἡμέρας διῄρηται, ὡς τουτὶ μὲν τριακονθήμερον εἶναι, ἀλλὰ μὴ τουδί, τονδὶ δ' ὑπερβάλλειν, τουδὶ δ' ἐλλείπειν, ἑτέρας ἐστὶ θεωρίας.

ΠΕΡῚ ΤΗ͂Σ ἘΜΒΟΛΊΜΟΥ ἡμέρας.

Μῆνα μὲν οὖν οὐδένα ἐπεμβαλοῦμεν οὐδέποτε, μίαν δὲ διὰ τετραετηρίδος ἡμέραν τῷ ἐλαφηβολιῶνι, καθάπερ τῷ φεβρουαρίῳ ῥωμαῖοι δίσεκτον. οὕτω καλοῦντες, ἐκ τοῦ δὶς τὴν αὐτὴν ἡμέραν προσγράφεσθαι ἕκτην πρὸ καλενδῶν μαρτίων, δόξαν οὕτω Καίσαρι σεβαστῷ. ἡμεῖς δὲ ὀνόματι χρῆσθαί τῳ οὐ δεόμεθά γε τοιούτῳ. ἐμβόλιμον γὰρ μόνον καὶ ἕνην προσαγορεύειν καλῶς ἔχει ἡμῖν. περὶ δὲ τοῦ ἐκβολίμου σκεπτέον. καὶ ὅτι αὖ δοκεῖ, παρακαλεῖν δέον ἐπὶ λατίνους ταῦτα δεχομένους ἐπανορθοῦσθαί σφισι τὸν ἐνιαυτόν,

ἵνα

ἵνα συμφωνῶμεν. ἐκβολίμους γὰρ τοὶ ἡμέρας, χρόνου ἤδη μακροῦ διελθόντος μὴ γινομένης, πολύ τι δὴ προτεροῦσιν αἱ τροπαὶ ἐφ' ἡμῶν τῆς ἐξ ἀρχῆς τροπικῆς ἡμέρας γε τοῦ μηνός. οὕτω μὲν οὖν ἀκτέον τοὺς μῆνας, χρωμένους ὀνόμασι τοῖς ἀποδεδειγμένοις.

ΠΕΡῚ ἈΡΧῆΣ ΤΟΥ͂ ἐνιαυτοῦ.

Ἀρχὴν δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ, οἱ μὲν ἀθηναῖοι τὸν ἑκατομβαιῶνα ἦγον μῆνα, ὡς δέδεικται πρότερον, ὡς ἀπὸ τροπῶν θερινῶν. ῥωμαῖοι δὲ τὸν ἰανουάριον, ὡς ἀπὸ τροπῶν χειμερινῶν, ἣ δὴ καὶ οἰκειοτέρα δοκεῖ εἶναι ἀρχή. ἣν οὐ τήνδε ἐπαινεῖ Πλήθων. νόμῳ γὰρ ἄλλων ἄλλην τοῦ ἔτους ἀγόντων ἀρχὴν, φύσει πῶς ἔοικεν αὕτη οὖσα ἀρχή. ἡνίκα δὲ ἥλιος, ὁ τῆς γενέσεως κύριος, τοῦ πρόσω ἰέναι λήγων ἀνακάμπτειν ἄρχεται ὡς ἡμᾶς, καὶ τὸν μὲν τοῦ φωτὸς αὔξει χρόνον, τὸν δὲ τοῦ σκότους μειοῖ. ὀρθῶς οὖν καὶ Νομᾶς ἀρχὴν τοιαύτην ῥωμαίοις τέταχε, ῥωμύλου πρότερον τὸν μάρτιον προτάξαντος μῆνα. ἣ ἡμῖν δὴ ἀρχὴ αὕτη ἔστω. ὁ νέος τοῦ ἐνιαυτοῦ μὴν, γαμηλιών. ἵνα καὶ συμφωνῶμεν ῥωμαίοις, ὥσπερ καὶ τὰ περὶ τοὺς μῆνας, καὶ τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ. ὅδε γὰρ ἰανουάριος.

νσαδεῖος ἦν. Νῦν δ' Ἕλληνες ἀρχὴν ἐνιαυτοῦ τε καὶ ἰνδικτιῶνος ποιούμενοι ἀπὸ ἰσημερίας φθινοπωρινῆς, τὰ μὲν περὶ ἰνδικτιῶνα (δηλοῖ δὲ διάταγμα ἡ λέξις) συνάδουσι ῥωμαίοις. τὰ δὲ περὶ τὸν ἐνιαυτόν, οὔ. καί τοι συμφέρεσθαι ἔδει καὶ ταῦτα, ἄλλως τε καὶ Χριστοῦ νόμοις χρωμένους. οὐ γὰρ οἶμαι ῥωμαίους τούς γε νῦν ὄντας, διὰ τὴν ἡλίου τροπὴν μᾶλλον, ἢ τὸ τότε γεννηθῆναι Χριστόν, οὕτως ἄγειν. ἀλλὰ τὴν μὲν τροπὴν συμβεβηκέναι. αὐτοὺς δὲ τὴν γένεσιν πρεσβεύοντας τοῦ θεοῦ, ᾗ θέμις, ἀρχὴν ποιεῖσθαι τὴν εἰρημένην. ἐνιαυτοῦ μὲν ταύτην θετέον ἀρχήν.

ΠΩ͂Σ ἈΡΙΘΜΗΤΈΟΝ τὰς τοῦ μηνὸς ἡμέρας.

Ἀριθμεῖν δὲ τὰς μηνὸς ἑκάστου ἡμέρας, Πλήθωνι μὲν δοκεῖ εἰς τέτταρα διαιροῦντας τὸν μῆνα, τὸ μὲν ἱστάμενον, τὸ δὲ μεσοῦν, τὸ δὲ φθῖνον, τὸ δὲ ἄπιον, λαμβάνοντι ὡς ἔοικε τὸ μὲν παρὰ Πολυδεύκους, τὸ δὲ καὶ αὐτῷ καινοτομοῦντι. εὐμαρέστερον γοῦν οἶμαι διατίθεσθαι τὰ περὶ τὰς ἱερομηνίας οὕτω συνέβαινε, καὶ ἄλλα καθισταμένῳ ἱερά. ἡμῖν δὲ διαφερέτω μηδὲν διαριθμεῖν, ὡς ἀθηναῖοι τριχῆ διαιροῦντες, τὸ μὲν ἱστάμενον ἔλεγον, τὸ δὲ ἐπὶ δέκα, τὸ δὲ φθῖνον. ἐπεὶ δὴ καὶ συνῳδά πως οὕτω μᾶλλον

μᾶλλ᾽ Ῥωμαίοις ἐστὶ τὰ περὶ τὴν διαίρεσιν ἡμῖν. τριχῆ γὰρ καὶ οὗτοι διαιροῦντες, τὸ μὲν καλάνδας προσαγορεύουσι, τὸ δὲ νώνας, τὸ δὲ εἰδοὺς. ἀριθμητέον ὧδε. Νουμηνίαν μὲν τὴν πρώτην, εἶτα δευτέραν ἱσταμένου, καὶ τρίτην, καὶ ἑξῆς εἰς τὸ πρόσω ἰόντι ἄχρι δεκάτης. μετὰ τὴν πρώτην ἐπὶ δέκα, εἶτα δευτέραν ἐπὶ δέκα, καὶ ἑξῆς ἄχρι εἰκοστῆς. ἡ αὐτὴ δὲ καὶ εἰκάς. μεθ᾽ ἣν ἐνδεκάτην φθίνοντος, ἢ δεκάτην, ἢ ἐνάτην, ἢ ὀγδόην, ὡς ἔτυχεν ἔχων ὁ μήν, καὶ ἑξῆς ἀναλύοντι ἄχρι δευτέρας. οὕτω γὰρ Ἀθηναῖοι ἠρίθμουν, οὐ προστιθέντες, ἀλλ᾽ ἀφαιροῦντες καὶ ἀναλύοντες μέχρι τριακάδος, Σόλωνος ἡγησαμένου πρὸς τὰ τῆς σελήνης φῶτα, οὕτω μετρούμενα. Καὶ Ἀριστοφάνης δὲ ὁ κωμικὸς οὕτως ἀριθμεῖ. πέμπτη, τετρὰς, τρίτη, μετὰ ταύτην δευτέρα, εἶθ᾽ ἣν ἐγὼ μάλιστα πασῶν ἡμερῶν δέδοικα, εὐθὺς ἐστὶν ἕνη τε καὶ νέα. μετὰ δὲ δευτέραν, ἀντὶ τοῦ ἕνην. χρεία δὲ ἕνης καὶ νέας οὐκ ἔσται ἡμῖν, διὰ τὸ μὴ τῇ σελήνῃ ἄγειν. ἕνην δὲ τὴν τελευταίαν τοῦ μηνὸς ἡμέραν καλεῖν καὶ ἡμᾶς κωλύει οὐθὲν, ὅτι καὶ νέα ἡ πρώτη, πλείους τε αἱ φθίνοντος γίνονται ἡμέραι. καὶ ἐστὶν ὅτε ἐλάττους τῶν ἀττικῶν, διὰ τὸ τοὺς μὲν τριακονθημέρους τῶν μηνῶν ἡμῖν εἶναι, τοὺς δὲ μιᾷ ὑπερβάλλειν τῶν ἑτέρων ἡμέρᾳ.

ἕνα δὲ ἢ δυεῖν μὲν ἐλλείπειν τῶν τριακονθημέρων,
ἑξῆς τριῶν ἐτῶν. μιᾷ δὲ τῷ τετάρτῳ, ὡς εἴρηται
πρότερον. οἱ μὲν οὖν ἐνδεκάφθινοι, οἱ δὲ δεκάφθι-
νοι, εἷς δὲ καὶ ὀκτάφθινος καὶ ἐνάφθινος. ἑπτὰ μὲν
γὰρ οἵδε, ποσειδεὼν, γαμηλιὼν, μουνυχιὼν, σκιρο
φοριὼν, μεταγειτνιὼν, βοηδρομιὼν, πυανεψιὼν,
ἕνδεκα ἔχουσι φθίνοντος ἡμέρας. δέκα δὲ οἱ λοι-
ποὶ, πλὴν ἐλαφηβολιῶνος. οὗτος γὰρ ὀκτὼ μὲν
ἑξῆς τριῶν ἐτῶν, ἐννέα δὲ τῷ τετάρτῳ. καὶ μὴν
εἴ τις τὸ φθίνειν καὶ ἵστασθαι ἴδιον εἶναι λέγοι σελήνης,
ἐνθυμείσθω, διότι καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν χρῆσις
ἀπ' ἄλλων μεταληφθεῖσα κεκράτηκεν ἀκυρόλο
γος. οἷον καὶ τὸ χαλκεύειν, καὶ χορηγεῖν, καὶ δημιουρ
γεῖν. ὠνομάζετο δέ ποτε ἢ βυβλία μόνον, τὰ ἐκ
τῆς βύβλου τῆς ἐν αἰγύπτῳ φυομένης παπύρου γι
νόμενα. νῦν δὲ καὶ τὰ ἐκ λίνου ῥάκους κατεργασθέν
τα πιλήματα διάκολλα, ἐν οἷς γράφομεν, τοὔ
νομα ἔχει τοῦτο. καὶ σχοινίον πρόσθεν τὸ ἐκ σχοίνου τοῦ
ἐλείων φυτοῦ. νῦν δὲ καὶ τὸ ἐκ λίνου ἢ ἐρίων πρὸς
τὴν αὐτὴν χρείαν κλωθόμενον, σχοινίον προσαγο-
ρεύεται. καὶ αὐθέντης δὲ ὁ αὐτόχειρ μόνον ἐλέγετο
πάλαι. νῦν δὲ καὶ ὅστις οὖν αἴτιος ἢ δημιουργός,
εἴτ' οὖν αὐτουργὸς ἢ ἐπιστάτης πράγματος ὁτι
νοσοῦν, αὐθέντης καλεῖται. ὑπὲρ τὰ χίλια δὴ ἔτη

κεκρα

ἱερατικώτατος τοῦ ποιοῦδε σημαινομένου. ἐπειδὴ ῥωμαίοις θαμὰ δὴ ὁμιλοῦντες ἕλληνες συνίδοιεν τὴν σφετέραν αὐτῶν φωνὴν ἔτι δεομένην τοῦ γε ἀνάλογον αὖ περὶ αὐτὸν ὀνόματι τῶν ῥωμαίων ἀκριβέστερον προσκειμένου ταῖς χρείαις. οὕτω γοῦν βιαζόμενοι ὡς εἰκὸς, πράγματι συχνὰ ἥκοντι εἰς χρείαν ὄνομα ἰδιαίτερον θέσθαι, τὸ αὐθέντης δὴ εἰς τοῦτο ἀλλοτριονομοῦντες μετενηνόχασι. Βασίλειος οὖν τῶν ἡμετέρων ἱεροφαντῶν ὁ ἐπὶ ἰουλιανοῦ αὐτοκράτορος γενόμενος ἀνὴρ, καὶ τὴν φωνὴν οὐχ ἧττον ἢ τὴν διάνοιαν κεκοσμημένος, τὰ τοῦ θείου πνεύματος χαρίσματα οὐ λειτουργικῶς, ἀλλ' αὐθεντικῶς γίνεσθαι λέγει. καὶ Συνέσιος φιλόσοφος τῶν λογιωτάτων μικρὸν ὕστερον ἐπὶ θεοδοσίου, πυνθανόμενος πατριάρχου Θεοφίλου, εἰ χρὴ νομίζειν ἐπίσκοπον ἀλέξανδρόν τινα, χειροτονηθέντα ὑπὸ ἰωάννου τοῦ μετὰ ταῦτα νομισθέντος ἁγίου, καὶ ἐπονομασθέντος Χρυσοστόμου. τὸ δὲ διά τινα συμβᾶσαν διαφορὰν καὶ στάσιν τῶν ἐκκλησιῶν ἀφορισμένου γνώμῃ συνοδικῇ, ὧδε ἐπιφέρει. Πρὸς ὃ δεῖ τὴν αὐθεντίαν τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἀποκείνασθαι ἁπλῶς καὶ σαφῶς. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ῥωμαῖοι, ὡς Πλούταρχος ἱστορεῖ, τὴν εἰς τρία διαίρεσιν τοῦ μηνὸς πρὸς τὰς μεγίστας τρεῖς διαφορὰς

τῆς σελήνης τυγχάνουσι πρότερον πεποιηκότες, καλένδας μὲν τὴν νουμηνίαν καλέσαντες, ὅτι περὶ τὴν σύνοδον οὐχ ὁρᾶται ἡ σελήνη, ὥσπερ λέληθεν ἐπιλελοιπότος δὴ παντελῶς τοῦ φωτός. τὸ γὰρ καλὰμ ῥωμαίοις τὸ λάθρα σημαίνει, ὅθεν τὰς καλένδας ὠνομάσθαι φασί. Νώνας δὲ, ὅταν καταφανὴς πρῶτον μετὰ δυσμῶν γίνηται νέα. Εἴδους δὲ, ὅταν πανσέληνος οὖσα, εὐειδεστέρα τὴν ὄψιν ᾖ. Ἀλλ᾽ ὅμως ὕστερον, καί τοι καθ᾽ ἥλιον ἄγοντες τοὺς μῆνας, ὁμοίως ὁρίζοντες τὸν χρόνον, καλένδας τε νώνας καὶ εἴδους ἔτι καλοῦσιν, ὀνόμασι καταχρώμενοι οἷς πρότερον ἄγοντες κατὰ σελήνην ἐχρῶντο κυρίως. οὐθὲν δὴ ἄτοπον οὐδ᾽ ἡμῖν, εἰ ἱσταμένου λέγοιμεν καὶ φθίνοντα μὴ κατὰ σελήνην ἔτι, ἀλλὰ κατὰ ἥλιον ἄγοντες. ἀνάλογον γοῦν ἡμῖν ἐστιν νουμηνία μὲν ταῖς καλένδαις, τὸ δὲ ἱσταμένου πρὸ τῶν νώνων, τὸ δ᾽ ἐπὶ δέκα πρὸ τῶν εἰδῶν, τὸ δὲ φθίνον πρὸ τῶν καλενδῶν. ὡς δ᾽ ἡμῖν οὐκέτι χρήσιμος ἕνη τε νέα, οὕτως οὐδὲ ῥωμαίοις τὸ ἰντερλούνιον. τὴν γὰρ ἡμέραν ἧς τὸ μὲν πρὸς λήγοντι μηνί, τὸ δὲ πρὸς ἀρχομένῳ προσήκει κατὰ σελήνην, ῥωμαῖοι οὕτω καλοῦσι. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω λαμβανόμενα εὖ ἂν ἔχοι. οὐκ ἂν ἀφαιρεῖται δὲ ὁ λόγος οὐδὲ ἰδιώτας τὴν τῶν ἡμερῶν τῆς σελήνης γνῶσιν, ὁπόσαι ἑκάστοτε. πολὺ γάρ τι συμβάλλεται εἰς

τοῦθ' ἡ τῶν ἡμερῶν τῆς καθ' ἥλιον μηνὸς εὕρησις. Ἔστι ῥᾴδιον προστεθέντι ταῖς ἐπακταῖς εὑρίσκειν τὸν ἀριθμόν. τὸ δ' ἀκριβὲς οὐκ ἀπαιτητέον ἐν τούτοις. ἐπακταὶ ἐφ' ὧν α. ἀριθμὸς ἡμερῶν ἐπαγομένων ἡλιακοῦ μηνὸς, ἐφ' ὧν β. ἀριθμὸς μηνῶν ἐπαγομένων ἐνιαυτοῦ, ἀλλὰ μουνυχιῶνος ἀρχομένου, ἐφ' ὧν γ. γινόμενος ἀριθμὸς ἐκ τῶν α, β, γ, ὁμοῦ ληφθέντων, ἐφ' ὧν δ. ὑπερέχων τῶν τριάκοντα, ἐφ' ὧν ε. ὑπεροχὴ, ἐφ' ὧν ζ. σελήνης ἡμερῶν ἀριθμὸς ἐπαγομένων, ἐφ' ὧν η. τὸ δὴ δ, ἔσται ἴσον τῷ η. ἐὰν μὴ τὸ ε ὑπάρχῃ τῷ δ. ἐὰν δ' ὑπάρχῃ τὸ ζ, ἔσται ἴσον τῷ δ. τὸ δὲ α, ληπτέον ὅ, τι ἐστιν. ἱκανὸν γοῦν ὡς πρὸς τοὺς πολλοὺς τὸ ὅ, τι. ἔστι δ' ἀρχὴ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ, τοῦ νῦν προόντος ἠραρχικοῦ ἔτους. ἐπαυξέσθω δὲ καθ' ἕκαστον ἔτος ἠραρχικὸν, προστεθεισῶν τῶν ἕνδεκα. καὶ ἐπειδὰν τῶν τριάκοντα ὑπερέχῃ, εἰλήφθω ἡ ὑπεροχὴ α. καὶ οὕτω δὴ ἐπαύξοντι αἰεὶ καὶ λαμβάνοντι, ληπτέον τὸ α. πρόσθεσις ἐφ' ὧν θ. Ἑτέρα ὑπεροχὴ ἐφ' ὧν ι. προσληφθέντος δὴ τοῦ θ τῷ α, ἔσται τὸ α, ὡς ἕνεκα τοῦ ἐπιόντος ἠραρχικοῦ ἔτους. Ἐπεὶ πάλιν προσληφθέντος, ἔσται ὡς εἴκοσι τοῦ ἐφεξῆς ἔτους. εἶτα ὡς μία τοῦ μετὰ ταῦτα. τὸ γὰρ ι δὴ, ὡς μία καὶ οὕτως ἀεί. ἐπιστημονικώτερον δὲ ὧδε.

ΕΥ̓ΡΕΣΙΣ ΤΩ͂Ν ἘΠΑΚΤΩ͂Ν.

Διῃρείσθω παρὰ ἐννεακαίδεκα τὰ ἀπὸ γενέσεως τοῦ θεοῦ ἀπαγόμενα ἔτη, προσκειμένου τούτοις καὶ ἑνὸς ἔτι ἑτέρου ἔτους. εἰλήφθωσαν δὲ αἱ ὑπὲρ τὰς ἐννεακαιδεκάδας περιττεύουσαι ἡμέραι, καὶ πολυπλασιασθήτωσαν ἐπὶ τὰ ἕνδεκα, εἶτα διαιρεθήτωσαν παρὰ τριάκοντα. αἱ γὰρ ὑπὲρ τὰς τριακοντάδας πλεονάζουσαι τὸ α̅, αἱ ἐπακταί εἰσιν. οἷον χίλια μὲν καὶ τετρακόσια καὶ ἑβδομήκοντα νῦν τὰ ἀπὸ θεογονίας ἔτη. προσκείσθω δὲ τούτοις καὶ ἕν. διαιρεθέντων δὴ τούτων παρὰ ἐννεακαίδεκα, δῆλον ὅτι ὀκτὼ αἱ πλεονάζουσαι, ληφθεισῶν δὲ τῶν ὀκτὼ ἐπὶ τὰ ἕνδεκα, ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτὼ γίνεται τὸ ἐκ τούτων. διαιρεθέντος δ' αὖ τούτου εἰς τριακοντάδας, τὸ πλεονάζον ἔσται εἴκοσι καὶ ὀκτώ. τοῦτο δ' ἦν α̅, τοῦ νῦν παρόντος ἐνιαυτοῦ. ἀνάλογον δὲ καὶ τὸ λοιπὸν αἰεὶ ἡ εὕρεσις ἔσται τοῦ α̅. πάλιν δὴ καὶ οὕτω λαβόντα τὸ α̅, προσθετέον αὐτῷ τὸ β̅ καὶ γ̅. τό τε σύνολον τὸ δ̅, ῥητέον εἶναι τὸ η̅. ἐὰν μὴ ὑπερέχῃ τῶν τριάκοντα. ἐὰν δ' ὑπερέχῃ, τὴν ὑπεροχὴν εἶναι λεκτέον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ταῖς ἱερομηνίαις ἐμποδὼν καθίσταται τούτων οὐθέν. τοῦ γὰρ ὅλου ἐνιαυτοῦ διῃρημένου εἰς πεντήκοντα καὶ δύο ἑπτάδας, ἐκ τεττάρων δὴ καὶ ἡμῖν τῶν μηνῶν, ἕκαστος ἔσται ἑπτάδων. Ἔξω τῶν ὑπεραεί

θμῶν γε ἡμερῶν, καὶ τέτταρας ἑξῆς τὰς ἁγιωτά-
τας τῶν ἱερομηνιῶν διʼ ἑβδομησμίαν. Πλήθων εἰ
ἄρα ἀπὸ κυρίας ἄρχοιτο προτεραίων, ἢ μεταξὺ τῶν
ἐπτάδος τῶν ὑστέρων. ἐξ δὲ ὁ τοῦ Πλήθωνος ἔχων,
πλέον τι τοῦ δέοντος ἀφαιρεῖται τῶν ἀναγκαίων ἔρ
γων τῇ πόλει. ἀργεῖν γὰρ ἀνάγκη τοὺς ἄγοντας ἱε
ρομηνίαν. καὶ ἅμα τρεῖς ἐφεξῆς ἱερομηνίας συμ-
βαίνει ποιεῖσθαι, ξύνην μὲν πλούτωνι, ξύνην δὲ καὶ νέαν
ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν ἐπισκέψει. νουμηνίαν δὲ τῷ Διΐ. τοῦ
το δὲ προσκορὲς ἂν εἴη οὕτω συμβαῖνον. βέλτιον
οὖν διαλείποντας ἄγειν. τῶν γὰρ ἐκ διαλειμμάτων,
ἡδέων μὲν ὄντων, ἡδίων ἡ αἴσθησις. λυπηρῶν δὲ
εὐφορητοτέρα, ὀλίγας τε ὡς ὅτι μάλιστα ἄγειν ἑορ
τάς. ὅτι γὰρ τῶν φαύλων πολιτευμάτων ἐστὶ καὶ
τὸ πολλὰς ἄγειν, καὶ σημεῖον οὐ θεοσεβείας, ἀλλὰ
τρυφῆς ἐστι. τίνες δʼ ἂν εἴησαν ἱερομηνίαι. Πλήθω
νι μὲν ἥρμοττε φάναι, ὡς δή τινας ἑτέρας τῶν ἡμῖν
νομιζομένων νομοθετοῦντι, ἡμῖν δὲ ἥκιστα δεῖ. ἄλ
λως τε καὶ μὴ περὶ τούτου νῦν ὄντος τοῦ λόγου. δῆλον
γὰρ ὅτι τὰς νομιζομένας τέτταρας ἑξῆς τῶν μηνῶν
ἑκάστου θεῷ τῷ αὐτῷ ἀνασαύτι. ἄμεινον γὰρ εἰς ἐ-
λάττω ὡς ἂν μάλιστα ἢ συναιρεῖν τὰ περὶ τὸ θεῖον.
τῇ δʼ ἡμέρᾳ αὐτῶν ἐπισκέψει ἱερομηνίαν ὁρίσαι
ἀνὰ ἕκαστον μῆνα, καὶ ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἐπίσκεψιν

ποιεῖσθαι τῶν πεπραγμένων ἡμῖν, ὡς ἄξιοι πλήθους, οὐχ ἡμεῖς γε φαμέν. ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἑκάστην τὸ ποιεῖσθαι, αὐτὸν ἱερομηνίας, νύκτωρ ἤδη ὕπνῳ ἱκανῶς καὶ τροφῆς πέψει τῇ πρώτῃ, ἀναλογιζομένους τί δήποτε πεπραχότες τῇ προτεραίᾳ ἐσμέν. καὶ τὰ μὲν πεπλημμελημένα, ἐῶθεν εὐθὺς ἢ ὅσιον ἐπανορθωσαμένους, λογίων ἀκροᾶσθαι καθαρτικῶν, καὶ ἐπόπτας τῶν ἁγιωτάτων ἱερῶν γενομένους. γνόντες δὲ μοίρᾳ ἀγαθῇ καὶ τοῦ θύματος γευσαμένους, ἐπ' ἔργον πορεύεσθαι τῆς τοιαύτης ἀρχῆς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἐν ἄλλοις.

ΠΩΣ ἈΡΙΘΜΗΤΈΟΝ τὰς τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας.

Υπάρχει δὲ ὅλας τὰς τῆς ἑπτάδος ἡμέρας ἀριθμεῖν, ἤτοι ὡς οἱ νῦν ἕλληνες, τὴν μὲν πρώτην, κυρίαν καλοῦντας. τὴν δὲ δευτέραν, τὴν αὐτὴν δευτέραν. εἶτα τρίτην, τετράδα, πέμπτην, ἕκτην, ἑβδόμην. ἢ ὡς οἱ νῦν ῥωμαῖοι κατὰ τοὺς πλανήτας τῶν ἀστέρων. μετὰ τὴν κυρίαν, σελήνης ἡμέραν, εἶτα ἄρεως, εἶτα ἑρμοῦ, εἶτα διός, εἶτα ἀφροδίτης, εἶτα κρόνου. τὸ δὲ παρασκευὴν μὲν τὴν ἕκτην, σάββατον δὲ ὀνομάζειν τὴν ἑβδόμην, οὐκ ἔχει ὡς ἔοικε λόγον ἡμῖν, ἀλλὰ ἰουδαίοις ἴσως. παρασκευάσασθαι γὰρ ἐκείνους περὶ τοῦ σαββάτου δεῖ, ὡς δὴ μηδενὸς ἔργου ἁπτομένους ὑπὸ δεισιδαιμονίας τῇ ὑστεραίᾳ. ἡμῖν δὲ

ὅθεν δεῖ. ὅτε γοῦν τῇ ἑβδόμῃ ἀργοῦμεν ἡμεῖς, τῇ καλουμένῃ σάββατον ἰουδαίοις, ἀλλὰ τῇ πρώτῃ, κυρίᾳ ἡμῖν οὔσῃ καὶ ἱερομηνίᾳ χριστῷ ἀναστάντι. οὐδ' οὕτως ἀργοῦμεν ἄγοντες ἑορτὴν, ὡς μὴ δὲ ἑψῆσαί τι, καὶ τράπεζαν παραθεῖναι θεμιτὸν εἶναι, ἀλλὰ δεῖν παρασκευάσαι πάντα τῇ προτεραίᾳ. οὐκοῦν ὅτι τι χρήσιμον, οὔτ' ἄλλως εὔσχημον ἡμῖν, τὰ ἰουδαίων ταῦτα ὀνόματα εἰς καταρίθμησίν γε ἑβδομάδος τῆς ἡμετέρας λαμβάνειν. οὐδὲ δὴ, καὶ τὸ σάββατον οὖν ὁμοίως ἔχει τῷ ὡσαννᾶ, καὶ τῷ σαβαώθ. ἅπερ ἐκφυλα μὲν καὶ ταῦτα, ἐπιφωνεῖται δ' ὅμως γοῦν ταῖς ἱεροποιίαις ἑκάστοτε παρὰ τῶν ζακόρων ἐπάναγκες. τὰ μὲν γοῦν διεζωσμένα δὴ τοῖς κυριωτάτοις καὶ μεγίστοις τῶν ἱερῶν ὄντα κατά τι ἀπόρρητα, μὴ ὅτι θεμιτὸν ᾖ παραλλάττειν. τὸ δὲ περιέργασθαι καὶ μηδεμίαν ἔχον ἀνάγκην, ἰουδαΐζειν. ἡμεῖς μὲν τοίνυν περὶ μηνῶν τε καὶ ἡμερῶν καὶ ἐνιαυτῶν, ὅπως χρῆσθαι μάλιστα ἀξιοῦμεν.

ΠΩΣ ΔΕΙ ἈΓΕΙΝ ΤΟΥΣ χρόνους κατ' ἀθηναίους.

Εἰ δὲ περὶ διαφέροι ἄγειν ὡς ἀθηναῖοι, τῇ μὲν τάξει χρήσεται δὴ τῇ ἐπιδειχθείσῃ, εἴ τι ὁ λόγος ὅδε διαιρεῖ. ἀρχὴν δὲ τάξας τοῦ ἔτους τὰς θερινὰς τροπὰς, ὁριεῖ τῶν μηνῶν τοὺς μὲν τριακονθημέρους καὶ πλήρεις, τοὺς δὲ μιᾷ τῶν ἑτέρων λειπομένους ἡμέρᾳ κοίλους ἐναλλὰξ παρ' ἕνα, ὡς ἡμισεός που

γινόμενον μιᾶς πρὸς τὸ τριακονθήμερον ἐὰν τὸ περὶ
σελήνης μηνιαῖον χρόνον. ἀριθμήσεται δὲ τὰς
ἡμέρας ἄχρι τῆς εἰκοστῆς, ὃν εἴρηται τρόπον. μετὰ δὲ
ταύτην δεκάτην φθίνοντος, εἰ πλήρης ὁ μὴν εἶ-
τα ἐνάτην, καὶ ἑξῆς ἀναστρέφων ἄχρι δευτέρας.
μεθ' ἣν, ἕνην καὶ νέαν. εἰ κοῖλος ὁ μὴν ἐνάτην φθί-
νοντος καὶ ἑξῆς τὸ ἀνάλογον. ὡς καὶ Πολυδεύκης
ἀριθμεῖ. οὐχ ἱκανὸς δὲ, διότι κοίλου μόνου καταλέ-
γει ἡμέρας. Πλήθων δὲ ἕνην μὲν τὴν εἰκοστὴν ἐνά-
την, ἕνην δὲ καὶ νέαν τὴν τριακοστὴν λέγων, οὐδὲν
ἀπᾷδον ἡμῶν φησι, τόγε πρὸς τὸ πρᾶγμα. ἣν
γὰρ δευτέραν φθίνοντος ἡμεῖς ἀριθμοῦμεν, ἕνην
καλεῖ, ἵν' ἴσως αὐτῷ ἱερομηνία οὖσα τῷ πλούτω-
νι, αὐτόθεν δὴ κἀκ τῆς προσηγορίας τὸ σεμνὸν
ἔχῃ καὶ τραγικόν. δεῖ γὰρ καί τινος τοιούτου τοῖς
περὶ τὰ ὅσια πραγματευομένοις. πειρατέον δὲ
κατὰ σελήνην ἀριθμεῖν τὰς ἡμέρας. ἐπεὶ καὶ τὸ
τῶν μηνῶν τοὺς μὲν πλήρεις, τοὺς δὲ κοίλους λαμβά-
νειν, τοῦτο βούλεται. οὐχ ἱκανὸν δὲ, ἀλλὰ δεῖ που
καὶ ἄλλ' ἄττα πραγματεύεσθαι συχνὰ, εἰ μέλλοι
σώζεσθαι τὸ ὁμόλογον. χαλεπὸν δὲ διὰ τὴν πολ
λὴν τῆς σελήνης ἀταξίαν. διόπερ οὐδ' Ἀθηναῖοι
φαίνονται κατορθοῦντες, ὥς ἐστι τεκμήρασθαι καὶ ἐξ
ὧν δὴ ὁ κωμικὸς ποιεῖ τὴν σελήνην θυμαίνειν.
ὅτι οὐδὲν κατὰ σελήνην ἦγον τὰς ἡμέρας Ἀθηναῖοι·

ὀρθῶς, ἀλλ' ἄνω τε καὶ κάτω ἐκυδιδύπων. οὕτω γὰρ κέχρηται τῇ λέξει. πειρατέον μέντοι κατὰ τὸ δυνατὸν διορθοῦσθαι, χρωμένους τοῖς ἐμπειροτάτοις ἀεὶ τῶν ἀστρολογικῶν θεωρημάτων συμβούλοις.

ΠΕΡῚ ἘΜΒΟΛΊΜΟΥ ΜΗΝΌΣ.

Καὶ μὲν δὴ καὶ μηνὸς ἐμβολίμου δεήσει τοῖς ἀττικοῖς ἔτεσι, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἵν' οἱ μῆνες συμβαίνοντες διατελῶσι ταῖς ὥραις. ἐπεμβλητέον δ' ἄρα ἐνθάδε σκιροφοριῶνι μηνὶ τριάκοντα ἡμέρας. μάρτυρες δὲ τούτων Μακρόβιος ῥωμαῖος συγγραφεύς, καὶ Ἡρόδοτος. ὁ μὲν λέγων ἐν τοῖς κρονείοις τῶν συγγραμμάτων, μεθερμηνευόμενος Γλαυκίππου ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀθήνησιν ἱερῶν καὶ ὁσίων ὑπομνήμασι, φάναι ἀθηναίους τὰς τριάκοντα ἡμέρας τῷ τελευταίῳ ἐπεμβάλλειν μηνὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ. τελευταῖος δὲ σκιροφοριὼν ἦν. ὁ δὲ αὖ ἐκ τούτων διασαφῶν τριακονθήμερον τὸν ἐμβόλιμον εἶναι. εἰ δὲ δὴ ἐθελήσει τις τὸν ἕτερον τῶν ἐτῶν μηνὶ μακρότερον γίνεσθαι, ἵνα δὴ αἱ ὧραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι εἰς τὸ δέον, μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα οἱ ἐμβόλιμοι γίνονται τριακονταπέντε, ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων χίλιαι καὶ πεντήκοντα. Δι' ὁπόσου δὲ χρόνου ἐπεμβλητέον, εἴ τις Ἡροδότῳ πείθεσθαι ἀξιοῖ, αὐτόθεν ἐκ τῶν νῦν δὴ παρατεθέντων ἔχει λαβεῖν τὸ ζητούμενον. ἐναλλὰξ γάρ τοι παρ' ἓν γί-

νεσθαι τὸν ἐμβολισμὸν δηλοῖ τὸ τὸ ἕτερον τῶν ἐτέων λέγων καὶ τριακονταπέντε μῆνας ἐμβολίμους τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἀριθμῶν. ἢ τοῦτο μὲν ἴσως δεῖται σκέψεως, πῶς ἂν θατέρῳ ἀεὶ τῶν ἐτῶν ἐπεμβαλλομένων τριάκοντα ἡμερῶν, συμβαίνοι τοὺς μῆνας ὁμολογεῖν ταῖς ὥραις ἀεί. ἐπεὶ δὲ μάτην ἂν γίνοιτο διὰ πλειόνων, τὸ δι' ἐλασσόνων δυνάμενον γίνεσθαι. γίνοιτο δὲ ἂν δι' ἐλασσόνων, εἰ διὰ τετάρτου ταύτη γινόμενον δὲ ἂν ἔχοι. ληφθέντων μὲν τῶν μηνῶν καθ' ἃ εἴρηται, ἐπεμβαλλομένων δὲ τριάκοντα ἡμερῶν τῷ τρίτῳ ἔτει ἀεί, τοῦτο δ' ἐστὶ παρὰ δύο γίνεσθαι τὸν ἐμβολισμόν. πλὴν εἰ ἄρα ἀπὸ τινὸς τῶν ἀρχικῶν τροπικῶν ἡμερῶν ἄρχεται ὁ ἐνιαυτός. αὗται δέ εἰσι πρώτη, δευτέρα, τρίτη, τῆς ὅλης καὶ αὐτοτελοῦς περιόδου. πρώτη μὲν τῆς πρώτης ἑνδεκάδος καὶ ἀτελοῦς περιόδου, δευτέρα δὲ τῆς δευτέρας ἑνδεκάδος καὶ ἀτελοῦς περιόδου, τρίτη δὲ τῆς ἑξῆς ὀκτάδος συμπληρούσης τὴν ὅλην τε καὶ αὐτοτελῆ περίοδον. βούλεται μὲν γὰρ ἡ ἔφοδος κἀπὶ τούτων τὴν τριάδα. συμβαίνει δὲ περιττεύειν μηθὲν τῷ τελευταίῳ ἔτει. ἀλλ' ἤτοι ἐλλείπειν ὡς ἐπὶ τῆς πρώτης ἑνδεκάδος καὶ τῆς δευτέρας, ἢ ἰσάζειν ὡς ἐπὶ τῆς ἑξῆς γε ὀκτάδος. διόπερ ἀνάγκη τῷ μετὰ τὸ ἀρχικὸν εὐθὺς ἔτει ἐπάγειν τὰς περιττάς. δεῖ μέντοι καί τινος ἑτέρας προσθήκης, διὰ τὰ ἐπιτρέχοντα μό

ρια, εἴτε ἡμέρας ἐλλείπει μιᾶς τοῦ διὰ τετραετηρί-
δος. ἀναπληρωθήσεται γὰρ κατὰ μέρος ὧδε. Ὑποκείσθω
ἑκατομβαιῶνος νουμηνίᾳ τὴν τροπὴν εἶναι, τῷ πρώ-
τῳ ἔτει. οὐκοῦν τῷ δευτέρῳ, δευτέρᾳ ἐπὶ δέκα.
τούτῳ δὲ ἐπαχθέντος τοῦ ἐμβολίμου, αὐτότε συμ-
πεπλήρωται, καὶ ἡ τροπὴ ὀγδόῃ τοῦ ἐμβολίμου φθίνον-
τος ὑπάρξει τῷ ἐπιόντι, ἢ τριταῖαι ὀκτώ. Δεῖ
δὲ ἕνδεκα. οὐκοῦν εἰς τετάρτην ἱσταμένου τοῦ ἑκατομ-
βαιῶνος ἐπανήκει τῷ ἑξῆς ἡ τροπή, εἶτα εἰς πέμ-
πτην ἐπὶ δέκα τῷ ἐχομένῳ πρόεισι. τούτῳ δ' αὖ
ἐμβολάζομεν εἰς πέμπτην τοῦ ἐμβολίμου φθίνοντος
καθίστησι τὴν τροπὴν τῷ ἐπιόντι, καὶ τριταίας
πέντε. ὥστε τὸ ἐφεξῆς δή, ἑβδόμῃ ἱσταμένου τοῦ ἑ-
κατομβαιῶνος τροπιάσει. καὶ ὀγδόῃ ἐπὶ δέκα-
τὸ μετ' αὐτό. τούτου δὲ πάλιν ἐμβολάζοντος, ἡ τρο-
πὴ δευτέρα τοῦ ἐμβολίμου φθίνοντος ἔσται τῷ ἐπιόν-
τι, ἢ τριταῖαι δύο. τῷ ἄρα ἑξῆς εἰς δεκάτην τοῦ
ἑκατομβαιῶνος περιίσταται ἡ τροπή, καὶ τῷ ἐπὶ τού-
τῳ εἰς δεκάτην δὴ φθίνοντος. τούτῳ δ' ἐμβολάζεται,
τελευταῖον τῆς πρώτης ἑνδεκάδος, εἰς δευτέ-
ραν ἱσταμένου τοῦ ἑκατομβαιῶνος ἀποκαθίστησι
τὴν τροπήν, τριταίαν μὲν μηδεμίαν ὑπολείπεται, μιᾶς
δ' ἐλλείπεται. Αὕτη μὲν οὖν πρώτη ἑνδεκὰς καὶ περίο-
δος ἐν μέρει καὶ ἀτελής, ἀρχομένη μὲν ἀπὸ νουμηνί-
ας τοῦ ἑκατομβαιῶνος, τελευτῶσα δὲ εἰς δευτέραν ἱστα

μηνός, διὰ τὸ ἑπτάδος ἰθαγενοῦς δηλαδὴ βοηθουμένης τε τριάδος ἐμβολιμαίων ἐτῶν. Δευτέρα δὲ ὁμοία εἰς τρίτην ἰσαμηνοῦ ἀποκαθίστησι τὴν τροπήν. τρίτην δὲ ἔχουσα τάξιν ὀκτάς, ὁμοίως ἐφοδευομένη, πληροῖ τὴν τῆς ὅλης καὶ αὐτοτελοῦς περιόδου ἀποκατάστασιν, εἰς νουμηνίαν ἀποκαθιστᾶσα τῶν ἑκατομβαιῶν. Καὶ ἀεὶ οὕτω περιϊστάμεναι αἱ τροπαὶ, ὁμολόγως τοῖς μησὶν ἕξουσι, προστιθεμένων καὶ τῶν ὑπερεχόντων μορίων, ὅπως ἂν ἄμεινον δοκῇ προστεθῆναι. θεωρείσθω δὲ ταῦτα κἀπὶ τῆς ἐκτεθείσης διαγραφῆς. Ταῦτα μὲν ἐκ τούτων θεωρείσθω, ὅτῳ ἐπιμελές. εἰ δέ τῳ φίλον καὶ κατὰ Γλύθωνα διαιρεῖν τε καὶ ἀριθμεῖν, οὐδὲν αὐτῷ τὸ κωλῦον χρῆσθαι τῇ τάξει τε καὶ ὀνομασίᾳ τῶν μηνῶν τῇ ἀποδοθείσῃ. καὶ Γλύθων οὕτω διονομάζων περὶ μηνῶν ἔγραφεν, εἰ παρ' ἄλλου λαβεῖν τὴν πρὸς ἀλλήλους σύνταξιν τῶν μηνῶν εἶχεν ὀρθῶς. ὅθεν γοῦν αὐτῷ οὔτε τὰς ἱερομηνίας, οὔτε τῶν ἡμερῶν τὴν καταρίθμησιν ἐλυμαίνετο ἂν ἥ γε τῶν μηνῶν ὀνομασία, ὡς Ἀθηναῖοι ἦγον. ἐῶ λέγειν, ὡς καὶ ἐσεμνύνετο ἂν κομιδῇ ἐπικοσμοῦσα τὸ γράμμα. νῦν δ' ὅδε τὸ μὲν ἄτοπον ἡμῖν, τῆς ἐκφορᾶς τῶν ῥωμαϊκῶν ὀνομάτων φεύγων, ἰανουάριον καὶ φεβρουάριον καὶ τὰ τοιαῦτα οὐκ ὀνομάζει. ἀπορῶν δὲ τὴν σύνταξιν τῶν ἑλληνικῶν, καὶ τὸ περὶ τὴν ζήτησιν ταλαίπωρον ὑπολαβόμενος, ἐπὶ τὸ πρόχειρον τρέπεται τοῦ ἀριθμοῦ.

ΠΕΡΙ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ.

Ἡμέρας δ' ἀρχὴν (συγγενὲς γὰρ τῷ περὶ μηνῶν λόγῳ καὶ τοῦτο) Ἀθηναῖοι μὲν ἀφ' ἡλίου δυσμῶν ἦγον, τὴν νύκτα τῇ μετ' αὐτὴν ἡμέρᾳ λογιζόμενοι, καὶ τὸν μεταξὺ χρόνον μέχρι τῶν ἑτέρων δυσμῶν, μίαν τιθέμενοι ἡμέραν, ὡς Αὖλος ῥωμαίων λόγιος Μάρκον Βάρρωνα ἀναγεγραφέναι φησί. ῥωμαῖοι δὲ οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἀπὸ μέσων νυκτῶν ἤρχοντο, οἷς καὶ Πλήθων ἑπόμενος ἀρχὴν τοιαύτην ποιεῖται. οἱ νῦν δὲ ἀφ' ἡλίου ἀνίσχοντος ἄγουσι. παραπλησίως δὲ καὶ οἱ νῦν Ἕλληνες. καίτοι τοὐναντίον ἐχρῆν σύμπαντας τούς γε ἀπὸ Χριστοῦ ποιεῖσθαι, χαριζομένους τῷ ἀρχηγέτῃ. οὕτω γὰρ μόνον ἔσται τριταῖον ἀναβιῶναι αὐτὸν τεθνεῶτα, ἐὰν ἡ τῆς ἡμέρας ἀρχὴ λαμβάνηται ἤτοι ἀπ' ἄκρας νυκτός, ὡς Ἀθηναῖοι ἦγον, ἢ ἀπὸ μέσης ὡς ῥωμαῖοι. πότερον δὲ, οὐ ῥᾴδιον ἀποφήνασθαι. οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν Ἄθων θεολόγοι, κατὰ μέσην ἀκριβῶς νύκτα γενέσθαι τὴν ἀναβίωσιν ἐξηγοῦνται, καὶ τῶν ἀναστατικῶν ἄρχονται ὀργίων εὐθὺς ἀπὸ μέσων νυκτῶν. λόγος δ' αὐτῶν, ὅτι τὰς εἰς τὸ μνῆμα ἀφικομένας γυναῖκας ἐπαμείψασθαι τὰ νενομισμένα, ὄρθρου μὲν ἔτι βαθέος παραγενέσθαι, μὴ εὑρηκέναι δὲ τὸν νεκρὸν, οἱ περὶ Λουκᾶν τῶν εὐαγγελιστῶν γεγράφασιν ἱστοροῦντες. τὸ γὰρ τοῦ ὄρθρου βαθὺ, τὸ ἐγγύς που τῆς μέσης νυκτὸς μηνύειν ὑπολαμβάνου-

σιν. ἅμα δὲ καί τι πλέον ἐπιλαμβάνοιτ' ἂν οὕτω τῆς τρίτης ἡμέρας. τὸ γὰρ πλέον, σημεῖον δὴ τῆς τριάδος ἐστὶν ἐναργέστερον. τῶν δ' ἰταλιωτῶν οἱ περὶ τὴν ῥώμην, μετὰ μέσην που νύκτα φασὶ, καὶ τὸ βαθὺ, ἀφιστάντες ἱκανῶς τοῦ μέσου, ἀκούουσι. μηδενὸς δ' ἄρα τῶν συγγραφέων ἀποσαφοῦντος, ὁπότε τῆς νυκτὸς ὁ θεὸς ἀναβιώῃ, ἔοικε μέντοι ἀσφαλεστέρως ἂν ἔχειν, εἴ τις ἀπ' ἄκρας νυκτὸς τιθεῖτο τὴν τῆς ἡμέρας ἀρχήν. συμβαίνει γὰρ αὐτῷ δὴ ἐπιμέτρου, τὸ μετὰ τὴν μέσην. οἷς δ' ἐπὶ τούτῳ μόνον ὁ λόγος βέβηκεν, οὐ μᾶλλόν τι θάρρος ἐπιτυχάνειν, ἢ κίνδυνον παρανασατεῖν. Ἄτοπον μέντοι γε ἕτερον ἂν ἀκολουθήσει θεμένοις ἀκρόνυχον τὴν ἀρχήν, τὸ τῇ ὑστεραίᾳ νόμιμον ὂν ἐσθίειν κρεῶν, ἐξεῖναι κρεωφαγεῖν ἀπ' ἄκρας τῆς ἡγουμένης νυκτός. καὶ πάλιν ἀπηγορευμένον ἂν, μὴ ἐξεῖναι δεῖπνον ἐκ κρέατος τῆς αὐτῆς ταύτης νυκτός γε ἑλέσθαι. περὶ τούτου μὲν οὖν εἰσαῦθις ἐπισκεπτέον ἐστὶ βέλτιον, καὶ τοὺς περὶ ταῦτα δεινοὺς παρακαλέσαντας συμβουλεύσασθαι, καλῶς ἔχει. δεῖ γὰρ τὴν σκέψιν οὕτω ποιεῖσθαι, ὡς μήτε συμβαίνειν ἐκ τοῦ λόγου ἐναντίον τοῖς ὁσίοις μηθέν, ἐναγῶς τε τῆς ἡμέρας κατάρχειν, τοῦ θεοῦ χαίρειν.

ὍΘΕΝ ἈΡΙΘΜΗΤΈΟΝ ΤΟῪΣ ΧΡΌΝΟΥΣ.

Ὅσιον δὲ καὶ τοὺς χρόνους ἀριθμεῖν ἀπὸ γενετοῦ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ. ἀλλὰ μὴ ὡς οἱ νῦν ἕλληνες ἀπὸ

κόσμου γενέσεως, ἑξακισχιλιοστὸν ἑνακοσιοστὸν ἑβδομηκοστὸν ὄγδοον τόδε ἔτος καταριθμοῦντες. πέφηνε μὲν γοῦν ἴσως καὶ ταῦτα. ἄμεινον δὲ τιμῶντας Χριστὸν, ἀπ' αὐτοῦ ἄρχεσθαι. καθάπερ οἱ νῦν ὄντες ῥωμαῖοι ἄγουσι, χιλιοστὸν τετρακοσιοστὸν ἑβδομηκοστὸν τόδε διαριθμούμενοι ἔτος. καί τοι τῶν πάλαι ῥωμαίων ἀπὸ κτίσεως ῥώμης ἀριθμούντων, ὥσπερ ἀθηναῖοι μὲν ἀπὸ ὀλυμπιάδος πρώτης, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τῶν τρωϊκῶν. περὶ μὲν οὖν τῶν μηνῶν ταύτῃ διωρίσθω, τῶν λογίων χάριν ἀνδρῶν. εἴ τις ἄρα ἐλπὶς, διάλεκτον τοῖς ἐπιγινομένοις ἔσεσθαι ἑλληνικὴν, ἀλλ' ἀμελῶ ὡς ἄλλων πάλαι ἐθνῶν, καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ νῦν παντὸς ἐκ γένους καὶ λόγου, τελευτὴν εἱμαρμένην εἶναι.

ΜΆΡΤΥΡΕΣ ΤΩι ΛΌΓΩι.

Βασίλειος.	Πλήθων.	Αὖλος ῥωμαῖος.
Ἀριστοτέλης.	Γαληνός.	Μακρόβιος ῥωμαῖος.
Θεόφραστος.	Δημοσθένης.	Πλίνιος ῥωμαῖος.
Στράβων.	Αἰσχίνης.	Ἀριστοφάνης.
Πλούταρχος.	Θουκυδίδης.	Πολυδεύκης.
Σιμπλίκιος.	Ἡρόδοτος.	Σουίδας.
Σωσίσιος.	Καῖσαρ ὁ θεός.	

ΤΈΛΟΣ.

BASILEAE, [redacted], Mense Augusto, ANNO
1536.

MINERVA.
TV NIHIL INVITA
DICES,
FACIESVE